

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΣΚΟΠΟΣ	2
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'	3
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ - ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	3
ΓΕΝΙΚΑ.....	3
ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ - ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	4
Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ΚΕΠΠΑ) ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'	9
ΚΟΙΝΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ΚΕΠΠΑ)	9
ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ	9
Ιστορική Εξέλιξη	9
ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ	13
ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ	13
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ	15
Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EDA)	16
Ινστιτούτο Μελετών της ΕΕ για Θέματα Ασφάλειας (ISS).....	16
Δορυφορικό Κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUSC)	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'	18
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ (ΕΠΑΑ).....	18
ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	18
ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	20
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΑΑ	20
Δομές ΕΠΑΑ.....	20
Λειτουργία ΕΠΑΑ.....	21
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΕΕ	22
Επιχειρήσεις της ΕΕ	22
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ.....	25
Γενικός Στρατιωτικός Στόχος (Headline Goal)	25
Τακτικά Συγκροτήματα Μάχης (EU Battle Groups).....	26
Το Λεγόμενο "Ζήτημα της Συμμετοχής"	29
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΕ - ΝΑΤΟ.....	30
Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ	31
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.....	33
Γενικά	33
Χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας	34
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΑ.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'	39
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΜΥΝΑΣ (EUROPEAN DEFENCE AGENCY - EDA)	39
ΠΟΡΕΙΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ.....	39
Γενικά	39
Πράξη Σύστασης του Οργανισμού	39
ΑΠΟΣΤΟΛΗ - ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ	40

Σκοπός	40
Αποστολή	40
Πεδία Δράσης.....	40
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	41
Δημοσιονομικές Κανονιστικές Διατάξεις	41
ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ.....	42
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	43
Γενικά	43
Διαπιστώσεις και Προβλήματα	44
Πρωτοβουλίες στον Ευρωπαϊκό Χώρο.....	45
Πορεία προς το Μέλλον	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'	51
ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΚΕΠΠΑ/ΕΠΑΑ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΑΜΥΝΑΣ	51
Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΚΕΠΠΑ/ ΕΠΑΑ	51
Συμμετοχή και Καθεστώς της Ελλάδας.....	51
Οι Θέσεις της Ελλάδας στα Μείζονα Ζητήματα που Απασχολούν την ΕΕ στον Τομέα της ΚΕΠΠΑ	51
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΜΥΝΑΣ	52
Ελληνικοποίηση των Προμηθειών	54
Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία στα Πλαίσια της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής.....	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'	59
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	59
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	59
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	60
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	61

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά τη διάλυση του "Σύμφωνου της Βαρσοβίας", την επανένωση της Γερμανίας και τη διάλυση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, μια νέα πραγματικότητα εμφανίζεται, όσον αφορά στην ασφάλεια της Ευρώπης. Επιπλέον, οι οδυνηρές εξελίξεις στα Βαλκάνια στη δεκαετία του '90, όπου φάνηκε η αδυναμία της Ένωσης να διαχειριστεί μια κρίση στη γειτονιά της, τόσο σε πολιτικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο, επιβεβαιώνουν τη σαφή υπεροχή του NATO και κυρίως των ΗΠΑ, θέτουν δε σε αμφισβήτηση στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, την αποτελεσματικότητα αλλά και τη νομιμότητα των επεμβάσεων.

Ο προορισμός του NATO επαναπροσδιορίζεται και οι πολιτικές και στρατιωτικές ανάγκες για τη διατήρηση της κυριαρχίας των ΗΠΑ σε θέματα ευρωπαϊκής ασφάλειας, παύουν να ισχύουν.

Στο πλαίσιο αυτό, ακόμη και οι μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες ανταγωνίζονται μεταξύ τους στην παγκόσμια κοινότητα, για να καταλάβουν πλεονεκτικότερες θέσεις και να διεκδικήσουν με καλύτερους όρους τη μεγιστοποίηση των εθνικών τους κερδών. Πιο πρόσφατα, οι πόλεμοι του Αφγανιστάν και του Ιράκ, έδειξαν ότι οι "μεγάλοι" της Ευρώπης αρνήθηκαν ουσιαστικά να αξιοποιήσουν τους πολυμερείς μηχανισμούς την ώρα της κρίσης, και επέστρεψαν στην εθνικοκρατική δράση, στις διμερείς σχέσεις, με το ηγεμονικό κέντρο, τις ΗΠΑ, και στις δικές τους πολιτικές συμμαχιών. Συνολικά έδειξαν ότι δεν έχουν "*κοινή ταυτότητα*" σε τέτοια ζητήματα.

Επίσης, μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου και του διπολικού διεθνούς συστήματος, παρά την επιφόρτιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με νέες ευθύνες ως προς το ρόλο της στη διεθνή πολιτική, παραμένει διστακτική, σχεδόν απύσχα, στη διεθνή σκηνή. Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), βρίσκεται ακόμη σε προκαταρκτικό στάδιο, παρόλο που κάποια δειλά βήματα έγιναν τελευταία, όπως η μεταβίβαση των βασικών αρμοδιοτήτων, ως προς τη διαχείριση κρίσεων, της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) προς την ΕΕ, καθώς και η δημιουργία, Ευρωπαϊκής Δύναμης Ταχείας Επέμβασης 60.000 ανδρών που θα αναλαμβάνει στρατιωτικές επιχειρήσεις, χωρίς τη συμμετοχή του NATO και συνεπώς και των ΗΠΑ.

Τα βήματα αυτά δεν αφορούν ακόμη αυτήν καθαυτή την "*άμυνα*", με την κυριολεκτική έννοια του όρου, δεν στοιχειοθετούν τον ευρωπαϊκό αμυντικό πυλώνα, και δεν ολοκληρώνουν τελικά το νόημα της ευρωπαϊκής άμυνας, υπό την έννοια της εγγύησης της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών μελών της. Αυτό παραμένει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων, ενώ τη συλλογική άμυνα και ασφάλεια στην Ευρώπη, θα συνεχίζει να τη "*διασφαλίζει*" το NATO.

Οι διεθνείς συνθήκες μεταβάλλονται ραγδαία, και ειδικά μετά τις εξελίξεις της 11ης Σεπτεμβρίου, δημιουργείται η αδήριτη ανάγκη για την ΕΕ να ξεφύγει από τα στενά γεωγραφικά της όρια και από τις κατά κύριο λόγο οικονομικές της ενασχολήσεις, και να χαράξει μια κοινή πορεία στην εξωτερική της πολιτική, πάνω στην οποία θα εδράζεται και μια κοινή αμυντική πολιτική. Μια πορεία που θα καταλήξει στην πλήρη πολιτική της ενοποίηση, στην ομοσπονδιοποίησή της. Ταυτόχρονα όμως, απαιτούνται ταχείες λύσεις σε υπαρκτές θεσμικές και πολιτικές εκκρεμότητες που αφορούν στις σχέσεις της ΕΕ με τον εκείθεν του Ατλαντικού σύμμαχο.

Για πολλά χρόνια η Κοινότητα υφίσταται την ειρωνική κριτική, ότι δηλαδή είναι ένας "οικονομικός γίγαντας και πολιτικός νάνος". Από το 1999 όμως, δεσμεύθηκε να θεσπίσει κοινή αμυντική πολιτική (ΚΕΠΠΑ) και να δημιουργήσει το δικό της στρατό. Η συλλογιστική της ακριβώς είναι, ότι διαθέτοντας στρατιωτικό βραχίονα, θα προωθήσει περαιτέρω την ευρωπαϊκή ενοποίηση και θα αντιδράσει με πραγματισμό, αν οι ΗΠΑ απαιτήσουν την περαιτέρω δραστηριοποίησή της σε θέματα ασφάλειας που προκύπτουν στην Ευρώπη.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι, να εκτιμηθούν οι διαμορφούμενες δυνατότητες και προοπτικές στην προσπάθεια οικοδόμησης μιας ευρωπαϊκής αυτόνομης ταυτότητας άμυνας και ασφάλειας, στα πλαίσια της ΚΕΠΠΑ/ΕΠΑΑ, κάτω από το πείσμα της ίδρυσης του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (European Defence Agency - EDA), ως παράγοντα πίεσης και μοχλού ανάπτυξης.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Για την υλοποίηση του σκοπού της διατριβής, τίθενται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Η ΕΕ θα συνεχίσει να υφίσταται ως μία ενιαία (κοινή) αγορά, με χαρακτήρα έντονα διακυβερνητικό, ενώ η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης θα συνεχίζεται.
- Κράτη μη μέλη θα συνεχίσουν να επιδιώκουν την ένταξή τους στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης και της Τουρκίας.
- Το περιβάλλον ασφαλείας, στην ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης, δεν θα διαφοροποιηθεί σημαντικά.
- Θα διατηρηθεί σε σημαντικό βαθμό η υπάρχουσα ισορροπία δυνάμεων στο διεθνές περιβάλλον.
- Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια θα συνεχίσει να υφίσταται, ενώ θα υπάρχει η βούληση των κρατών μελών της Ένωσης προς την κατεύθυνση της απόκτησης κοινής αμυντικής πολιτικής, με τελικό στόχο την οικοδόμηση στο μέλλον μιας ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας και ασφάλειας.
- Η Ελλάδα θα συμμετέχει στους διεθνείς Οργανισμούς (ΟΗΕ, ΝΑΤΟ, ΕΕ, ΟΑΣΕ κλπ) και στο προσεχές μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ - ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Σήμερα, στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, μπορεί κανείς εύκολα να υποστηρίξει ότι οι εμπορικές και επενδυτικές ροές των κεφαλαίων, η τεχνολογική ανάπτυξη και η εξάπλωση της δημοκρατίας, έχουν φέρει σε ένα μεγάλο μέρος του πλανήτη ελευθερία και ευημερία. Αυτή είναι όμως η μια πλευρά του νομίσματος. Γιατί αν κοιτάξουμε από την άλλη πλευρά του ίδιου νομίσματος, θα δούμε ότι από το 1990 και μετά, σκοτώθηκαν σε πολέμους σχεδόν 4 εκατομμύρια άνθρωποι, κατά το 90% άμαχοι, ενώ πάνω από 18 εκατομμύρια εγκατέλειψαν τις εστίες ή και τις χώρες τους, λόγω συγκρούσεων. Σε μεγάλο μέρος του αναπτυσσόμενου κόσμου, η ένδεια και οι αρρώστιες, προξενούν ανείπωτα δεινά και εμπνέουν σοβαρές ανησυχίες από πλευράς ασφάλειας. Σχεδόν τρία δισεκατομμύρια άνθρωποι, ο μισός πληθυσμός της γης, ζουν με λιγότερο από 2 € την ημέρα. 45 εκατομμύρια πεθαίνουν κάθε χρόνο από πείνα και υποσιτισμό. Οι νεοεμφανιζόμενες ασθένειες μπορούν να εξαπλωθούν με ταχύτητα και να γίνουν παγκόσμια απειλή. Η νοτιώς της Σαχάρας Αφρική, είναι σήμερα φτωχότερη απ' ό,τι πριν από δέκα χρόνια. Σε πολλές περιπτώσεις, η έλλειψη οικονομικής ανάπτυξης συνδέεται με πολιτικά προβλήματα και βίαιες συγκρούσεις.¹

Ως αποτέλεσμα αυτών, η αρχή του 21ου αιώνα αποτελεί το ορόσημο δρομολόγησης σημαντικών εξελίξεων σε ένα ευρύ φάσμα πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής, πολιτιστικής και στρατιωτικής δραστηριότητας, σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι νέες εξελίξεις και οι αλλαγές που πραγματοποιούνται, καθιστούν αναγκαίο τον επαναπροσδιορισμό και τον ανασχεδιασμό τομέων και δράσεων, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νέου διεθνούς περιβάλλοντος. Ο ανταγωνισμός για τους φυσικούς πόρους και ιδίως για το νερό, που θα οξυνθεί λόγω της αλλαγής του κλίματος επί το θερμότερο στις επόμενες δεκαετίες, είναι πιθανό να δημιουργήσει ακόμη περισσότερες αναταραχές και μεταναστευτικές κινήσεις σε διάφορες περιοχές του κόσμου.

Το μεταψυχροπολεμικό περιβάλλον, χαρακτηρίζεται από διαρκώς πιο ανοιχτά σύνορα, με άρρηκτα συνδεδεμένες τις εσωτερικές και τις εξωτερικές πτυχές της ασφάλειας. Υπό το πρίσμα αυτό, η ευρωπαϊκή ασφάλεια βρίσκεται σε μια ιδιαίτερα λεπτή και κρίσιμη φάση. Έντονη κινητικότητα παρατηρείται στο διατλαντικό και όχι μόνο χώρο (σχέσεις ΗΠΑ - Ευρώπης), εντός της ΕΕ (σε θέματα άμυνας - ασφάλειας, πολιτικής ενοποίησης) και στις σχέσεις NATO - ΕΕ - Ρωσίας - Κίνας. Κορυφαία θέματα όπως, η διεύρυνση του NATO σε σχέση με τη διεύρυνση και της ΕΕ, οι εξελίξεις στα Βαλκάνια, στη Μέση Ανατολή, στον Καύκασο, στην Κ. Ασία, στο Ιράκ και στο Λίβανο, απασχολούν έντονα τις Νατοϊκές και Ευρωπαϊκές συνόδους.

¹ Τις προκλήσεις και τις απειλές στο διεθνές περιβάλλον, καταγράφει το κείμενο της ΕΕ "Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας" της 12 Δεκ 2003, άρθρο Javier Solana, "Μια ασφαλής Ευρώπη σε ένα καλύτερο κόσμο - Στρατηγική Ασφάλειας", Βρυξέλλες, σελ. 2, ([www.ue.eu.int/solana security/strategy](http://www.ue.eu.int/solana_security/strategy)) και Ντάλης Σ. - "Οι Διατλαντικές Σχέσεις - Συνεργασία ή Ανταγωνισμός", (Εκδόσεις Παπαζήση - Αθήνα 2004), σελ. 13

ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ - ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, δημιούργησε κενό εξουσίας στην καρδιά της Ευρασίας. Ήταν σαν να αποσπαστήκε από το χάρτη αυτό που οι γεωπολιτικοί θεωρούν ως "διευρυμένη στρατηγική καρδιά", της ευρασιατικής περιοχής. Όχι μόνο δημιουργήθηκε αδυναμία και σύγχυση στα κράτη που ανεξαρτοποιήθηκαν, αλλά και στην ίδια τη Ρωσία, η έκταση της κοινωνικής και οικονομικής κρίσης, αφενός μεν επηρέασε δυσμενώς τη γεωπολιτική κατάσταση της χώρας και συρρίκνωσε δραματικά τη σφαίρα γεωπολιτικής επιρροής της, αφετέρου δε απώλεσε τη διεθνή της θέση.

Επιπλέον, η διάλυση του "Συμφώνου της Βαρσοβίας", οδήγησε τα πρώην "δορυφορικά" κράτη της Κεντρικής Ευρώπης, προς την κατεύθυνση του NATO και της ΕΕ, με ταχύς ρυθμούς.

Αυτή η υποβόσκουσα αστάθεια δεν ήταν δυνατόν να αγνοηθεί από τα ευρωπαϊκά κράτη, για τέσσερις κυρίως λόγους:

— Οι συγκρούσεις ήταν δυνατόν να επηρεάσουν τη ίδια την Ευρώπη, είτε με τη μορφή της τρομοκρατίας, είτε με τη μορφή της άμεσης στρατιωτικής απειλής.

— Η οικονομική κατάρρευση και η έκρηξη βίας σε γειτονικές χώρες, κυρίως της μεσογειακής λεκάνης και της Μέσης Ανατολής, θα δημιουργούσαν κύμα προσφύγων, όπως ήδη συμβαίνει σε ορισμένες περιπτώσεις, επιδεινώνοντας μοιραία τις πολιτικές και κοινωνικές εντάσεις που ήδη υφίσταται στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες εξαιτίας της μετανάστευσης.

— Η τυχόν εγκατάλειψη της Ανατολικής Ευρώπης, θα μπορούσε να την οδηγήσει σε κατάσταση συγκρούσεων και αστάθειας, γεγονός που θα υπονόμει την προσέγγιση Ανατολής και Δύσης, οδηγώντας ενδεχομένως σε μια νέα αντιπαράθεση με τη Ρωσία.

— Η διάσπαση του πυρηνικού οπλοστασίου της πρώην Σοβιετικής Ενώσεως, σε τέσσερις νέες δημοκρατίες², καθιστά τον έλεγχό τους δυσχερέστερο, γεγονός που δημιουργεί συνθήκες ανασφάλειας και επιβάλλει τη συνεχή επαγρύπνηση.

Επίσης τα τραγικά γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001, επηρέασαν σοβαρά το διεθνές περιβάλλον και έφεραν την ανθρωπότητα μπροστά σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Εκτός από το ζήτημα της σύγχρονης παγκόσμιας τρομοκρατίας, επανάφερε στην επιφάνεια και τις περιφερειακές συγκρούσεις, τη διασπορά των όπλων μαζικής καταστροφής και έναν αριθμό μη παραδοσιακών υπερεθνικών και απρόβλεπτων προκλήσεων και κινδύνων, που αποτελούν, πλέον, τις κύριες εστίες υπονόμησης της διεθνούς ασφάλειας. Το τρομοκρατικό αυτό κτύπημα έφερε την ανησυχία και τον κίνδυνο στο έδαφος της Ευρώπης. Οι ασύμμετρες απειλές, με "πρωταγωνιστή" το πρόβλημα της διεθνούς τρομοκρατίας, αποτελούν σοβαρότατο αρνητικό παράγοντα στις προσπάθειες για πρόοδο και ευημερία στον πλανήτη μας.³

² Τα πυρηνικά όπλα της πρώην ΕΣΣΔ τα κληρονόμησαν τέσσερις νέες δημοκρατίες, η Ρωσία, η Ουκρανία, η Λευκορωσία και το Καζακστάν

³ Σπηλιωτόπουλος Σπ. πρώην ΥΕΘΑ, Ελληνο-γαλλικό Σεμινάριο - "Ευρωπαϊκή Άμυνα - Σημασίες και Προοπτικές", Πολεμικό Μουσείο, 18 Μαΐου 2005, <http://www.elesme.gr>

Η κατάσταση στον τομέα της ασφάλειας, μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001, χαρακτηρίζεται από αύξουσα ανασφάλεια, περικλείουσα νέους κινδύνους και νέες απειλές, που καμία χώρα της Ένωσης δεν είναι ικανή να αντιμετωπίσει μόνη της.

Εκτιμάται ότι, τα Βαλκάνια, η Μέση Ανατολή, η περιοχή του Καυκάσου, η Κεντρική Ασία και η Βόρειος Αφρική, θα παραμείνουν κατά τα επόμενα έτη ζώνες πιθανής ανασφάλειας. Όμως, μετά την 11η Σεπτεμβρίου, η τρομοκρατία κατέστη πρόκληση για τη διεθνή ασφάλεια, ιδίως όταν φορείς που δεν αποτελούν κράτη προσπαθούν να αποκτήσουν όπλα μαζικής καταστροφής.

Ο αγώνας κατά της τρομοκρατίας, όχι μόνο κατέστησε απαρχαιωμένη την έννοια των γεωγραφικών ορίων στην ανάληψη στρατιωτικών δράσεων, αλλά και δημιούργησε σύγχυση ως προς την παραδοσιακή διάκριση, ανάμεσα σε πολιτική εξωτερικής ασφάλειας και σε πολιτική εσωτερικής ασφάλειας.

Οι νέοι αυτοί κίνδυνοι, γίνονται αντιληπτοί με διαφορετικό τρόπο από τις ΗΠΑ, που συγκλονίστηκαν βαθιά από τις τρομοκρατικές επιθέσεις του Σεπτεμβρίου 2001 και θεωρούν ότι βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση, και από την Ευρώπη, όπου ούτε οι φρικαλέοτες που διαπράχθηκαν στα Βαλκάνια, ούτε οι τρομοκρατικές επιθέσεις σε Νέα Υόρκη, Ουάσιγκτον, Μπαλί, Κένυα και αλλού, δεν είχαν την ίδια επίδραση στην κοινή γνώμη.

Η σοβαρότητα αυτής της νέας διάστασης των απειλών, που συνδέεται με την τρομοκρατία και τη διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής, επηρεάζει ακόμη και την προστασία του αμάχου πληθυσμού και των δημοκρατικών θεσμών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό του νέου στρατηγικού περιβάλλοντος της Γηραιάς Ηπείρου, αποτελεί η μείωση της αμυντικής ικανότητας των δυτικών συμμάχων. Η εντύπωση ότι δεν υπάρχει πλέον εχθρός, το πολιτικό κόστος και το γενικότερο αντιμilitarιστικό πνεύμα, οδήγησαν σε περικοπές δαπανών, προσωπικού και μέσων.

Μέσα στο κλίμα αυτό, το NATO, ένας θεσμός που πρωταγωνίστησε κατά τον Ψυχρό Πόλεμο, μετεξελίχθηκε σε έναν από τους κύριους παράγοντες ασφάλειας για όλη την ήπειρο.

Συμπερασματικά, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι το διπολικό σύστημα ασφάλειας, που εκ των πραγμάτων επιβλήθηκε μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, κυριαρχούμενο από τις δύο υπερδυνάμεις και χαρακτηριζόμενο από τη διαμόρφωση δύο κόσμων, Δύσης και Ανατολής, αποδείχθηκε αποτελεσματικότερο και σταθερότερο από το πολυπολικό σύστημα που επικράτησε μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και την εξαφάνιση με τον τρόπο αυτό, του ενός εκ των δύο πόλων του μεταπολεμικού συστήματος ασφάλειας. Θα πρέπει μάλιστα να σημειωθεί ότι, όλες οι ενδείξεις οδηγούν στην εκτίμηση ότι η στρατηγική αστάθεια θα ενταθεί εξαιτίας κυρίως της διασποράς των μέσων μαζικής καταστροφής και της απελευθέρωσης του εθνικισμού.

Από πού λοιπόν μπορεί να προέλθουν σήμερα καταστάσεις αστάθειας για την Ευρώπη; Όλοι σήμερα δέχονται ότι οι απειλές μπορεί να είναι τόσο στρατιωτικές, όσο και μη στρατιωτικές, πολλαπλών διευθύνσεων, ασύμμετρες και συχνά δύσκολο να προβλεφθούν. Οι απειλές αυτές περιλαμβάνουν, την αβεβαιότητα και την αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης και τις τοπικές κρίσεις στην περιφέρειά της. Ήτοι:

— Κάποιες χώρες μέσα στην Ευρώπη, αλλά και στην περιφέρειά της, αντιμετωπίζουν σοβαρές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές δυσκολίες. Εθνικοί και θρησκευτικοί ανταγωνισμοί, εδαφικές διενέξεις, παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διάλυση κρατών, μπορούν να οδηγήσουν σε τοπική ή ακόμα σε περιφερειακή αστάθεια. Οι εντάσεις είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε κρίσεις, που θα επιφέρουν πλήγμα στην ευρωπαϊκή σταθερότητα, προβλήματα στον πληθυσμό και ένοπλες συρράξεις.

— Η ύπαρξη πυρηνικών δυνάμεων στην περιφέρεια της Ευρώπης, σε κάποιες περιπτώσεις στα χέρια κρατών με πολιτική αστάθεια, αποτελεί πηγή αβεβαιότητας για την ασφάλεια και τη σταθερότητα.

— Η διασπορά όπλων μαζικής καταστροφής, αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης ανησυχίας. Παράλληλα, η διασπορά τεχνολογίας, ακόμη και σε κράτη χαμηλού οικονομικού επιπέδου, δίνει τη δυνατότητα παραγωγής όπλων υψηλής τεχνολογίας και ανάλογων στρατιωτικών δυνατοτήτων.

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ΚΕΠΠΑ) ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Με τη διάλυση του διπολικού συστήματος, ανακύπτουν πολλά ερωτήματα σε σχέση με τη δυνατότητα της ΕΕ να ανταγωνισθεί τις ΗΠΑ και τις άλλες ανερχόμενες δυνάμεις (Ρωσία και Κίνα). Τα βασικά μειονεκτήματα της ΕΕ σε σχέση με τις δυνάμεις αυτές, είναι τέσσερα, όσα και τα πεδία στα οποία θα κληθεί η ΕΕ να επενδύσει τα επόμενα χρόνια, πέρα από την ανταγωνιστικότητα και την τεχνολογία, αν φιλοδοξεί να διαδραματίσει ηγεμονικό ρόλο μακροπρόθεσμα στο παγκόσμιο γίγνεσθαι:

— Η ΕΕ είναι ανίσχυρη στρατιωτικά σε σχέση με τις άλλες τρεις υπερδυνάμεις (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα).

— Η ΕΕ υστερεί ακόμη σημαντικά στον τομέα του διαστήματος απέναντι στις ΗΠΑ και τη Ρωσία, ενώ και η Κίνα έχει σημειώσει τελευταία ουσιαστική πρόοδο στον τομέα.

— Ρωσία, ΗΠΑ και Κίνα έχουν δικές τους πηγές ενέργειας⁴, ενώ η ΕΕ, όπως προαναφέρθηκε, εξαρτάται ενεργειακά όλο και περισσότερο από τις χώρες του Κόλπου.

— Οι ΗΠΑ, η Ρωσία και η Κίνα είναι κράτη, ενώ η ΕΕ είναι μια ένωση κρατών, που αν δεν επιτύχει την πολιτική της ενότητα στο εσωτερικό και το εξωτερικό στο άμεσο μέλλον, δεν έχει καμιά ελπίδα να τις ανταγωνιστεί αποτελεσματικά. Η οικονομία βελτιώνεται, ενώ η πολιτική ενοποίηση κατακτάται. Το εγχείρημα αυτό ανέλαβε η ΕΕ με τη Συνθήκη για το Σύνταγμα της Ευρώπης.

Το ζητούμενο, συνεπώς, είναι πώς θα αποκτήσει θεσμικά η ΕΕ, αν όχι φυσιογνωμία, τουλάχιστον συμπεριφορά κράτους, ούτως ώστε να συναγωνισθεί ισότιμα, εξοπλισμένη με τα κατάλληλα θεσμικά εργαλεία, τους άλλους εταίρους της στο διεθνές πολιτικό και οικονομικό σύστημα.⁵ Οι νέες συνθήκες επιτάσσουν και τη γενικότερη θεσμική ανασυγκρότηση της ΕΕ, ώστε να ανταποκριθεί στο ρόλο που της

⁴ Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΡΕC για το 2001, οι μεγαλύτεροι παραγωγοί πετρελαίου (crude oil) στον κόσμο είναι: η Σαουδική Αραβία (7.889 εκατ. βαρέλια την ημέρα), η Ρωσία (6.730), οι ΗΠΑ (5.801), το Ιράν (3.572) και η Κίνα (3.297)

⁵ Φαρούδα - Μπενάκη Α., "Ευρωσύνταγμα - Τι Κερδίζουν οι Χώρες και οι Πολίτες", Εφημερίδα "ΤΟ ΒΗΜΑ", 27 Μαρ. 2005

επιφυλάσσει η ιστορία. Στην κατεύθυνση αυτή, οι διατάξεις της Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης που αφορούν στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και την Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ), αποτελούν αναμφισβήτητα ένα σημαντικότατο βήμα, ώστε η Ένωση να ανταποκριθεί πιο αποτελεσματικά στις προκλήσεις που θέτει το νέο γεωστρατηγικό και γεωπολιτικό περιβάλλον.⁶

Την ίδια ιστορική περίοδο που γεννήθηκε η ιδέα και αναλήφθηκε το εγχείρημα της σύνταξης ενός Ευρωπαϊκού Συντάγματος, που θα θωράκιζε και θα προωθούσε την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, το ισχύον θεσμικό οπλοστάσιό της ΕΕ υπέστη ένα διπλό και συγχρόνως επώδυνο τεστ. Το πρώτο στη γειτονιά της, ανατολικά και νοτιοανατολικά και το δεύτερο στο Ιράκ. Αξίζει να τα εξετάσουμε με συντομία:

— Πράγματι, η ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας, ιδιαίτερα δε της νοτιοανατολικής Ευρώπης (Βαλκάνια), και στη συνέχεια βεβαίως και το Ιράκ, ανέδειξαν τη στενή διασύνδεση μεταξύ στρατιωτικής και οικονομικής ισχύος στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Η ΕΕ δεν αποσόβησε τον πόλεμο⁷ στην πρώην Γιουγκοσλαβία, ούτε κατάφερε να διαχειριστεί από μόνη της τη δεκαετή κρίση, προσκαλώντας τις ΗΠΑ, μέσω του ΝΑΤΟ, να παρέμβουν στρατιωτικά δύο φορές στην περιοχή, μία νόμιμα, στη Βοσνία το 1995, και μία παράνομα, στο Κόσσοβο⁸ το 1999. Οι ΗΠΑ, λοιπόν, κατόρθωσαν να ασκήσουν ιδιαίτερη πολιτική επιρροή στην περιοχή αυτή, χάρη στις εγγυήσεις που έδιναν στις χώρες υπό μετάβαση για την ανεξαρτησία και την ασφάλειά τους, τις οποίες δεν μπορούσαν να τους τις προσφέρουν, ούτε η ανύπαρκτη στρατιωτικά ΕΕ, ούτε τα ανίσχυρα στρατηγικά κράτη μέλη της. Με αποτέλεσμα, οι χώρες αυτές, οικονομικά μιν να προσβλέπουν στην Ευρώπη, πολιτικά όμως στις ΗΠΑ.

— Είναι γνωστό επίσης σε όλους, πως η κρίση στο Ιράκ λίγο έλειψε να διαλύσει την ΕΕ. Ήταν πράγματι το μεγαλύτερο και πιο επώδυνο τεστ της θεσμικής ανεπάρκειας της ΕΕ για την ανάληψη κοινής θέσης, αν όχι δράσης, στο εξωτερικό της.⁹

Τρεις είναι λοιπόν οι κύριοι λόγοι που καθιστούν αναγκαία την απόκτηση κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας από την Ενωμένη Ευρώπη:¹⁰

— Το γεγονός ότι η ΕΕ αποτελεί σημαντικό οικονομικό παράγοντα και οφείλει ως Παγκόσμιος Πάικτης (Global Player) να παίζει ανάλογο πολιτικό ρόλο στη διεθνή σκηνή.

— Η ΕΕ πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εκφράζεται με μια φωνή και να παρουσιάζει κοινή πολιτική βούληση.

— Η ΕΕ πρέπει να έχει τη δυνατότητα να προασπίζει τα κοινά συμφέροντα των μελών της και να αντιπαρατίθεται στις διεθνείς κρίσεις που την επηρεάζουν.

⁶ Σπηλιωτόπουλος, ο.π.

⁷ Υποστηρίζεται, μάλιστα, ότι σε ένα βαθμό τον προκάλεσε κιόλας με την εσπευσμένη αναγνώριση της Σλοβενίας και της Κροατίας, ως ανεξαρτήτων κρατών

⁸ Το τελευταίο, μάλιστα, γεγονός έκανε τους Αμερικανούς να απορήσουν κατά την επέμβασή τους το 2003 στο Ιράκ γιατί διαμαρτύρονταν στην περίπτωση αυτή οι Ευρωπαίοι, για δήθεν παραβίαση του διεθνούς δικαίου, τη στιγμή που είχαν δράσει με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, μαζί αυτή τη φορά, το 1999 στο Κόσσοβο. Βλ. τις δηλώσεις του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών Colin Powell στο δημοσιογράφο Tony Snow, που μετέδωσε το πρακτορείο ειδήσεων Fox News στις 16 Μαρ 2003 (www.foxnews.com)

⁹ Brook Elmag, "Η Ευρωπαϊκή Εξωτερική Πολιτική - Ο Πόλεμος στο Ιράκ και το Σύνταγμα της Ευρώπης", Άρθρο που περιέχεται στο βιβλίο του Ντάλι Σ. (επιμέλεια), "Οι Διατλαντικές Σχέσεις", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004, σελ. 243-246

¹⁰ Παρίσης Ι., "Οι Στρατιωτικές Δυνατότητες της ΕΕ - Παρούσα Κατάσταση - Προοπτικές", Διάλεξη ΣΕΘΑ, Ιαν 2007

Συμπερασματικά, στη νέα εποχή που μπήκε ο κόσμος μετά τη διάλυση του "Ανατολικού Μπλοκ", η ΕΕ εξελίχθηκε σε συγκρίσιμη με τις ΗΠΑ οικονομική δύναμη, αποκτώντας ένα ισχυρό κοινό νόμισμα, και συγχρόνως, τη μεγαλύτερη εσωτερική αγορά μετά τη διεύρυνσή της προς ανατολάς, σε σημείο που να εποφθαλμιά και αυτήν ακόμη την οικονομική ηγεμονία των ΗΠΑ.

Ο στόχος αυτός, όμως, δεν μπορεί να επιτευχθεί με οικονομικά και μόνον μέσα, αν δεν κατορθώσει η ΕΕ να διαμορφώσει μια Κοινή Εξωτερική Πολιτική και μια Κοινή Πολιτική Ασφάλειας, που προϋποθέτουν υποχρεωτικά την ανάπτυξη και της αμυντικής της πολιτικής. Διαφορετικά, η ΕΕ θα περιορισθεί στο ρόλο μιας μεγάλης, πλην όμως περιφερειακής πολιτικής και οικονομικής δύναμης στο σύγχρονο κόσμο, αναμένοντας από την Κίνα και τη Ρωσία να αλλάξουν τα δεδομένα που διαμορφώθηκαν στη διεθνή οικονομική τάξη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και που κατέστησαν τις ΗΠΑ "κύριο των θαλασσών και των ηπείρων"¹¹.

¹¹ Μπόση Μ., Λιούσης Ν., Κουρματζής Αθ. "Τρεις Γεωπολιτικές Προκλήσεις για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική", Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 2004, σελ. 250

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΚΟΙΝΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ΚΕΠΠΑ)

ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ

Ιστορική Εξέλιξη

Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) το 1951 και αργότερα με την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης το 1957 από τα έξι κράτη της ΕΚΑΧ, εγκαθιδρύεται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), θέτοντας σε κίνηση τη διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, έναν δηλαδή πρωτότυπο τρόπο επιδίωξης οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας, μέσα από θεσμούς, με στοιχεία τόσο διακυβερνητικού όσο και υπερεθνικού χαρακτήρα.

Οι ιστορικές εξελίξεις που σημάδεψαν καθοριστικά την ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια, έχουν όπως παρακάτω:

— Το 1948, με τον Οργανισμό του Συμφώνου των Βρυξελλών (ΒΤΟ)¹², μια αμυντική συμμαχία μεταξύ Γαλλίας, Βρετανίας, Βελγίου, Λουξεμβούργου και Ολλανδίας.

— Το 1950, με το Σχέδιο Pleven¹³, στο οποίο βασίστηκαν τα σχέδια της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας (European Defence Community - EDC) και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας (European Political Community - EPC), φέρνοντας τους Ευρωπαίους κοντύτερα από κάθε άλλη φορά στη δημιουργία μιας οικονομικής και στρατιωτικής κοινότητας, με σαφή ομοσπονδιακή δομή.¹⁴

— Το 1954, με τη αναδιοργάνωση της ΒΤΟ, συμμετοχή της Δυτικής Γερμανίας και μετονομασίας της σε Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ).

— Με την αποτυχία του Σχεδίου Fouchet¹⁵ στις αρχές της δεκαετίας του 1960, γίνονται οι πρώτες προσπάθειες για την προώθηση της πολιτικής ενοποίησης, η οποία θα περιλάμβανε, πολιτική συνεργασία και ενοποιημένη εξωτερική πολιτική.¹⁶

¹² Brussels Treaty Organization (BTO). Αποτελέσει την επέκταση προς τις χώρες της Benelux, της Συνθήκης Συμμαχίας και Αλληλοβοήθειας της Δουκέρνης του 1947, μεταξύ Βρετανίας και Γαλλίας. Ήφαιστος Π., "Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση", Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1997, σελ. 49

¹³ Το Σχέδιο πήρε το όνομά του από τον Γάλλο Πρωθυπουργό René Pleven

¹⁴ Το Σχέδιο Pleven, αποτελούσε την προέκταση τόσο της ΕΚΑΧ, όσο και της ΒΤΟ, απόπειρα ένταξης του γερμανικού στρατού υπό το δυτικοευρωπαϊκό έλεγχο. Προβλεπόταν η δημιουργία ενός δυτικοευρωπαϊκού στρατού με κοινό επιτελείο και γερμανική συμμετοχή, χωρίς αυτό να προβλέπει την ύπαρξη ανεξάρτητου γερμανικού στρατού ή γερμανικού γενικού επιτελείου. Ήφαιστος, ο.π., σελ. 50-51

¹⁵ Ο Γάλλος διπλωμάτης Christian Fouchet, επεξεργάστηκε δύο κείμενα για την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, με πρωτοβουλία του Προέδρου της Γαλλίας στρατηγού de Gaulle. Τα σχέδια αυτά δεν έγιναν αποδεκτά από τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Κοινότητας και κυρίως από την Ολλανδία και το Βέλγιο, για τον αποκλεισμό της Βρετανίας και τις επιφυλάξεις της Βόννης και της Ρώμης για την αντιαμερικανική ρητορική του de Gaulle

¹⁶ Ιωακείμης Π, "Το Μέλλον της Ευρώπης, η Προοπτική της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας και η Ελλάδα", Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2001, σελ. 56-62

— Με τη Διάσκεψη Κορυφής των έξι στη Χάγη το 1969, λαμβάνεται απόφαση επί του τρίπτυχου¹⁷ "ολοκλήρωση - εμβάθυνση - διεύρυνση" της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στα πλαίσια αυτά αποφασίστηκε παράλληλα με τη διεύρυνση της Κοινότητας με τη Βρετανία, τη Δανία, την Ιρλανδία και τη Νορβηγία, η σύσταση του μηχανισμού - διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ)¹⁸. Ο μηχανισμός, διακυβερνητικού χαρακτήρα, υιοθετήθηκε επίσημα τον Οκτώβριο του 1970 με την "Εκθεση Davignon" (Εκθεση του Λουξεμβούργου), με στόχο το συντονισμό των εξωτερικών πολιτικών των κρατών μελών της Κοινότητας.

— Η μεγάλη αλλαγή συντελέσθηκε στο Μάαστριχ το 1992, όπου τα κράτη μέλη υπέγραψαν τη Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁹ και η διαδικασία της ΕΠΣ²⁰ εισέρχεται πλέον σε νέα φάση. Στον Τίτλο V²¹ της συνθήκης θεσπίστηκαν διατάξεις για την ανάπτυξη μιας **Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ)** (Common Foreign and Security Policy - CFSP). Για πρώτη φορά στη Συνθήκη του Μάαστριχ ενσωματώθηκε, στη μέχρι τότε πολιτική συνεργασία και η αμυντική συνιστώσα, στην οποία μάλιστα, η ΕΕ, δια μέσου της ΚΕΠΠΑ, περιλαμβάνει το σύνολο των θεμάτων που αφορούν στην ασφάλειά της, συμπεριλαμβανομένης της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί σε δεδομένη στιγμή να οδηγήσει σε κοινή άμυνα²². Στο Μάαστριχ, τα κράτη μέλη υπογράμμισαν την επιθυμία τους για ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας στη διεθνή σκηνή, κυρίως μέσω της εφαρμογής της ΚΕΠΠΑ. Τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να διασφαλίσουν, ότι οι εθνικές εξωτερικές τους πολιτικές θα είναι συμβατές με τις κοινές θέσεις της ΕΕ και να συντονίζουν τη δράση τους στους διεθνείς οργανισμούς και διασκέψεις.

— Η Σύνοδος Κορυφής του NATO, στις Βρυξέλλες τον Ιανουάριο του 1994, αναγνώρισε τη σημασία του καθορισμού μιας ειδικής Ευρωπαϊκής Ταυτότητας στον τομέα Ασφάλειας και Άμυνας. Η διαδικασία αυτή άρχισε να υλοποιείται στο Βερολίνο, και συγκεκριμένα στη Σύνοδο Κορυφής του NATO στις 3ης Ιουνίου 1996. Οι ρυθμίσεις του Βερολίνου, αποτελούν ένα πακέτο συμφωνιών μεταξύ NATO και ΕΕ, που βασίζεται στη θέση ότι η **Ευρωπαϊκή Ταυτότητα Ασφάλειας και Άμυνας** (European Security and Defence Identity - ESDI) θα πρέπει να δομηθεί μέσα στα πλαίσια του NATO. Αυτό θα επέτρεπε στους Ευρωπαίους συμμάχους στο NATO, τη συνεκτικότερη και αποτελεσματικότερη συνεισφορά τους στις αποστολές και τις δραστηριότητες της Συμμαχίας. Στη συνάντηση του Βερολίνου λήφθηκαν αποφάσεις σχετικά με τη συνεργασία ΕΕ - NATO και ειδικώς, οι αναφερόμενες στη διάθεση των μέσων της Ατλαντικής Συμμαχίας στην Ένωση, για επιχειρήσεις που διεξάγονται από την τελευταία.

— Η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ)²³, ανταποκρινόμενη στις παραπάνω εξελίξεις, δεσμεύτηκε να λειτουργήσει ως ο "αμυντικός βραχίονας" της ΕΕ και ως μέσο

¹⁷ Δασκάλου Γεώργιος, "Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση", Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα 1996, σελ. 657

¹⁸ Η Δήλωση της Κοπεγχάγης για την Ευρωπαϊκή Ταυτότητα (1973), η Εκθεση του Λονδίνου (1981) και η Πανοηγυρική Διακήρυξη (1983), διαμόρφωσαν τη θεσμική διάρθρωση της ΕΠΣ και διεύρυναν το περιεχόμενό της προκειμένου να καλύψει και τις πολιτικές και οικονομικές πτυχές της ασφάλειας. Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1987) η ΕΠΣ ενσωματώθηκε σε ένα ενιαίο κείμενο συνθηκών, αλλά και πάλι ως διακυβερνητικός μηχανισμός συντονισμού των εξωτερικών πολιτικών "έξω" από το θεσμικό πλαίσιο της Κοινότητας

¹⁹ Υπεγράφη στις 7 Φεβ 1992 και τέθηκε σε ισχύ στις 1 Νοε 1993

²⁰ Ιωακείμης Π., "Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελληνικό Κράτος", Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1998, σελ. 15-20

²¹ Η ΚΕΠΠΑ αναπτύσσεται κατά κύριο λόγο στον Τίτλο V της ΣΕΕ/ Μάαστριχ, άρθρα Ι.1-Ι.18. Κεντρικής Κ., "Θησείας και Μινώταυρος: Ο Μίτος της ΚΕΠΠΑ και των Εξωτερικών Σχέσεων της ΕΕ", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελ. 119

²² Λικοδούλια Β., Εφημερίδα "ΤΟ ΒΗΜΑ", 31-12-2000, σελ. 22

²³ Ο ρόλος της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ ή WEU), σχετικά με την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας ασφάλειας και άμυνας, ανελήφθη σταδιακά από την ΕΕ, σύμφωνα με αποφάσεις που ελήφθησαν από το συμβούλιο της ΕΕ στο Ελσίνκι (Δεκ 1999) και στη Φέιρα της Πορτογαλίας (Ιουν 2000). Στη Μασσαλία (Νοε 2000) ελήφθησαν αντίστοιχες αποφάσεις από το υπουργικό συμβούλιο της

ενίσχυσης του ευρωπαϊκού πυλώνα του NATO, διαμέσου της θεσμικής ενδυνάμωσης των σχέσεων των δύο οργανισμών και της ανάπτυξης του επιχειρησιακού της ρόλου (Βόννη 1992). Τον Ιούνιο του 1992, οι Υπουργοί Εξωτερικών και Άμυνας των χωρών της ΔΕΕ, καθόρισαν τις νέες αποστολές που θα αναλάμβανε ο Οργανισμός αυτός (άρθρο 17, § 2). Στη γνωστή ως "**Διακήρυξη του Petersberg**"²⁴ (Petersberg Declaration) περιλήφθηκαν, μεταξύ άλλων, οι αποστολές που θα ήταν δυνατόν να δοθούν στις στρατιωτικές δυνάμεις της ΕΕ. Ειδικότερα, στο μέρος που αφορά στην ενίσχυση του επιχειρησιακού ρόλου της, καθορίζεται η διάθεση σε αυτήν μονάδων, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στις αποκαλούμενες "**αποστολές Petersberg**" (Petersberg Tasks)²⁵.

— Οι ρυθμίσεις της ΣΕΕ για την ΚΕΠΠΑ, αναθεωρήθηκαν από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ²⁶. Μεταξύ των άλλων αποφασίσθηκε, η ενσωμάτωση της ΔΕΕ στην ΕΕ, καθορίστηκε ο ρόλος του Γενικού Γραμματέα και Υπατού Εκπρόσωπου (ΓΓ/ΥΕ)²⁷ της Ένωσης και έγιναν αποδεκτές, σαν στόχος της ΚΕΠΠΑ, οι "**αποστολές τύπου Petersberg**". Επιπρόσθετα, προχώρησε, καινοτομώντας, σε θεσμικό επίπεδο, στα ακόλουθα νέα βήματα^{28 29}:

- Δημιουργήθηκε η Μονάδα Σχεδιασμού Πολιτικής και Έγκαιρης Προειδοποίησης.
- Δημιουργήθηκε ο θεσμός του "**Υπατού Εκπρόσωπου για την ΚΕΠΠΑ**", για να αποκτήσει διεθνή εκπρόσωπο η ΕΕ.
- Εισήχθησαν νέοι θεσμικοί κανόνες για την επιτάχυνση λήψης αποφάσεων, όπως αυτοί της "**εποικοδομητικής αποχής**" και της υιοθέτησης περιορισμένου αριθμού εφαρμοστικών αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία.
- Δημιουργήθηκαν νέα μέσα άσκησης πολιτικής, όπως αυτό των λεγομένων "**κοινών στρατηγικών**" που αποφασίζονται ομόφωνα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.³⁰
- Ενισχύθηκε η αμυντική διάσταση της κοινής εξωτερικής, σε αξιόλογο βαθμό. Οι "**αποστολές Petersberg**" εντάχθηκαν ως δράσεις της ΚΕΠΠΑ.
- Αναγνωρίστηκε ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, και μόνο αυτό θα έχει την ευθύνη διαμόρφωσης και λήψης όλων των αποφάσεων επί της αμυντικής πολιτικής και της κοινής άμυνας.

ΔΕΕ. Συγκεκριμένα ο επιχειρησιακός ρόλος της ΔΕΕ μεταβιβάστηκε επισήμως στην ΕΕ και δρομολογήθηκαν διευθετήσεις για τις υπόλοιπες λειτουργίες και δομές της ΔΕΕ

²⁴ Παρίσης, Διάλεξη ΣΕΘΑ, Ιαν 2007, ο.π.

²⁵ Η αντίστοιχη παράγραφος αναφέρει: "Πέραν της συνεισφοράς για την κοινή άμυνα, σύμφωνα με το άρθρο 5 της Συνθήκης της Ουάσινγκτον και το άρθρο V της τροποποιημένης Συνθήκης των Βρυξελλών, στρατιωτικές μονάδες των κρατών μελών της ΔΕΕ, ενεργώντας υπό την ΔΕΕ, θα ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για αποστολές ανθρωπιστικές και διάσωσης, αποστολές ειρηνευτικές και αποστολές χειρισμού κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της επιβολής της ειρήνης". Παρίσης, Διάλεξη ΣΕΘΑ, Ιαν 2007, ο.π.

²⁶ Στη Διακυβερνητική Διάσκεψη των 15, υπεγράφη στις 2 Οκτ 1997 η ΣΕΕ του Άμστερνταμ που τέθηκε σε ισχύ από 1 Μαΐ 1999

²⁷ Η Σύνοδος Κορυφής της Κολωνίας στις 3-4 Ιαν 1999, διόρισε στη θέση του Υπατού Εκπρόσωπου για την ΚΕΠΠΑ ο Javier Solana Madariaga, ο οποίος ανέλαβε το αξίωμα αυτό από τις 18 Οκτωβρίου 1999 και για περίοδο πέντε ετών

²⁸ Κίντης Α., "**Οι Διατάξεις της Συνθήκης του Άμστερνταμ για την ΚΕΠΠΑ και οι Ελληνικές Επιδιώξεις**" στο βιβλίο του Βαλινάκη Γ. και Τριανταφύλλου Δ. (επιμ.), "**Η Ελλάδα και ο Κόσμος 1997-98**", Επετηρίδα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής, ΕΛΙΑΜΕΠ, Εκδόσεις Παρατηρητής, Αθήνα 1998, σελ. 225-235

²⁹ Παρίσης Ι., "**Η Αμυντική Αυτονομία της Ενωμένης Ευρώπης - Προοπτικές και Προβληματισμοί**", Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2001, σελ. 39

³⁰ Με πρόταση της Ελλάδας, αποφασίσθηκε η θέσπιση τεσσάρων "κοινών στρατηγικών", για τη Ρωσία, την Ουκρανία, τα Δυτικά Βαλκάνια και τη Μεσόγειο

- Ενισχύθηκε ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην κοινή εξωτερική πολιτική, μέσω, μεταξύ άλλων, του ελέγχου των δαπανών που προορίζονται για τη χρηματοδότηση της ΚΕΠΠΑ.

— Στη **Γαλλο-Βρετανική διάσκεψη του St Malo** (24-25 Οκτ 1998), μετά την εμπειρία του Κοσόβου, διακηρύχθηκε από τις δύο χώρες ότι:

"Η Ένωση θα πρέπει να αποκτήσει κατάλληλες δομές και δυνατότητα ανάλυσης κατάστασης, συλλογής πληροφοριών και ικανότητα ουσιαστικής στρατηγικής σχεδίασης, χωρίς περιττές επικαλύψεις εκείνων που ήδη υπάρχουν στο χώρο του ΝΑΤΟ".

Κάλεσαν επίσης τους εταίρους, να αποκτήσουν ισχυρότερη και περισσότερο συνεκτική στάση στην εξωτερική πολιτική μέσω της ενδυνάμωσης της ΚΕΠΠΑ, και επισήμαναν την ανάγκη ισχυροποίησης των ενόπλων δυνάμεων, οι οποίες θα μπορούν "να αντιδρούν ταχέως έναντι των νέων κινδύνων".

— Στη **Σύνοδο Κορυφής της Κολωνίας** (3-4 Ιουνίου 1999), μεταξύ άλλων, εκφράσθηκε:

- Η πρόσθεση να δοθούν στην ΕΕ τα αναγκαία μέσα και το δυναμικό, για να αναλάβει τις ευθύνες της για μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, για υποστήριξη της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας.

- Η επιθυμία να αποκτήσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ικανότητα λήψης αποφάσεων για την πρόληψη των συγκρούσεων και τη διαχείριση των κρίσεων.

— Στη **Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι** (10-11 Δεκεμβρίου 1999), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διατύπωσε λεπτομερείς και προϋποθέσεις προς την κατεύθυνση της αυτόνομης αμυντικής ικανότητας της ΕΕ. Στο Μέρος II της απόφασης, αναφέρεται:

- Στην απόκτηση από την ΕΕ της δυνατότητας στρατιωτικής και μη στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων.

- Στην επιθυμία της ΕΕ να συμμετάσχει σε ειρηνευτικές επιχειρήσεις που αποφασίζονται από τον ΟΗΕ, και υπογραμμίζεται η βούληση αυτόνομης ικανότητας λήψης αποφάσεων και διεξαγωγής στρατιωτικών επιχειρήσεων, σε περίπτωση μη συμμετοχής του ΝΑΤΟ.

- Στον καθορισμό της υποχρέωσης των κρατών μελών, να έχουν τη δυνατότητα έως το 2003, να αναπτύσσουν εντός 60 ημερών, στρατιωτικές δυνάμεις 50-60.000 ανδρών, για "επιχειρήσεις τύπου Petersberg".

- Στη σύσταση των μόνιμων πολιτικών και στρατιωτικών οργάνων³¹ της ΚΕΠΠΑ/ΕΠΑΑ.

— Στη **Σύνοδο Κορυφής της Φέιρα** (19-20 Ιουν 2000):

- Καθορίστηκαν αρχές και μέθοδοι συμμετοχής, ώστε τα μη ευρωπαϊκά μέλη της Ατλαντικής Συμμαχίας, καθώς και υποψήφια μέλη, να μπορούν να συμμετάσχουν στη στρατιωτική διαχείριση των κρίσεων.

³¹ Βλέπε ανάλυση, όπως στο Κεφάλαιο "Γ" (Δομές ΕΠΑΑ)

- Προσκλήθηκαν οι τρίτες χώρες να συνεισφέρουν στη βελτίωση των ευρωπαϊκών δυνατοτήτων.
 - Συμφωνία των κρατών μελών, συνεισφοράς για το 2003 μέχρι 5.000 αστυνομικούς, για διεθνείς αποστολές και σχεδίαση δυνατότητας ανάπτυξης μέχρι 1.000 αστυνομικών, μέσα σε διάστημα 30 ημερών.
- Στη **Σύνοδο Κορυφής της Νίκαιας** (7-10 Δεκ 2000)³², μεταξύ άλλων:
- Επιβεβαιώθηκε ότι η αμυντική πολιτική της Ένωσης, δεν θα θίγει τον συγκεκριμένο χαρακτήρα της εθνικής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας των κρατών μελών, και θα σέβεται τις υποχρεώσεις των κρατών μελών που είναι μέλη του ΝΑΤΟ και επιθυμούν να υλοποιούν την αμυντική τους πολιτική, κάτω από την ομπρέλα του.
 - Τέθηκε το θέμα διάθεσης των μέσων της Ατλαντικής Συμμαχίας στην ΕΕ, για επέμβαση σε περιπτώσεις κρίσεων

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ

Σύμφωνα με τα άρθρα 11 ως 28 της ΣΕΕ του Άμστερνταμ, που είναι, έκτοτε, ειδικά αφιερωμένα στην ΚΕΠΠΑ, παράλληλα με τους γενικούς στόχους³³ της ΕΕ, εξειδικεύονται οι στόχοι της ΚΕΠΠΑ, που είναι οι εξής:

- Η διαφύλαξη των κοινών αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων και της ανεξαρτησίας της ΕΕ. Με τη ΣΕΕ του Άμστερνταμ, διακηρύσσεται επιπλέον ότι η διαφύλαξη αυτή περιλαμβάνει, την ακεραιότητα της ΕΕ και πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των ΟΗΕ.
- Η ενίσχυση της ασφάλειας της Ένωσης και των κρατών μελών της, υπό όλες τις μορφές.
- Η διατήρηση της ειρήνης και η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, καθώς και σύμφωνα με τις αρχές της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι (1975) και τους στόχους του Χάρτη των Παρισίων³⁴ (1990). Στα κείμενα της ΣΕΕ του Άμστερνταμ, προστέθηκε ότι στις παραπάνω διακηρύξεις, συμπεριλαμβάνονται οι αρχές και οι στόχοι που αφορούν στα εξωτερικά σύνορα.
- Η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και
- Η ανάπτυξη και η εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ

Τα μέσα³⁵ υλοποίησης της ΚΕΠΠΑ, ανταποκρίνονται στον διακυβερνητικό χαρακτήρα της πολιτικής. Η ΣΕΕ του Άμστερνταμ, διεύρυνε και εκσυγχρόνισε τα μέσα

³² Η Συνθήκη υπεγράφη επισήμως από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων και τους ΥΠΕΞ των κρατών μελών της ΕΕ, στις 26 Φεβ 2001 και ισχύει από 1 Φεβ 2003

³³ Το άρθρο 2 της ΣΕΕ του Άμστερνταμ (προηγούμενη αρίθμηση Β της ΣΕΕ του Μάαστριχ) και το άρθρο 11 της ΣΕΕ του Άμστερνταμ (προηγούμενη αρίθμηση Ι.1 § 2 της ΣΕΕ του Μάαστριχ), αναφέρονται στους γενικούς στόχους της ΕΕ και στους στόχους της ΚΕΠΠΑ, αντίστοιχα. Κεντρωτής, ο.π., σελ. 125-126

³⁴ Μούσης Ν., "Εγχειρίδιο Ευρωπαϊκής Πολιτικής", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σελ. 31

³⁵ Κεντρωτής, ο.π., σελ. 156

προώθησης της πολιτικής. Έτσι, τα μέσα που προβλέπονται σήμερα από τις συνθήκες είναι:

- Οι κοινές θέσεις
- Οι κοινές δράσεις
- Οι αποφάσεις
- Η σύναψη διεθνών συμφωνιών και
- Η ενισχυμένη συνεργασία

Επιπλέον, οι κοινές στρατηγικές³⁶ διευκολύνουν τη χρησιμοποίηση μέσω της ΚΕΠΠΑ, ενώ οι δηλώσεις και οι επαφές με τρίτες χώρες, εξακολουθούν να συνιστούν διπλωματικά μέσα της.

Οι κοινές στρατηγικές αποφασίζονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και εφαρμόζονται από την Ένωση, στους τομείς στους οποίους τα κράτη μέλη έχουν "κοινά συμφέροντα". Οι κοινές στρατηγικές καθορίζουν τους στόχους, τη διάρκεια και τα μέσα που πρέπει να παρέχονται από την Ένωση και τα κράτη μέλη, για την υλοποίησή τους. Η υλοποίηση των κοινών στρατηγικών γίνεται από το Συμβούλιο, με την υιοθέτηση κοινών θέσεων ή κοινών δράσεων (αρθρ. 12 ΣΕΕ). Το Συμβούλιο έχει την αρμοδιότητα να συνιστά κοινές στρατηγικές στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Μέχρι το 2006 έχουν θεσπισθεί τέσσερις κοινές στρατηγικές, ήτοι, για τη Ρωσία, την Ουκρανία, τη Μεσόγειο και τα Δ. Βαλκάνια.

Οι κοινές θέσεις που χρησιμοποιούσε ως μέσο και η ΕΠΣ καθορίζουν (αρθρ. 15 ΣΕΕ) τη στάση της Ένωσης επί συγκεκριμένου ζητήματος γεωγραφικής ή θεματικής φύσεως. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι εθνικές τους πολιτικές να συμβαδίζουν προς τις κοινές θέσεις.

Οι κοινές δράσεις υπήρξαν το κατ' εξοχήν μέσο προώθησης της ΚΕΠΠΑ που προέβλεψε η ΣΕΕ. Το άρθρο 14 της ΣΕΕ ορίζει ότι:

"Οι κοινές δράσεις αντιμετωπίζουν ειδικές καταστάσεις, όταν κρίνεται ότι απαιτείται επιχειρησιακή δράση εκ μέρους της Ένωσης. Προσδιορίζουν τους στόχους τους, το πεδίο εφαρμογής τους, τα μέσα που πρέπει να τεθούν στη διάθεση της Ένωσης, τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους, και εφόσον είναι απαραίτητο, τη διάρκεια τους".

Οι αποφάσεις που μπορεί να λαμβάνει το Συμβούλιο, είναι δεσμευτικές για τα κράτη μέλη, όπως οι κοινές θέσεις και οι κοινές δράσεις. Αυτές λαμβάνονται κατά κανόνα με ομοφωνία. Αυτό σημαίνει ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να εμποδίσει την έγκριση κάποιου κειμένου. Μολονότι η ομοφωνία παραμένει ο κανόνας και είναι υποχρεωτική για την έκδοση αποφάσεων με στρατιωτικές επιπτώσεις, ή που αφορούν στον τομέα της άμυνας, η ΣΕΕ προβλέπει δύο δυνατότητες, που διευκολύνουν τη λήψη αποφάσεων:

- Η Εποικοδομητική Αποχή

³⁶ Οι κοινές στρατηγικές που προστέθηκαν στη Συνθήκη μετά από επιμονή της Γαλλίας, έχουν "διαπυλωνικό χαρακτήρα". Μπορούν να συνδυάζουν, δηλαδή, μέσα και δράσεις που ανήκουν και στους τρεις πυλώνες της ΕΕ για την προώθηση των στόχων της ΚΕΠΠΑ

Ένα κράτος μέλος, μπορεί κατά τη στιγμή έκδοση απόφασης να συνοδέψει την αποχή του από επίσημη δήλωση. Στην περίπτωση αυτή δεν υποχρεούται να εφαρμόσει την απόφαση, αλλά δεν αμφισβητεί και το γεγονός ότι η απόφαση δεσμεύει την ΕΕ.

— Η Προσφυγή στην Ειδική Πλειοψηφία

Κατά την έκδοση απόφασης με ειδική πλειοψηφία, ένα κράτος μπορεί να επικαλεστεί σημαντικούς λόγους εθνικής πολιτικής, τους οποίους εκθέτει, προκειμένου να αντιταχθεί στην έγκριση του κειμένου. Στην περίπτωση αυτή δεν διεξάγεται ψηφοφορία. Το Συμβούλιο μπορεί με ειδική πλειοψηφία να υποβάλει το θέμα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, προκειμένου να ληφθεί απόφαση με ομοφωνία. Η ειδική πλειοψηφία στον τομέα της ΚΕΠΠΑ είναι κατά κάποιον τρόπο μια μορφή "ενισχυμένης ειδικής πλειοψηφίας". Θεωρείται ότι έχουν εγκριθεί οι αποφάσεις που συγκεντρώνουν 62 ψήφους, που εκφράζουν τη θετική ψήφο 10 τουλάχιστον μελών.

Για τη σύναψη διεθνών συμφωνιών στον τομέα της ΚΕΠΠΑ, το Συμβούλιο μπορεί να εξουσιοδοτήσει την Προεδρία, η οποία κατά τις διαπραγματεύσεις συνεπικουρείται από το Γενικό Γραμματέα και ενδεχομένως από την Επιτροπή. Η ΣΕΕ ορίζει ότι καμία συμφωνία δεν δεσμεύει ένα κράτος μέλος, ο αντιπρόσωπος του οποίου δηλώνει ότι οφείλει να συμμορφωθεί προς τους εθνικούς συνταγματικούς του κανόνες. Τα άλλα μέλη του Συμβουλίου μπορούν να συμφωνήσουν, ότι η συμφωνία ισχύει για τα υπόλοιπα μέλη, σε προσωρινή βάση.

Οι δηλώσεις εκφράζουν δημοσίως μια θέση, ένα αίτημα, ή μια προσδοκία της ΕΕ, σε σχέση με μια τρίτη χώρα, ή με ένα διεθνές ζήτημα. Έχουν τον τίτλο "Δήλωση της ΕΕ", όταν το Συμβούλιο συνέρχεται και αποφαινεται σχετικά με ένα διεθνές θέμα, ή "Δήλωση της Προεδρίας εξ ονόματος της ΕΕ", σε περίπτωση που δεν συνέλθει το Συμβούλιο.

Οι επαφές με τρίτες χώρες, διενεργούνται κυρίως με συνεδριάσεις "πολιτικού διαλόγου" και με "διαβήματα". Η ΕΕ διεξάγει πολιτικό διάλογο με όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου, σχετικά με τα ζητήματα διεθνούς πολιτικής. Οι συνεδριάσεις αυτές, διεξάγονται σε όλα τα επίπεδα. Η ΕΕ εκπροσωπείται είτε από την Προεδρία, συνεπικουρούμενη από τον Ύπατο Εκπρόσωπο της ΚΕΠΠΑ, είτε μόνο από τον Ύπατο Εκπρόσωπο, κατόπιν αιτήσεως της Προεδρίας, είτε από Τρόικα³⁷, είτε πάλι από τους αντιπροσώπους των κρατών μελών και τον αντιπρόσωπο της Επιτροπής

Η ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών, καλύπτει ένα ευρύ πεδίο αλληλεπίδρασης των Υπουργείων Εξωτερικών, που περιλαμβάνει την ανταλλαγή πληροφοριών, την αλληλοενημέρωση κλπ. Η αναφορά στη ενισχυμένη συνεργασία, καθώς γίνεται με τρόπο γενικόλογο στη Συνθήκη, ενδέχεται να χρησιμοποιηθεί στο μέλλον για τη διεύρυνση του πεδίου δράσης της ΚΕΠΠΑ, μέσω της ενισχυμένης συνεργασίας - ευελιξίας.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ

Οι υπηρεσίες συστήθηκαν για να εκτελέσουν συγκεκριμένα τεχνικά, επιστημονικά και διοικητικά καθήκοντα στα πλαίσια της ΚΕΠΠΑ, του "δεύτερου πυλώνα" της ΕΕ. Σήμερα, αυτές οι υπηρεσίες είναι οι εξής:

³⁷ Τρόικα: Προεδρία επικουρούμενη από τον Ύπατο Εκπρόσωπο για την ΚΕΠΠΑ και από την Επιτροπή, ενδεχομένως δε από την επόμενη Προεδρία

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EDA)³⁸

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας δημιουργήθηκε βάσει κοινής δράσης του Συμβουλίου των Υπουργών³⁹ της 12ης Ιουλίου 2004.

Ινστιτούτο Μελετών της ΕΕ για Θέματα Ασφάλειας (ISS)⁴⁰

Το Ινστιτούτο Μελετών της ΕΕ για Θέματα Ασφάλειας (ΙΜΕΕΘΑ), δημιουργήθηκε⁴¹ το 2002 βάσει κοινής δράσης του Συμβουλίου της 20ης Ιουλίου 2001.

Στόχος του Ινστιτούτου είναι, να συμβάλει στη διάπλαση κοινής αντίληψης, όσον αφορά στην ευρωπαϊκή ασφάλεια, να στηρίξει το στρατηγικό διάλογο, παρέχοντας την καλύτερη δυνατή διασύνδεση μεταξύ των ευρωπαϊκών κέντρων λήψης αποφάσεων και των διαφόρων κύκλων ανεπίσημων ειδικών.

Οι δραστηριότητες του Ινστιτούτου αφορούν, στην ανάλυση δεδομένων και στην υποβολή των απαραίτητων συστάσεων για την κατάρτιση πολιτικής, σε επίπεδο Ένωσης. Ως εκ τούτου, το Ινστιτούτο συμβάλει στην ανάπτυξη κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας στην ΕΕ, εκτελώντας διάφορα κύρια καθήκοντα:

— Οργανώνει την έρευνα και τη συζήτηση για καίρια θέματα, όσον αφορά στην ασφάλεια και στην άμυνα, που είναι σημαντικά για την ΕΕ.

— Φέρνει σε επαφή ακαδημαϊκούς, υπαλλήλους, εμπειρογνώμονες και φορείς λήψης αποφάσεων από τα κράτη μέλη της Ένωσης, άλλες ευρωπαϊκές χώρες, τις ΗΠΑ και τον Καναδά, προκειμένου να προβεί σε μελλοντοστραφή ανάλυση των αμυντικών θεμάτων για το Συμβούλιο Υπουργών της Ένωσης και τον Ύπατο Εκπρόσωπο, για την ΚΕΠΠΑ.

— Αναπτύσσει διατλαντικό διάλογο για όλα τα θέματα ασφάλειας μεταξύ των χωρών της Ευρώπης, των ΗΠΑ και του Καναδά, προκειμένου να προωθήσει τις διατλαντικές σχέσεις και να εμπλουτίσει την προσέγγιση και των δύο πλευρών, όσον αφορά στα θέματα ασφάλειας.

— Προσφέρει υποτροφίες, προκειμένου να επεκτείνει το δίκτυο επαφών και συνεργιών με εθνικές ομάδες προβληματισμού. Το Ινστιτούτο χορηγεί υποτροφίες, τόσο σε νέους ακαδημαϊκούς από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, όσο και σε γνωστούς εμπειρογνώμονες.

Το Ινστιτούτο έχει αυτονομία και πνευματική ανεξαρτησία, που σημαίνει ότι δεν εκπροσωπεί, ούτε προστατεύει εθνικά συμφέροντα. Κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων του, αντιμετωπίζει συλλογικά και από "*ευρωπαϊκή οπτική γωνία*", θέματα τα οποία κατά κανόνα χειρίζονται χωριστά τα κράτη μέλη, επιτρέποντας την άσκηση εποικοδομητικής κριτικής, όσον αφορά στην τρέχουσα Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της Ένωσης (ΕΠΑΑ).

³⁸ Βλέπε ανάλυση, όπως στο Κεφάλαιο "Δ"

³⁹ Κοινή Δράση 2004/551/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2004 για τη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας - Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης - 17/7/2004

⁴⁰ http://europa.eu/agencies/security_agencies/iss

⁴¹ ΕΕ L 200, 25 Ιουλίου 2001

Δορυφορικό Κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUSC)⁴²

Το Δορυφορικό Κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΚΕΕ) ιδρύθηκε⁴³ το 2002 βάσει κοινής δράσης του Συμβουλίου της 20ης Ιουλίου 2001, και άρχισε να λειτουργεί από την 1η Ιανουαρίου 2002. Το ΔΚΕΕ αποτελεί Οργανισμό του Συμβουλίου της ΕΕ, που ασχολείται με την αξιοποίηση και παραγωγή πληροφοριών, που προέρχονται από την ανάλυση δορυφορικών εικόνων γεωσκόπησης. Το Κέντρο παρέχει στήριξη όσον αφορά στη λήψη αποφάσεων στον τομέα της ΚΕΠΠΑ.

Το ΔΚΕΕ διαθέτει δική του νομική προσωπικότητα για την εκτέλεση των καθηκόντων του, και τελεί υπό την πολιτική εποπτεία της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφαλείας του Συμβουλίου, και τις επιχειρησιακές εντολές του Γενικού Γραμματέα. Το Κέντρο έχει την έδρα του στο Torrejón, στην περιοχή της Μαδρίτης, στην Ισπανία.

⁴² http://europa.eu/agencies/security_agencies/eusc

⁴³ ΕΕ L 200 της 25ης Ιουλίου 2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ (ΕΠΑΑ)

ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της ΚΕΠΠΑ, γενική ήταν η διαπίστωση ότι δεν είχε ανταποκριθεί στις προσδοκίες των κρατών μελών και κατά συνέπεια θα έπρεπε να αναθεωρηθεί. Οι κυριότεροι λόγοι που επέβαλλαν την αναθεώρηση ήταν, η δέσμευση της ίδιας της Συνθήκης (άρθρο Ι.10), η παθογένεια της που αποδείχτηκε στην πράξη με την αδυναμία αντιμετώπισης της κρίσης στην πρώην Γιουγκοσλαβία, και η επικείμενη διεύρυνση που επέβαλλε ουσιαστικές τροποποιήσεις για να ανταποκριθεί σε μια Ένωση των 25 κρατών μελών.⁴⁴

Τον καταλύτη για τη γέννηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (European Security Defence Policy - ESDP), αποτέλεσε η γαλλο-βρετανική συνάντηση του St Malo, που πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 1998.

Οι ρυθμίσεις των ΣΕΕ του Μάαστριχ και του Άμστερνταμ, αν και δημιούργησαν ένα σημαντικό θεσμικό και πολιτικό κεκτημένο, δεν οδήγησαν ωστόσο σε πρακτικά λειτουργικά αποτελέσματα. Ο βασικός λόγος γι' αυτό υπήρξε, η αδυναμία εκχώρησης στην ΕΕ οποιωνδήποτε "στρατιωτικών ικανοτήτων" και μέσων (θεσμικών και άλλων) για την υλοποίηση της αμυντικής πολιτικής. Έτσι οι σχετικές ρυθμίσεις και προβλέψεις παρέμειναν απλώς "στα χαρτιά". Κυρίως η Βρετανία ήταν αυτή που είχε εμποδίσει οποιαδήποτε εξέλιξη προς την κατεύθυνση αυτή, με κεντρικό επιχείρημα ότι "κάτι τέτοιο θα υπονόμει το ΝΑΤΟ" και τις σχέσεις με τις ΗΠΑ.

Η κατάσταση αυτή άρχισε να αλλάζει ριζικά από τον Δεκέμβριο 1998, όταν η Βρετανία με πρωθυπουργό τον Tony Blair, εγκατέλειψε την αρνητική στάση και σε συμμαχία με τη Γαλλία, προχώρησε στην υποστήριξη του στόχου της ευρωπαϊκής άμυνας. Η αλλαγή της βρετανικής στάσης δεν έχει ακόμη ερμηνευτεί επαρκώς, αν και φαίνεται να εντάσσεται σε μία γενικότερη φιλο-ευρωπαϊκή προσέγγιση από πλευράς της "εργατικής κυβέρνησης" της Βρετανίας. Η απροθυμία της Βρετανίας να συμμετάσχει στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) από τη μια μεριά και η επιθυμία του Tony Blair "να φέρει τη Βρετανία στο κέντρο των ευρωπαϊκών διαδικασιών ολοκλήρωσης", φαίνεται ότι συνέβαλαν στην υποστήριξη του επιχειρήματος της ευρωπαϊκής άμυνας από το Λονδίνο.

Η προσέγγιση Βρετανίας και Γαλλίας και το ανακοινωθέν του St Malo δεν θα είχαν ίσως οδηγήσει σε πρακτικά αποτελέσματα, αν δεν είχε παρεμβληθεί η οδυνηρή εμπειρία της επέμβασης στο Κοσσυφοπέδιο (Μάρτιος - Ιούνιος 1999). Η φανερή αδυναμία των Ευρωπαίων, όχι μόνον να αναλάβουν την επιχείρηση, αλλά ακόμα και να ακολουθήσουν συμβάλλοντας σημαντικά με δυνάμεις και μέσα, τους ανάγκασε να στηριχτούν στο ΝΑΤΟ

⁴⁴ Ιωακείμης Π., "Η Αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχ", Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1995

και την τεχνολογική υπεροχή των ΗΠΑ, ενώ ταυτόχρονα τους αφύπνισε, με αποτέλεσμα να δοθεί ισχυρή ώθηση στην ιδέα της ΕΠΑΑ.⁴⁵

Η Δήλωση του St. Malo (The St. Malo Declaration on Joint European Defence), αποτελεί την αφετηρία της νέας προσπάθειας. Ειδικότερα, σε μια εντυπωσιακή προσέγγιση θέσεων, ο πρόεδρος της Γαλλίας J. Chirac και ο πρωθυπουργός της Βρετανίας Tony Blair υπέγραψαν Δήλωση⁴⁶ στη Διάσκεψη Κορυφής του St. Malo (3-4 Δεκεμβρίου 1998) για την προώθηση της ευρωπαϊκής άμυνας⁴⁷.

Η πολιτική προσέγγιση Βρετανίας και Γαλλίας και η Δήλωση του St. Malo, δεν θα είχαν ίσως οδηγήσει σε πρακτικά αποτελέσματα, αν δεν είχε παρεμβληθεί η οδυνηρή εμπειρία του πολέμου στο Κόσσοβο (Μάρτιος - Ιούνιος 1999). Η πολεμική εμπειρία στο Κόσσοβο αποκάλυψε την αδυναμία της Ευρώπης να διαχειριστεί κρίσεις στον άμεσο περίγυρο της, κρίσεις που μπορούσαν να απειλήσουν τη σταθερότητα στο σύνολο της ευρωπαϊκής ηπείρου. Η Ευρώπη δεν διέθετε ούτε τις στρατιωτικές ικανότητες, ούτε τους θεσμικούς μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, προκειμένου να αναλάβει επιχειρήσεις για την πρόληψη, διαχείριση και επίλυση κρίσεων. Ως αποτέλεσμα της αδυναμίας αυτής, η Ευρώπη βρέθηκε αναγκασμένη να στηριχθεί στη στρατιωτική υπεροχή των ΗΠΑ προκειμένου να προωθήσει τους στόχους της στην περιοχή. Η ανάληψη των πολεμικών επιχειρήσεων στο Κόσσοβο από το NATO και η τεχνολογική υπεροχή των ΗΠΑ αποτέλεσαν αφυπνιστική διαδικασία για τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έτσι, μέσα σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, κατά τη Γερμανική Προεδρία του Α' εξάμηνου του 1999, η ΕΕ μπόρεσε να διαγράψει ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ)⁴⁸. Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κολωνίας (Ιούνιος 1999), αποτελούν τυπικά τη ληξιαρχική πράξη γέννησής της, δίδοντας ιδιαίτερη σημασία στην ενίσχυση της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας και στις αποστολές διαχείρισης κρίσεων.⁴⁹ Το πλαίσιο αυτό συμπληρώθηκε με τις επεξεργασίες που προώθησε η Φινλανδία ως προεδρία του Συμβουλίου (Ιούλιος - Δεκέμβριος 1999), καθώς και με τις σχετικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι (Δεκέμβριος 1999).

Από πλευράς Συμμαχίας, το "πράσινο φως" για την ανάπτυξη της ΕΠΑΑ, δόθηκε στη Διάσκεψη Κορυφής του NATO στην Ουάσιγκτον (Απρίλιος 1999), όπου

⁴⁵ Ιωακείμης Π., "Το μέλλον της Ευρώπης. Η προοπτική της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας και η Ελλάδα", ο.π., σελ. 81-82

⁴⁶ Με τη Δήλωση αυτή οι δύο χώρες επεσήμαναν την ανάγκη η ΕΕ να αποκτήσει, "σε διακυβερνητική βάση", την ικανότητα αυτόνομης δράσης, που θα υποστηρίζεται από αξιόπιστες στρατιωτικές δυνάμεις, τα μέσα και την ετοιμότητα να αποφασίζει για τη χρησιμοποίησή τους, προκειμένου να αντιμετωπίζει διεθνείς κρίσεις. Για τον σκοπό αυτό οι δύο χώρες πρότειναν την ανάληψη δράσης προκειμένου η ΕΕ να αποκτήσει τις κατάλληλες δομές και την ικανότητα για ανάλυση, μηχανισμούς πληροφόρησης και στρατηγικές σχεδιασμού και προσφυγής στα κατάλληλα στρατιωτικά μέσα. Οι δύο χώρες επεσήμαναν με τη Δήλωση ότι, η Ένωση "θα αναλαμβάνει δράση στις περιπτώσεις που η Ατλαντική Συμμαχία στο σύνολο της δεν είναι πρόθυμη να παρέμβει" και χωρίς οι οποιεσδήποτε ρυθμίσεις, από πλευράς ΕΕ, να δημιουργούν "επικαλύψεις" με το NATO - Ιωακείμης Π., "Νέες Προοπτικές Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Άμυνας" στο βιβλίο των Θεοδωρόπουλος Β., Ιωακείμης Π., Κουλουμπής Θ. και Ντάλης Σ. (επιμ.), "Το NATO και η Ευρωπαϊκή Άμυνα", ΕΛΙΑΜΕΠ, Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα 1999, σελ.19.

⁴⁷ Η ιδέα κόντευσε να ναυαγήσει πρώιμα, λόγω των τελείως διαφορετικών θέσεων που πήραν, από τη μια πλευρά ο Πρόεδρος Chirac και ο καγκελάριος Schreder και από την άλλη ο πρωθυπουργός Blair. Η επιδίωξη από τον Blair μιας πολιτικής συμβιβασμού με τη Γαλλία και τη Γερμανία, βοήθησε στο να δοθεί νέα πνοή στην άμυνα της ΕΕ. Grand Charles, "Ευρωπαϊκή Αμυντική Συνεργασία και το Διατλαντικό Χάσμα", στο βιβλίο του Ντάλη Σ., "Οι Διατλαντικές Σχέσεις - Συνεργασία ή Ανταγωνισμός", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004, σελ. 395.

⁴⁸ Ιωακείμης Π., "Το Μέλλον της Ευρώπης. Η προοπτική της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας και η Ελλάδα", ο.π., σελ. 81-82

⁴⁹ "... προτιθέμεθα να δώσουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα αναγκαία μέσα και το δυναμικό για να αναλάβει τις ευθύνες της για μια κοινή ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας". Στη συνέχεια αναφέρεται ότι "... η Ένωση πρέπει να έχει την ικανότητα αυτόνομης δράσης, στηριζόμενη σε αξιόπιστες στρατιωτικές δυνάμεις, τα μέσα για τη λήψη απόφασης χρησιμοποίησής τους και την απαιτούμενη προς τούτο ετοιμότητα, ώστε να αντιδρά στις διεθνείς κρίσεις, με την επιφύλαξη των δράσεων του NATO. Η ΕΕ θα αυξήσει με τον τρόπο αυτό την ικανότητά της να συμβάλλει στη διεθνή ειρήνη και Ασφάλεια σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών"

προσδιορίστηκαν, από τη σκοπιά της Συμμαχίας, οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές της συνεργασίας ΕΕ - ΝΑΤΟ στον τομέα της στρατιωτικής διαχείρισης.

Έκτοτε η ΕΠΑΑ, που διανύει την πρώιμη φάση της εξέλιξής της, έχει διέλθει από τους σταθμούς του Ελσίνκι (Δεκέμβριος 1999), της Φείρα (Ιούνιος 2000), της Νίκαιας (Δεκέμβριος 2000), του Γκαίτεμποργκ (Ιούνιος 2001), του Λάακεν (Δεκέμβριος 2001) της Σεβίλλης (Ιούνιος 2002), των Βρυξελλών (Οκτώβριος 2002), της Κοπεγχάγης (Δεκέμβριος 2002), της Θεσσαλονίκης (Ιούνιος 2003) και των Βρυξελλών (Δεκέμβριος 2003 και Ιούλιος 2004).

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η ΕΠΑΑ έχει ως απώτερο σκοπό, τη διαμόρφωση ενός συστήματος κοινής αμυντικής πολιτικής, όπως προβλέπεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Άρθρο 17.1), αλλά στην παρούσα φάση περιορίζεται στη διαχείριση κρίσεων, με στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέσα, στο πλαίσιο των λεγόμενων "αποστολών Petersberg"⁵⁰, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- Ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης (humanitarian and rescue tasks).
- Αποστολές διατήρησης της ειρήνης (peacekeeping tasks), και
- Αποστολές επέμβασης μαχίμων δυνάμεων στη διαχείριση κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της ειρήνης (tasks of combat forces in crisis management including peacekeeping).

Η ΕΠΑΑ υποστηρίζει την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) της ΕΕ, αποτελώντας, επομένως, το βραχίονά της στον τομέα της ασφάλειας.

Η ΕΕ μπορεί να αναπτύξει αυτόνομη δράση και να αναλάβει επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων, μόνον στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες το ΝΑΤΟ αποφασίζει να μην εμπλακεί. Με τον τρόπο αυτόν αναγνωρίζεται ο πρωταρχικός ρόλος της Συμμαχίας, δεδομένου μάλιστα ότι το ΝΑΤΟ εξακολουθεί να αποτελεί τον αποκλειστικό φορέα της ευρωπαϊκής συλλογικής άμυνας. Παράλληλα, όμως, αναγνωρίζεται η πρωτοκαθεδρία των Ηνωμένων Εθνών στον τομέα της διεθνούς ασφάλειας.

Οι αυτόνομες επιχειρήσεις της ΕΕ (EU-led operations), στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ, μπορούν να διεξαχθούν με δύο τρόπους: είτε με προσφυγή στα μέσα και τις δυνατότητες του ΝΑΤΟ, είτε αυτοδύναμα.

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΑΑ

Δομές ΕΠΑΑ

Οι υφιστάμενες θεσμικές δομές στον τομέα της ΕΠΠΑ, διατηρούνται, προσαρμοσμένες κατάλληλα, ώστε να αυξηθεί η συνοχή τους και η αποτελεσματικότητά τους. Επίσης προβλέπεται επαρκής πολιτικός έλεγχος στα θέματα πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Ο έλεγχος αυτός, ασκείται τόσο από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και από τα Εθνικά Κοινοβούλια.

⁵⁰ Petersberg Declaration, WEU, Council of Ministers, Bonn, 19 June 1992, www.weu.int/eng/comm/92-petersberg.htm

Για την εξασφάλιση πολιτικού ελέγχου και στρατηγικής διευκόλυνσης σε περίπτωση κρίσεων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (Δεκέμβριος 2000) αποφάσισε τη σύσταση νέων μονίμων πολιτικών και στρατιωτικών δομών στο πλαίσιο του Συμβουλίου της ΕΕ. Οι νέες αυτές δομές είναι οι ακόλουθες:

— **Βασικά Όργανα**

- **Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (PSC)**

Σε αυτήν συμμετέχουν αντιπρόσωποι των κρατών μελών, ανώτατου επιπέδου ή επιπέδου πρέσβων. Ασκεί, υπό την ευθύνη του Συμβουλίου, τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική καθοδήγηση των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων.

- **Στρατιωτική Επιτροπή της ΕΕ (EUMC)**

Συγκροτείται από τους Αρχηγούς των Γενικών Επιτελείων Εθνικής Άμυνας, καθώς και τους αντιπροσώπους τους. Παρέχει στρατιωτικές συμβουλές και ασκεί τη στρατιωτική διεύθυνση όλων των στρατιωτικών δραστηριοτήτων.

- **Στρατιωτικό Επιτελείο της ΕΕ (EUMS)**

Πρόκειται για όργανο στο οποίο μετέχουν στρατιωτικοί εμπειρογνώμονες από τα κράτη μέλη. Αποστολή του είναι να παρέχει στρατιωτικές γνώσεις για την υποστήριξη της ΚΕΠΠΑ.

— **Υποβοηθητικές Ομάδες και Επιτροπές**

- Πολιτικο-στρατιωτική Ομάδα
- Ομάδα Εργασίας Στρατιωτικής Επιτροπής
- Επιτροπή Διαχείρισης Κρίσεων Πολιτικών Πτυχών και
- Ειδική Ομάδα του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου (Headline Goal Task

Forces)

— **Όργανα της Γραμματείας του Συμβουλίου**

- Μονάδα Σχεδιασμού Πολιτικής και
- Κέντρο Αντιμετώπισης Κρίσεων

Επίσης ολοκληρώθηκε η απορρόφηση των αρμοδιοτήτων και οργάνων της ΔΕΕ (Δορυφορικό Κέντρο, Ινστιτούτο Μελετών Ασφαλείας).

Λειτουργία ΕΠΑΑ

Όσον αφορά στη λειτουργία του μηχανισμού της ΕΠΑΑ, έχουν ήδη αποκρυσταλλωθεί, ευρισκόμενες όμως υπό συνεχή αναθεώρηση, οι **διαδικασίες διαχείρισης των κρίσεων**, οι οποίες περιγράφουν αναλυτικά όλα τα στάδια που ακολουθούνται στην περίπτωση διαχείρισης μιας κρίσης, από την πρώιμη φάση, προ της εκδηλώσεως της κρίσης, μέχρι τη φάση της ανασυγκρότησης, η **πολιτική και το πρόγραμμα των ασκήσεων**, καθώς και το **γενικό πλαίσιο του συστήματος χρηματοδότησης των στρατιωτικών επιχειρήσεων**.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΕΕ

Όπως προκύπτει από τα προαναφερθέντα, η διαμόρφωση της ΕΠΑΑ υπήρξε προϊόν σταδιακής, προοδευτικής και σχετικά αργής εξελικτικής διαδικασίας. Ποια όμως είναι η μορφή που αυτή έχει σήμερα, ποιες είναι οι πραγματικές της δυνατότητες, αλλά και οι αδυναμίες της; Η ανακήρυξη της πλήρους επιχειρησιακής ετοιμότητας της ΕΕ στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης, ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, ή αποτελεί πολιτικό ευφυολόγημα; Τέλος θα πρέπει να διευκρινιστούν ορισμένες πτυχές της, καθόσον επικρατεί γενική ασάφεια τόσο για τους σκοπούς, όσο και τις προθέσεις της.

Κατ' αρχήν ο σκοπός της πολιτικής άμυνας και ασφάλειας της ΕΕ, δεν είναι η δημιουργία ευρωπαϊκού στρατού, ή η διαμόρφωση, τουλάχιστον προς το παρόν, μιας στρατιωτικής Ένωσης η οποία θα λειτουργεί ως αντίβαρο στο ΝΑΤΟ. Απεναντίας προβλέπεται να είναι υποβοηθητική προς αυτό, στον τομέα διαχείρισης κρίσεων. Κατ' επανάληψη έχει διατυπωθεί, ότι η ανάπτυξη από την ΕΕ δυνατοτήτων χειρισμού κρίσεων με στρατιωτικά ή άλλα μέσα δεν συνιστά δημιουργία στρατού.⁶⁸

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν (Δεκέμβριος 2001), διακηρύχθηκε η ικανότητα της ΕΕ να αναλαμβάνει μερικές από τις επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων. Η έννοια της επιχειρησιακής ικανότητας, όπως ορίσθηκε στο Λάακεν, είναι μερική. Η σταδιακή οικοδόμηση της πλήρους επιχειρησιακής ικανότητας της ΕΕ, δηλαδή της ικανότητάς της να αναλαμβάνει τις πλέον απαιτητικές από τις "αποστολές τύπου *Petersberg*", τέθηκε, αλλά με χρονικό ορίζοντα το έτος 2003, το οποίο αποτελούσε την προθεσμία για την εκπλήρωση των στόχων που είχαν τεθεί στους τομείς των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών δυνατοτήτων.

Στην Σύνοδο Κορυφής της Θεσσαλονίκης (Ιούνιος 2003), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανακήρυξε την πλήρη επιχειρησιακή ετοιμότητα της ΕΕ, για όλο το φάσμα των "αποστολών *Petersberg*", παρά τους περιορισμούς που επιβάλλουν οι υπάρχουσες εντοπισμένες ελλείψεις του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου.⁵¹

Επιχειρήσεις της ΕΕ

Στα πλαίσια της αναπτυσσόμενης Κοινής Πολιτικής Ασφαλείας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) και της εφαρμογής της μερικής επιχειρησιακής ικανότητας της ΕΕ, **ανέλαβε μέχρι σήμερα τις παρακάτω επιχειρήσεις⁵²:**

— Την αστυνομική επιχείρηση στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, **EU Police Mission - EUPM⁵³**, από την 1η Ιανουαρίου 2003, διαδεχόμενη τη διεθνή αστυνομική δύναμη των Ηνωμένων Εθνών IPTF (International police Task Force).

— Τη στρατιωτική επιχείρηση "**Concordia**"⁵⁴, σε συνέχεια της νατοϊκής επιχείρησης "**Allied Harmony**". Αποτέλεσε την πρώτη επιχείρηση διαχείρισης κρίσεων της

⁵¹ "Η ΕΕ διαθέτει σήμερα επιχειρησιακές δυνατότητες για όλο το φάσμα των καθηκόντων του *Petersberg*, έστω και αν περιορίζονται λόγω εγνωσμένων ελλείψεων, οι οποίες είναι δυνατόν να ελαφρυνθούν με την περαιτέρω ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ, μεταξύ άλλων με τη σύσταση Ομάδων Σχεδίου *ECAP*". Συμπεράσματα Ελληνικής Προεδρίας Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης, Τομέας VIII, & 56

⁵² Παρίσης, Διάλεξη ΣΕΘΑ, Ιαν 2007, ο.π.

⁵³ Εγκρίθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ Joint Action 2002/210/CFSP. Το έργο της επιχείρησης ήταν η οργάνωση, η ενίσχυση και η εκπαίδευση της τοπικής αστυνομίας. Στην επιχείρηση συμμετείχαν 396 αστυνομικοί και 53 πολίτες από τις 15 τότε χώρες κράτη της ΕΕ, καθώς επίσης και 76 αστυνομικοί και 4 πολίτες από 18 άλλες χώρες, 8 από τις οποίες είναι πλέον μέλη της Ένωσης. Η ελληνική συμμετοχή ήταν 10 Έλληνες αστυνομικοί

ΕΕ με προσφυγή σε μέσα και δυνατότητες του ΝΑΤΟ. Αναλήφθηκε στο έδαφος της πΓΔΜ, στα πλαίσια της διαδικασίας σταθεροποίησης της χώρας και δημιουργίας ασφαλούς περιβάλλοντος, από 18 Μαρτίου μέχρι 15 Δεκεμβρίου 2003.

— Την επιχείρηση "**Artemis**"⁵⁵. Την 12η Ιουνίου 2003 η ΕΕ αποδεχόμενη το αίτημα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, ανέλαβε στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, με σκοπό να συμβάλλει, τόσο στη σταθεροποίηση των συνθηκών ασφάλειας, όσο και στην προστασία των πολιτών στην περιοχή της Bunia.

— Την αστυνομική επιχείρηση (EUPM) "**EUPOL Proxima**"⁵⁶ στην πΓΔΜ που ανέλαβε η ΕΕ από την 15η Δεκεμβρίου 2003. Σκοπός της επιχείρησης ήταν να συνδράμει στη δημιουργία ενός αξιόπιστου, αποτελεσματικού και οργανωμένου, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά δεδομένα, αστυνομικού σώματος στη χώρα.

— Η επιχείρηση εφαρμογής κράτους δικαίου στη Γεωργία, με την ονομασία "**EUJUST Themis**"⁵⁷, η οποία αναλήφθηκε στις 16 Ιουλίου 2004 και βρίσκεται σε εξέλιξη.

— Την επιχείρηση "**Aitha**"⁵⁸ στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, η οποία ξεκίνησε στις 2 Δεκεμβρίου 2004, μετά την υιοθέτηση από το ΣΑ του ΟΗΕ του ψηφίσματος 1575/2004 και διαδέχθηκε την SFOR του ΝΑΤΟ. Η επιχείρηση διεξάγεται με τη χρήση μέσων και δυνατοτήτων του ΝΑΤΟ, από στρατιωτική δύναμη της ΕΕ με την ονομασία EUFOR.

— Την αποστολή, γνωστή ως "**EU Border Assistance Mission**", διαχείρισης συνοριακών ρυθμίσεων στο σύνολο των συνόρων Ουκρανίας - Μολδαβίας. Άρχισε την 1η Δεκεμβρίου 2005, διάρκειας δύο ετών, που είναι δυνατόν να επεκταθεί. Η αποστολή, εστιάζει στην πρόληψη του λαθρεμπορίου, της παράνομης διακίνησης προσώπων και της τελωνιακής απάτης. Επίσης, ανταποκρίνεται στην παροχή συμβουλών και εκπαίδευσης για τη βελτίωση των δυνατοτήτων των συνοριακών και τελωνιακών αρχών της Μολδαβίας και της Ουκρανίας.

— Την αστυνομική επιχείρηση "**EUPOL Kinshasa**"⁵⁹ στη Κινσάσα της Λ.Δ. του Κονγκό. Αναλήφθηκε τον Απρίλιο 2005 και σκοπός είναι, η επιτήρηση και η παροχή

⁵⁴ Εγκρίθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ Joint Action 2003/92/CFSP. Η συνολική δύναμη που απασχολήθηκε ήταν 475 άτομα. Στη δύναμη αυτή, πλέον των Ευρωπαϊκών χωρών, είχαν προσκληθεί και συμμετείχαν με δυνάμεις ή εκπροσώπους στα Επιτελεία, οι χώρες: Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Νορβηγία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τουρκία. Η **ελληνική συμμετοχή** ήταν, σε προσωπικό 60 άτομα, 11 οχήματα και 5 Ε/Π

⁵⁵ Εγκρίθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ Joint Action 2003/423/CFSP. Αναπτύχθηκε ειρηνευτική δύναμη 2.000 ανδρών στο Ituri. Η αποστολή ολοκληρώθηκε επιτυχώς την 1 Σεπ 2003 με την ανάληψη του ελέγχου της περιοχής από τις δυνάμεις του ΟΗΕ, ενώ η επιχείρηση έληξε επισήμως την 7η Σεπ 2003 με την πλήρη αποχώρηση των Ευρωπαϊκών δυνάμεων. Η ελληνική συμμετοχή αποτελείτο από 2 Αξικούς στο Επιχειρησιακό Στρατηγείο (Παρίσι) και αριθμό εξόδων Α/Φ C-130

⁵⁶ Εγκρίθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ Joint Action 2003/681/CFSP. Η αρχικά προβλεπόμενη διάρκεια της επιχείρησης ήταν ένα έτος, όμως την 15η Δεκ 2004 δόθηκε 12μηνη παράταση. Το έργο της επιχείρησης είχε επικεντρωθεί στην εμπέδωση του κράτους δικαίου, την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και τη φύλαξη των συνόρων. Στην επιχείρηση συμμετέχουν 26 χώρες μεταξύ των οποίων η Κύπρος και η Τουρκία.

⁵⁷ Είναι η πρώτη επιχείρηση της ΕΕ στα πλαίσια του Κράτους Δικαίου (Eu Rule of Law Mission) και αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την ανάπτυξη των μη στρατιωτικών επιχειρήσεων.

⁵⁸ Είναι η μεγαλύτερη επιχείρηση διαχείρισης κρίσεως που έχει αναλάβει η ΕΕ (η δύναμή της είναι 6.500 στελέχη από 33 χώρες, 22 μέλη της ΕΕ και 11 τρίτες) και έχει σαν σκοπό να συμβάλλει στη διαδικασία σταθεροποίησης στην χώρα και στη δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος, για την οποία η EUFOR θα έχει τον πρωτεύοντα ρόλο. Η **Ελλάδα συμμετέχει** στην επιχείρηση, εντασσόμενη στην ομάδα κρατών (Ελλάδα, Σουηδία, Αυστρία, Ιρλανδία, Τσεχία, Σλοβενία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Τουρκία, Λετονία, Σλοβακία, Βέλγιο, Εσθονία) με έθνος πλαίσιο (Framework Nation) την Αυστρία, έχουν αναλάβει τον βόρειο τομέα (TOUZLA) της επιχείρησης. Η ελληνική συμμετοχή αποτελείται από 83 άτομα. Η Ελλάδα θα αναλάβει το 2007 τη δίκη του βόρειου τομέα, οπότε η συμμετοχή μας στην επιχείρηση θα αυξηθεί σε Μ/Κ ΤΠ και Λόχο ΔΒ

⁵⁹ Πρόκειται για την πρώτη επιχείρηση στον τομέα διαχείρισης κρίσεων με μη στρατιωτικά στην Αφρική. Αποτελείται από 29 αστυνομικούς, με σκοπό την υποστήριξη του πολιτικού μέρους της μεταρρύθμισης στον τομέα της ασφάλειας και συγκεκριμένα στην επανασύσταση των δυνάμεων της αστυνομίας της ΛΔΚ. **Δεν υπάρχει ελληνική συμμετοχή** στην εν λόγω επιχείρηση.

συμβουλών της τοπικής αστυνομικής υπηρεσίας, ώστε να ενεργεί σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική.

— Την αποστολή κράτους δικαίου στο Ιράκ, με την ονομασία "**EUJUST Lex**"⁶⁰, η οποία αναλήφθηκε την 1η Ιουλίου 2005, ύστερα από πρόσκληση της μεταβατικής ιρακινής κυβέρνησης και με διάρκεια ενός έτους. Η αποστολή συνίσταται, στην παροχή εκπαίδευσης στους τομείς της διαχείρισης εγκληματολογικών ερευνών, σε μια επιλεγμένη ομάδα ανώτερων αξιωματούχων, από το δικαστικό, αστυνομικό και σωφρονιστικό κλάδο.

— Την επιχείρηση υποστήριξης της Αφρικανικής Ένωσης "**AMIS-II**"⁶¹ (**African Union Mission in Sudan**), για τη δημιουργία μιας πολυεθνικής δύναμης των ΗΕ, για την υποστήριξη της ειρήνης στο Νταρφούρ του Σουδάν, το διαχωρισμό των αντιμαχόμενων πλευρών και την παροχή βοήθειας, για την εφαρμογή των όρων και διατάξεων της συμφωνίας ειρήνης. Αναλήφθηκε η επιχείρηση στις 18 Ιουλίου 2005.

— Την επιχείρηση "**EUSEC DRC**"⁶², συνδρομής της ΕΕ για τη μεταρρύθμιση στο τομέα ασφαλείας (SSR) στη Λ.Δ. Κονγκό. Είναι η πρώτη επιχείρηση της ΕΕ αυτού του είδους, που ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2005 με χρονοδιάγραμμα ενός χρόνου.

— Την επιχείρηση επιτήρησης "**AMM**"⁶³ που ξεκίνησε στις 15 Σεπτεμβρίου 2005 στο Άτσε της Ινδονησίας, με σκοπό την παρακολούθηση εφαρμογής της ειρηνευτικής συμφωνίας που υπογράφηκε μεταξύ της Ινδονησιακής κυβέρνησης και του αποκαλούμενου FAM (Free Aceh Movement) στις 15 Αυγούστου 2005.

— Την επιχείρηση υποστήριξης "**DRC - EU Operation in Support of MONUC**"⁶⁴ της αποστολής του ΟΗΕ στη Λ.Δ. του Κονγκό, με την ονομασία MONUC (Mission in the Democratic Republic of Congo), κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας. Η επιχείρηση ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2006, βάση ψηφίσματος του ΟΗΕ, με διάρκεια περίπου 4 μήνες.

⁶⁰ Εγκρίθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ Joint Action 2005/190/CFSP. Η Ελλάδα συνεργάστηκε με την Ιταλία, προσφέροντας ως εκπαιδευτή ένα δικαστικό στο σεμινάριο που διοργάνωσε για την εκπαίδευση των Ιρακινών δικαστικών λειτουργών, αστυνομικών, ανακριτικών και σωφρονιστικών υπαλλήλων το Σεπτέμβριο 2005 στη Β. Ιταλία

⁶¹ Εγκρίθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ Joint Action 2005/557/CFSP. Στο Σουδάν είναι σε εξέλιξη η ειρηνευτική αποστολή του ΟΗΕ (United Nations Mission in Sudan-UNMISUD) και η επιχείρηση της Αφρικανικής Ένωσης (Α.Ε.) AMIS-II (African Union Mission in Sudan). Η UNMISUD έχει σαν αρμοδιότητα την επιτήρηση της συμφωνίας ειρήνης που υπογράφηκε μεταξύ των αντιπάλων μερών στο Ναϊρόμπι. Έχει στρατιωτική δύναμη που ανέρχεται σε 5.471 άτομα, ενώ ενδέχεται να φθάσει τους 7.600. Στα πλαίσια της ΕΠΑΑ η ΕΕ συμμετέχει με στρατιωτικό προσωπικό που επί του παρόντος ανέρχεται σε 31 άτομα από τα οποία τα 11 είναι στρατιωτικοί παρατηρητές. Η χώρα μας συμμετέχει στην αποστολή με 4 στρατιωτικούς παρατηρητές και 2 επιτελείς. Επιπλέον έχουν διατεθεί έξοδοι Α/Φ C-130 για μεταφορά στο Σουδάν υλικού και στρατευμάτων, ενώ έχουν προσφερθεί και 500 μερίδες ξηράς τροφής. Το NATO και η ΕΕ συνδράμουν την παραπάνω επιχείρηση, με την παροχή υποστήριξης ΔΜ και κυρίως με τη μεταφορά των δυνάμεων της AMIS προς το Σουδάν. Το πέρας της επιχείρησης δεν έχει προσδιοριστεί, εκτιμάται όμως ότι θα έχει διάρκεια 6 με 7 χρόνια.

⁶² Πρόκειται για ολιγομελή αποστολή (8 άτομα συνολικά, όλοι στρατιωτικοί), με σκοπό την παροχή τεχνογνωσίας (expertise) και συμβουλευτικής δράσης (mentoring) από πλευράς ΕΕ στις τοπικές αρχές, στον τομέα ασφάλειας, καθώς και επιτήρηση (monitoring) της προόδου που έχει επιτευχθεί. Βρίσκεται στο πρώτο στάδιο, εντούτοις είναι πολύ σημαντική για την ΕΕ, καθώς θα αποτελέσει "οδηγό" για τη διεξαγωγή παρόμοιων επιχειρήσεων της ΕΕ στο μέλλον. Δεν υπάρχει ελληνική συμμετοχή.

⁶³ Είναι αποστολή στο πλαίσιο του πολιτικού σκέλους της ΕΠΑΑ και εκτελείται από άοπλους παρατηρητές. Επί του παρόντος 80 παρατηρητές έχουν αναπτυχθεί σε 8 διαφορετικές περιοχές. Στην επιχείρηση συμμετέχουν επιπλέον πέντε χώρες του ASEAN (Μπρούναι, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη και Ταϊλάνδη), η Νορβηγία και η Ελβετία. Η επιχείρηση προβλεπόταν να διαρκέσει έξι μήνες, μέχρι τις εκλογές του Απρ. 2006. Το δυναμικό της αποστολής ανήλθε σε 227 περίπου άτομα, από την ΕΕ και Ασιατικές χώρες και κάλυψε 11 περιοχές. Η ελληνική συμμετοχή ήταν 6 άτομα, εκ των οποίων 2 απόστρατοι Αξικοί

⁶⁴ Η Ελλάδα συμμετέχει στην επιχείρηση με 3 επιτελείς στο Επιχειρησιακό Στρατηγείο στη Γερμανία, ένα επιτελή στο Στρατηγείο των δυνάμεων στην Κινσάσα, με ένα Α/Φ C-130 για τακτικές μεταφορές (από 1η Αυγούστου 2006 και για 45 ημέρες), καθώς επίσης έχει διαθέσει τις υπηρεσίες του Κέντρου Συντονισμού Θαλάσσιων Μεταφορών (Athens MSCC) στη διάθεση της ΕΕ

— Την αστυνομική αποστολή "**EUROPOL Corpps**"⁶⁵ στα Παλαιστινιακά εδάφη, που αναλήφθηκε την 1η Ιανουαρίου 2006 στα πλαίσια της ΕΠΑΑ και πρόκειται να διαρκέσει τρία χρόνια, με αποστολή την εγκαθίδρυση επαρκών αστυνομικών ρυθμίσεων.

— Η επιχείρηση "**EU BAM RAFAH**"⁶⁶ με αποστολή την επιτήρηση από την ΕΕ της συνοριακής διάβασης Rafah στην Παλαιστίνη. Η ευρωπαϊκή παρουσία δεν έχει σκοπό να υποκαταστήσει τους Παλαιστίνιους, αλλά να συμβάλει στην ενίσχυση των δυνατοτήτων τους, τόσο από πλευράς τεχνογνωσίας, όσο και εξοπλισμού.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Γενικός Στρατιωτικός Στόχος (Headline Goal)

Οι δυνατότητες της ΕΠΑΑ στον τομέα της στρατιωτικής διαχείρισης, καθορίζονται από το λεγόμενο Γενικό Στρατιωτικό Στόχο (Helsinki Headline Goal), που προσδιορίστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι το 1999, σύμφωνα με τον οποίο θα έπρεπε να δημιουργηθεί μέχρι το 2003, μέσω εθελοντικών συνεισφορών, μια δεξαμενή στρατιωτικής δύναμης, μεγέθους σώματος στρατού (15 ταξιαρχίες περίπου, ήτοι 60.000 οπλίτες). Σημειώτεον, ότι η συγκρότηση **Ευρωπαϊκής Δυνάμεως Ταχείας Αντίδρασης (ΕΔΤΑ)**⁶⁷ (European Rapid Reaction Force - ERRF, γνωστή επίσης και ως Headline Task Force - HTF), σύμφωνα με τις προβλέψεις της Συνόδου, δεν οδηγεί κατ' ανάγκη στη δημιουργία "**Ευρωπαϊκού Στρατού - ευρωστρατού**"⁶⁸. Η δύναμη αυτή, θα πρέπει να είναι σε θέση να αναπτυχθεί στην περιοχή της κρίσης εντός 60 ημερών, και να διατηρηθεί στο θέατρο των επιχειρήσεων επί ένα έτος, υποστηριζόμενη από τα απαραίτητα μέσα (ξηράς, αέρος και θαλάσσης). Επίσης, προβλέπεται η ανάπτυξη συλλογικών δυνατοτήτων στους τομείς διοίκησης, ελέγχου και επικοινωνιών, συλλογής πληροφοριών, λογιστικής υποστήριξης και στρατηγικών μεταφορών.

Η Διάσκεψη Βελτίωσης των Δυνατοτήτων που έλαβε χώρα στις Βρυξέλες (21 Νοεμβρίου 2001), έδωσε την ευκαιρία να συγκεντρωθούν συμπληρωματικές εισφορές. Αν και αριθμητικά έχει ήδη επιτευχθεί ο Γενικός Στρατιωτικός Στόχος, εντούτοις υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις, κυρίως στους τομείς των μέσων και των συλλογικών δυνατοτήτων⁶⁹. Για την κάλυψη των ελλείψεων αυτών, η οποία είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση της επιχειρησιακής ικανότητας της ΕΕ στον τομέα της στρατιωτικής διαχείρισης, υιοθετήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, σχετικό Σχέδιο Δράσης (European Capability Action Plan - ECAP).

⁶⁵ Εγκρίθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ Joint Action 2005/797/CFSP. Η ελληνική συνεισφορά είναι 2 αστυνομικοί

⁶⁶ Πρόκειται για αποστολή ελέγχου εφαρμογής των συμφωνιών για τη λειτουργία της συνοριακής γραμμής Rafah Η εντολή της αποστολής, αφορά στην ενεργή επιτήρηση, στον έλεγχο και στην αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο οι Παλαιστίνιοι θα εφαρμόσουν τη Συμφωνία Πλαίσιο (Framework Agreement), για τη λειτουργία της διάβασης. Η Ελλάδα συμμετέχει στην εν λόγω επιχείρηση με έναν αστυνομικό ως παρατηρητή. Στο πλαίσιο της ανάπτυξης της δύναμης της ΕΕ, είχε ζητηθεί η ενδεχομένη παροχή συνδρομής του Κέντρου Συντονισμού Θαλάσσιων Μεταφορών της Αθήνας

⁶⁷ Παρίσης Ι., "Εξωτερική Πολιτική και Ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης", Εκδόσεις ΙΑΑ, Αθήνα 2005, σελ. 83

⁶⁸ Στο κείμενο της απόφασης του Συμβουλίου: "... Με τη διαδικασία αυτή αποφεύγονται οι περιττές επικαλύψεις (σ.σ. με το ΝΑΤΟ) και δεν απαιτείται η δημιουργία ευρωπαϊκού στρατού". Επί του θέματος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια σημείωσε ότι "...Τα προαναφερθέντα δεν συνεπάγονται τη δημιουργία ευρωπαϊκού στρατού. Η διάθεση εθνικών μέσων από τα κράτη μέλη σε τέτοιες επιχειρήσεις θα θεμελιώνονται σε αποφάσεις που λαμβάνονται δυνάμει των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων". Επίσης, σε άλλο σημείο αναφέρεται ότι "... τα κράτη μέλη αποφάσισαν να αναπτύξουν αποτελεσματικότερες στρατιωτικές ικανότητες. Η διεργασία αυτή, διεξαγόμενη χωρίς περιττές επικαλύψεις, δεν συνεπάγεται τη δημιουργία ευρωπαϊκού στρατού". Παρίση Ι., Άρθρο http://www.elesme.gr/elesme/gr/periodika/t9/t9_02.htm

⁶⁹ Η Ελλάδα συνεισφέρει: δύναμη 4.700 οπλιτών περίπου, συν το προσωπικό των μέσων αέρος και θαλάσσης (επιχειρησιακό επιτελείο: 500 άνδρες, μηχανοκίνητο ή άλλο πεζικό, δυνάμεις ταξιαρχίας: 3.550 άνδρες, μία μοίρα MLRS: 500 άνδρες, και προσωπικό επιθετικών και μεταφορικών ελικοπτέρων στρατού ξηράς), 46 πολεμικά αεροσκάφη 13 πολεμικά πλοία, μία Μοίρα PATRIOT, 2 Μοίρες αεράμυνας και μία ομάδα ειδικών αποστολών - διάσωσης. http://www.mfa.gr/greek/the_ministry

Ο στόχος που τέθηκε στο Ελσίνκι το 1999, όπως αποδείχθηκε στην πράξη, δεν ήταν δυνατόν να επιτευχθεί στα χρονικά όρια που είχαν τεθεί. Πράγματι, το 2003, πέρασε χωρίς η ΕΕ να έχει επιτύχει τα όσα επιδιώκονταν με το Helsinki Headline Goal, παρά τις σημαντικές προόδους που είχαν γίνει στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) και ιδιαίτερα στον τομέα της βελτίωσης των στρατιωτικών δυνατοτήτων. Εν τω μεταξύ, η ΕΕ απέκτησε την **Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας** με το κείμενο που παρουσίασε ο Υπάτος Εκπρόσωπος για την ΚΕΠΠΑ και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (12 Δεκεμβρίου 2003).

Στο πλαίσιο αυτό, ο Υπάτος Εκπρόσωπος συνέταξε έγγραφο με τίτλο **Headline Goal 2010**, και μετά από διαδοχικές συζητήσεις και παρεμβάσεις των κρατών μελών σε επίπεδο Επιτροπής Πολιτικής Ασφάλειας, υποβλήθηκε στο Συμβούλιο των Υπουργών για έγκριση.

Το κυρίαρχο στοιχείο του νέου Γενικού Στρατιωτικού Στόχου (Headline Goal 2010), είναι η ικανότητα ανάπτυξη της ΕΕ στρατιωτικών δυνατοτήτων, με υψηλό επίπεδο ετοιμότητας, ως απάντηση μιας κρίσης, είτε ως μεμονωμένη δύναμη, είτε ως μέρος μιας ευρύτερης επιχείρησης, με χρονικό ορίζοντα το 2010, ιδιαίτερα στον καθορισμό των Τακτικών Συγκροτημάτων Μάχης ταχείας αντίδρασης (rapid reaction battle groups).

Τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν, ότι μέχρι το 2010 θα είναι ικανά να αντιδράσουν με άμεση και αποφασιστική ενέργεια, εφαρμόζοντας με απόλυτη συνδυασμένη προσέγγιση σε όλο το φάσμα των επιχειρήσεων⁷⁰ διαχείρισης κρίσεων (Crisis Management Operations - CMO) και προβλέπονται από τη Συνθήκη της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας. Η διαλειτουργικότητα (interoperability), η δυνατότητα ανάπτυξης (deploy ability) και η συνεχής υποστήριξη (sustainability) θα αποτελέσουν τους παράγοντες - οδηγούς του στόχου.

Συνεπώς, η ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων για τη διαχείριση κρίσεων, έχει καταστεί το βασικό στοιχείο της ΕΠΑΑ. Από το 2004, η ΕΕ⁷¹ έχει εισέλθει σε νέα φάση της διαδικασίας ανάπτυξης στρατιωτικών δυνατοτήτων για τη διαχείριση κρίσεων, αναλαμβάνοντας νέες πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή, όπως ο Γενικός Στρατιωτικός Στόχος 2010 (Headline Goal 2010), τα **Συγκροτήματα Μάχης** (Battle groups) και η ίδρυση του **Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας** (EDA). Οι πρωτοβουλίες αυτές συμβάλλουν στην υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας, δίνοντας στην ΕΕ τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει καλύτερα τις απειλές και τις παγκόσμιες προκλήσεις. Τελικά, η ισχυροποίηση της ΕΕ θα συμβάλει στην οικοδόμηση αποτελεσματικότερης εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

Τακτικά Συγκροτήματα Μάχης (EU Battle Groups)

Η ικανότητα της ΕΕ να αναπτύσσει δυνάμεις υψηλής ετοιμότητας ως απάντηση σε περιπτώσεις κρίσεως, αποτελεί το στοιχείο κλειδί για τον Headline Goal 2010. Αυτό το

⁷⁰ Επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων: ανθρωπιστικές, διάσωσης, διατήρησης και επιβολής της ειρήνης με στρατιωτικές δυνάμεις, αφοπλισμού, υποστήριξης τρίτων χωρών στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, την αναδιοργάνωση του παράγοντα ασφαλείας, την ανάληψη δράσης πριν εκδηλωθεί η κρίση, με προληπτική εμπλοκή (preventive engagement) και όχι κατασταλακτική (pre-emptive) και τέλος τον σχεδιασμό και διεξαγωγή ταυτόχρονων επιχειρήσεων

⁷¹ Κατά τη Σύνοδο του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 17 Μαΐου 2004, οι Υπουργοί ενέκριναν τις εισηγήσεις του Υπάτου Εκπροσώπου της ΚΕΠΠΑ και διαπίστωσαν την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στον τομέα των επιχειρήσεων και της ανάπτυξης των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών δυνατοτήτων για τη διαχείριση κρίσεων, στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Σύνοδο του Ιουνίου 2004, συμφώνησε στο ότι "έχει επιτευχθεί ουσιαστική πρόοδος σε σχέση με την αύξηση των ευρωπαϊκών δυνατοτήτων και ότι υποστηρίζει το Headline Goal 2010". Παρίσις Ι., "NATO και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια", Διάλεξη ΣΕΘΑ, Ιαν 2007

ελάχιστο επίπεδο δύναμης, το οποίο θα πρέπει να είναι στρατιωτικά αποτελεσματικό, αξιόπιστο και συνεκτικό, θα βασίζεται στην αντίληψη των συγκροτημάτων μάχης (battle groups)⁷².

Τα battle groups, είναι οι μικρότεροι αυτόνομης στρατιωτικοί επιχειρησιακοί σχηματισμοί, που μπορούν να αναπτυχθούν και να συντηρηθούν στο θέατρο επιχειρήσεων. Είναι αρκετά ευέλικτα, ώστε να μπορούν να αναλάβουν επιχειρήσεις σε μακρινές εύφλεκτες περιοχές υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, και να διεξάγουν μάχες σε ένα εξαιρετικά εχθρικό περιβάλλον. Συνεπώς, θα πρέπει να προετοιμάσουν το έδαφος για μεγαλύτερες, πιο παραδοσιακές δυνάμεις διατήρησης της ειρήνης, που θα παρέχονται από τον ΟΗΕ ή από τα κράτη μέλη. Η ανάπτυξη των battle groups, προϋποθέτει την ύπαρξη δυνατοτήτων στρατηγικών μεταφορών και υποστήριξης μάχης.

Στα πλαίσια των κατευθύνσεων του Headline Goal 2010 για την υλοποίηση της δημιουργίας των battle groups, η Στρατιωτική Επιτροπή της ΕΕ (EUMC), μετά από συμφωνία με τα κράτη μέλη, κατέληξε στα ακόλουθα⁷³:

— Η Αρχική Επιχειρησιακή Δυνατότητα (Initial Operational Capabilities - IOC)⁷⁴ των battle groups, προβλέπεται από το 2005 μέχρι το 2007.

— Η Πλήρης Επιχειρησιακή Δυνατότητα (Full Operational Capabilities - FOC)⁷⁵ προβλέπεται από το 2007 μέχρι το 2008.

Η γενική ιδέα για τη δημιουργία των battle groups (μονάδων επιπέδου Τακτικού Συγκροτήματος Τάγματος Πεζικού με Επιτελείο και 3 Λόχους, συνολικής δύναμης περίπου 1500 ανδρών), προβλέπει τα ακόλουθα:⁷⁶

— Τη δημιουργία σε αρχική φάση 7-9 battle groups, με ετοιμότητα 5 έως 10 ημερών, με ικανότητα ανάπτυξης στην περιοχή επιχειρήσεων εντός 5 έως 15 ημερών, και για χρονικό διάστημα 1 έως και 4 μηνών.

— Τη συγκρότηση των μονάδων αυτών με βάση την πολυεθνικότητα, με ένα "έθνος πλαίσιο" (Framework Nation) και συνεισφορά άλλων κρατών μελών, ή από πολυεθνικό συνασπισμό κρατών μελών (Multinational Coalition of Member States).

— Τη διαθεσιμότητα Στρατηγικών Μεταφορών (Strategic Lift) και αυτονομία σε Υποστήριξη (Logistics) και Διοίκηση - Έλεγχο (C2). Δυνάμεις αεροπορικής και ναυτικής υποστήριξης θα διατεθούν, όπως θα απαιτηθεί από το είδος και τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης.

⁷² Η ιδέα για την συγκρότηση των νέων τύπου δυνάμεων της ΕΕ των battle groups, ξεκίνησε από τη Γαλλία, τη Βρετανία και τη Γερμανία, που υπέβαλαν σχετική πρόταση στην Επιτροπή, το Φεβρουάριο του 2004, και τον ίδιο μήνα υποβλήθηκε στην Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας της ΕΕ. Η τελευταία ζήτησε τη γνώμη του Στρατιωτικού Επιτελείου της ΕΕ, όσον αφορά στα τεχνικά ζητήματα της ιδέας των battle groups. Στη συνέχεια, η ιδέα αυτή απέκτησε και άλλους οπαδούς, κατά την άτυπη συνάντηση των Υπουργών Άμυνας στις Βρυξέλλες, στις 5-6 Απριλίου 2004, καθώς και των Αρχηγών Γενικών Επιτελείων Εθνικής Άμυνας των κρατών μελών της ΕΕ

⁷³ ΓΕΕΘΑ, "Πρόσφατες Εξελίξεις επί EU BATTLE GROUPS", Αθήνα 2004

⁷⁴ Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία έχουν αναλάβει την υποχρέωση να συγκροτήσουν ένα battle group κατά το πρώτο εξάμηνο του 2005 και η Ιταλία για το δεύτερο εξάμηνο του ίδιου έτους. Η Γερμανία και η Γαλλία θα συνεισφέρουν έναν μικτό σχηματισμό μάχης για το 2006, με εναλλασσόμενη την διοίκηση του, υποστηριζόμενη και από τα κράτη μέλη όπως το Βέλγιο. Επίσης ένας πολυεθνικός Τακτικός Σχηματισμός Μάχης βασιζόμενος στην Ιταλο-ισπανική Αμφίβια Δύναμη (SIAF) με Πορτογαλικές και Ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις θα είναι σε πλήρη ετοιμότητα το 2007

⁷⁵ Η ΕΕ θα έχει τη δυνατότητα να αναλαμβάνει δυο συγχρόνως επιχειρήσεις Άμεσης Αντίδρασης, μεγέθους ενός battle group. Τα battle groups της για την περίοδο της Πλήρους Επιχειρησιακής Δυνατότητας (FOC) θα δημιουργηθούν έπειτα από Διασκέψεις Συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών. Από το 2007 και μετά, τα battle groups θα είναι σε πλήρη ετοιμότητα (13 battle groups κατ' αρχήν)

⁷⁶ ΓΕΕΘΑ, ο.π.

— Την ανάληψη όλων των επιχειρήσεων "τύπου Petersberg", εκ των οποίων η πλέον απαιτητική είναι η διαχείριση κρίσεων (Crisis Management), περιλαμβανομένης και της επιβολής ειρήνης (Peace Making), (Treaty of European Union-TEU, Άρθρο .17.2 και European Security Strategy).

— Τα κράτη μέλη μπορούν να διαθέσουν τις ίδιες μονάδες και δυνατότητες στα battle groups και στην NRF (NATO Reaction Force).

— Την εξασφάλιση Στρατηγικών Μεταφορών και των απαιτούμενων μέσων (Airlift - Sealift) για την μετακίνηση των υπό συγκρότηση battle groups.

— Ότι οι προδιαγραφές εξειδίκευσης (Standards - Criteria) των στοιχείων που θα διατίθενται στα battle groups, αναμένεται να είναι ανάλογες αυτών της NRF.

Η συγκρότηση των battle groups παρακολουθείται μέσω των Battle Group Coordination Conference. Ήδη, έχουν συμφωνηθεί οι απαιτήσεις και τα κριτήρια, τα οποία πρόκειται να αρχίσουν να εφαρμόζονται από την 1η Ιανουαρίου 2007, οπότε θα αρχίσει η φάση της πλήρους επιχειρησιακής δυνατότητας.

— **Συνεισφορές Κρατών Μελών στα Battle Groups**

Κατά τη Διάσκεψη Συνεισφορών Στρατιωτικών Δυνατοτήτων (Military Capabilities Commitment Conference - MCCC Declaration)⁷⁷ που έλαβε χώρα στις 22 Νοεμβρίου 2004 σε επίπεδο Υπουργών Αμύνης, τα κράτη μέλη της ΕΕ υπέβαλαν συγκεκριμένες προτάσεις για την αρχική διάθεση δυνάμεων και την πρόθεση διάθεσης μελλοντικά δυνάμεων, για τη δημιουργία των battle groups.

Τα παρακάτω κράτη μέλη, εκδήλωσαν ενδιαφέρον συνεισφοράς με τα σχήματα συνεργασίας που ακολουθούν:

- Γαλλία
- Ισπανία
- Ηνωμένο Βασίλειο
- Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο και δυνητικά η Ισπανία
- Γαλλία και Βέλγιο
- Γερμανία, Αυστρία και Τσεχία
- Ιταλία, Ουγγαρία και Σλοβενία
- Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα και Πορτογαλία
- Πολωνία, Γερμανία, Σλοβακία, Λετονία και Λιθουανία
- Σουηδία, Αυστρία και συμπεριλαμβάνεται η Νορβηγία ως τρίτο μέλος
- Ηνωμένο Βασίλειο και Αυστρία

Επίσης τα ακόλουθα κράτη μέλη προσφέρουν στρατιωτικές δυνάμεις για την υποστήριξη των battle groups:

- Η Κύπρος (ιατρική ομάδα)

⁷⁷ EU Battle groups Commitments Military Capabilities Commitment Conference (MCCC Declaration 22 Noe 2004)

- Η Λιθουανία (μονάδα καθαρισμού νερού)
- Η Ελλάδα (Κέντρο Συντονισμού Θαλασσίων Μεταφορών στην Αθήνα)
- Η Γαλλία (υποδομή Πολυεθνικού και Αναπτυσσόμενου Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων)
- Η Εσθονία έχει αποφασίσει να συμμετέχει στα battle groups και να συνεχίσει τις διαβουλεύσεις με τους συνεταιίρους της πάνω σε αυτό το θέμα.
- Η Ιρλανδία είναι έτοιμη να αρχίσει τις διαβουλεύσεις με τους συνεταιίρους της με θέμα την συμμετοχή της στη Δύναμη Άμεσης Αντίδρασης.

Η Ελλάδα, πέραν της συμμετοχής της σε ένα από τα 13 battle groups (μαζί με τις Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία), πρότεινε, από το 2005, τη συγκρότηση ενός επιπλέον battle group, με τη συμμετοχή της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Κύπρου, με έθνος - πλαίσιο την Ελλάδα. Μετά την αποδοχή της πρότασης από την ΕΕ, οι Υπουργοί Άμυνας των τεσσάρων χωρών, υπέγραψαν το Νοέμβριο του 2005 την αρχική συμφωνία, με την πρόθεση να είναι έτοιμο στο δεύτερο εξάμηνο του 2007. Ήδη, στη διάρκεια του 2006 προχώρησαν οι απαραίτητες επαφές και προεργασίες και έτσι η σχετική Τεχνική Συμφωνία υπεγράφη στις 13-14 Νοεμβρίου 2006, στις Βρυξέλλες από τους Υπουργούς Άμυνας, στα πλαίσια του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων της ΕΕ.⁷⁸

Το Λεγόμενο "Ζήτημα της Συμμετοχής"

Η Τουρκία, η οποία δεν έμεινε ικανοποιημένη από το πλαίσιο της Συνθήκης της Νίκαιας, που καθορίζει την εμπλοκή των τρίτων χωρών στην ΕΠΑΑ, δεν συναινούσε μέχρι προσφάτως, εντός του πλαισίου του ΝΑΤΟ, και βάσει του δικαιώματος αρνησικυρίας που διαθέτει, στη ρύθμιση των θεμάτων που αφορούν στις σχέσεις των δύο οργανισμών (ειδικότερα στην πρόσβαση της ΕΕ στην υποδομή και στις δυνατότητες του ΝΑΤΟ), θέτοντας, ως προϋπόθεση για την άρση της αρνησικυρίας της, την αναβαθμισμένη συμμετοχή της στο μηχανισμό της ΕΠΑΑ, και ειδικότερα στις αυτοδύναμες επιχειρήσεις, επικαλούμενη τη στρατηγική της σημασία.

Δημιουργήθηκε κατά τον τρόπο αυτόν, το λεγόμενο "ζήτημα της συμμετοχής" στην ΕΠΑΑ των ευρωπαϊκών συμμάχων, που δεν είναι μέλη της ΕΕ, το οποίο αν και δεν αποτελεί τυπικά μέρος των σχέσεων ΕΕ - ΝΑΤΟ, δεδομένου ότι αφορά στις σχέσεις της Ένωσης με τις τρίτες χώρες, έχει καταστεί εντούτοις σημαντική παράμετρος για τη διευθέτησή τους.

Μετά από εργώδεις προσπάθειες και διαπραγματεύσεις, σε συνέχεια των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων των Βρυξελλών (24-25 Οκτ 2002), και της Κοπεγχάγης (12-13 Δεκ 2002), επιτεύχθηκε συνολική λύση - πακέτο, η οποία περιλαμβάνει 4 στοιχεία, ήτοι:

— Το λεγόμενο "*κείμενο των Βρυξελλών*", το οποίο υιοθετήθηκε κατά το προαναφερθέν Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, και το οποίο αφορά στις ειδικότερες ρυθμίσεις για την εφαρμογή των προβλέψεων της Νίκαιας, σχετικά με την εμπλοκή των ευρωπαϊκών συμμάχων που δεν είναι μέλη της ΕΕ στην ΕΠΑΑ.

— Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών, όπου αναφέρεται ρητώς ότι οι ευρωπαίοι σύμμαχοι μη μέλη της ΕΕ, που συμμετέχουν σε

⁷⁸ Παρίσις Ι., "Οι Στρατιωτικές Δυνατότητες της ΕΕ - Παρούσα Κατάσταση - Προοπτικές", Διάλεξη ΣΕΘΑ, Ιαν 2007

επιχειρήσεις της Ένωσης, θα πρέπει να σέβονται τους σκοπούς της ΚΕΠΠΑ, όπως αυτοί διατυπώνονται ρητά στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και επαναλαμβάνεται η υποχρέωση σεβασμού των αρχών της Χάρτας των Ηνωμένων Εθνών, με ρητή αναφορά στην αποχή από τη χρήση ή απειλή χρήσης βίας.

— Το υιοθετηθέν στις 13 Δεκεμβρίου 2002 κείμενο απόφασης του NATO (NAC Decision Sheet), με το οποίο δίδεται το "πράσινο φως" για την πολιτική αποδέσμευση όλων των εκκρεμών ζητημάτων στις σχέσεις ΕΕ - NATO, και

— Την κοινή δήλωση⁸¹ ΕΕ - NATO, η οποία εμπεριέχει κωδικοποίηση των βασικών αρχών που θα πρέπει να διέπουν τις σχέσεις των δυο οργανισμών, με σκοπό να χρησιμεύσει ως πολιτική "πυξίδα" κατά την υλοποίηση της συνεργασίας ΕΕ - NATO.

Στο πλαίσιο αυτό, έχουν γίνει προσπάθειες εντός της Συμμαχίας, αλλά και της ΕΕ, για την προώθηση όλων των επιμέρους ζητημάτων των σχέσεων ΕΕ - NATO, με προθεσμία για την οριστική διευθέτησή τους την 1η Μαρτίου 2003.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΕ - NATO

Στη Διακήρυξη της Ουάσιγκτον, στη Διάσκεψη Κορυφής της Ατλαντικής Συμμαχίας, τον Απρίλιο του 1999, έγινε ειδική μνεία των αποφάσεων του Βερολίνου του 1996, γνωστών πλέον ως "**Berlin Plus Agenda**"^{79 80}, που αποτελούν σήμερα το βασικό πυρήνα της συνεργασίας ΕΕ - NATO στον τομέα της στρατιωτικής διαχείρισης των κρίσεων και περιλαμβάνει τέσσερις διευθετήσεις, προκειμένου να υπάρξει πρόσβαση της ΕΕ στα μέσα και τις δυνατότητες του NATO:

— Την εγγυημένη πρόσβαση της ΕΕ στις δυνατότητες σχεδιασμού του NATO, οι οποίες μπορούν να συνεισφέρουν στο στρατιωτικό σχεδιασμό επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων (Crisis Management Operations - CMO) υπό τη διοίκηση της ΕΕ.

— Καταρχήν, διαθεσιμότητα στην ΕΕ προκαθορισμένων μέσων και δυνατοτήτων του NATO, για χρήση στις επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων υπό τη διοίκησή της.

— Τον προσδιορισμό εναλλακτικών δυνατοτήτων ευρωπαϊκής διοίκησης για επιχειρήσεις της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του ρόλου του Αναπληρωτή Ανώτατου Διοικητή Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης (Deputy Supreme Allied Commander Europe - DSACEUR), ούτως ώστε να δοθεί σε αυτόν η δυνατότητα να ασκήσει πλήρως και αποτελεσματικά τα ευρωπαϊκά του καθήκοντα.

— Την προσαρμογή του συστήματος αμυντικού σχεδιασμού του NATO, ώστε να ενσωματώνει τη δυνατότητα εκχώρησης δυνάμεων για επιχειρήσεις υπό τη διοίκηση της ΕΕ.

Σε συνέχεια των αποφάσεων του Ελσίνκι (1999) και της Φέιρα, η Σύνοδος Κορυφής της Νίκαιας (2000) αποφάσισε μέτρα με τα οποία ενισχύεται η διαφάνεια, η συνεργασία, η μη επικάλυψη, και η συμπληρωματικότητα μεταξύ της ΕΕ και του NATO, στο πεδίο της ασφάλειας. Με τις αποφάσεις αυτές, διαμορφώθηκε το πλαίσιο διαβούλευσης μεταξύ

⁷⁹ Ντόκος Θ., "NATO και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια", Διάλεξη ΣΕΘΑ, Ιαν 2006

⁸⁰ "...οικοδομώντας τις αποφάσεις του Βερολίνου, είμαστε συνεπώς έτοιμοι να προσδιορίσουμε και να υιοθετήσουμε τις απαραίτητες διευθετήσεις για τη γρήγορη πρόσβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο συλλογικό υλικό και δυνατότητες της Συμμαχίας, για Επιχειρήσεις στις οποίες η Συμμαχία στο σύνολο της δε συμμετέχει στρατιωτικά ως Συμμαχία"

των δύο Οργανισμών και σε όλο το φάσμα των εργασιών και σε όλα τα επίπεδα οργάνων, τόσο σε ειρηνική περίοδο με τακτικές διαβουλεύσεις μεταξύ των πολιτικών και στρατιωτικών οργάνων των Οργανισμών και με δυνατότητα εκπροσώπησης τους ενόσ στις εργασίες των οργάνων του άλλου, όσο και σε περίοδο κρίσης, με αύξηση των μεταξύ τους επαφών και διαβουλεύσεων.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης (2002), επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, σχετικά με τη διευθέτηση της μεταξύ τους συνεργασίας, η οποία σε κείμενο που εκδόθηκε περιγράφει τους όρους και τους τρόπους με τους οποίους οι δύο Οργανισμοί θα συνεργάζονται βάσει των αρχών:

- Της ισοτιμίας και ισοδυναμίας των δύο Οργανισμών και
- Της συμπληρωματικότητας στις δράσεις τους, διότι η ΕΕ και το ΝΑΤΟ πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά, ολοκληρώνοντας ή διαδραματίζοντας το ρόλο του ειρηνευτή σε διάφορες περιοχές του κόσμου όπου έχει διαταραχθεί η ειρήνη.

Όσον αφορά στη σχέση της Ευρωπαϊκής Δύναμης Ταχείας Αντίδρασης με την αντίστοιχη Δύναμη Ταχείας Ανάπτυξης του ΝΑΤΟ, πρέπει να σημειωθεί ότι οι δύο αυτές δυνάμεις είναι συμπληρωματικές, διότι η ευρωπαϊκή δύναμη έχει ως κύρια αποστολή την ανάληψη ειρηνευτικών επιχειρήσεων, ενώ η νατοϊκή δύναμη θα μπορεί να λαμβάνει μέρος σε στρατιωτικές επιχειρήσεις κάθε μορφής.

Στις 13 Δεκεμβρίου 2002, η κοινή διακήρυξη⁸¹ ΕΕ - ΝΑΤΟ για την ΕΠΑΑ, υπεγράφη από τους Γενικούς Γραμματείς των δύο Οργανισμών, Solana και Roberson. Η διακήρυξη αυτή καλύπτει τις ρυθμίσεις "*Berlin Plus Agenda*". Επίσης, στις 14 Μαρτίου 2003, ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ και ο Έλληνας ΥΠΕΞ, ως προεδρεύων του Συμβουλίου της ΕΕ, υπέγραψαν στην Αθήνα, τη συμφωνία μεταξύ ΕΕ - ΝΑΤΟ, που αφορά στην ασφάλεια της πληροφόρησης (ΝΑΤΟ-EU Agreement on Security of Information). Η συμφωνία αναφέρεται στον τρόπο και στους μηχανισμούς διαφύλαξης των απόρρητων πληροφοριών που θα διακινούνται μεταξύ ΕΕ και ΝΑΤΟ.

Πέραν βεβαίως των ανωτέρω, υφίστανται και άλλα μείζονα, γενικότερα ζητήματα που χρήζουν διευθέτησης, όπως η συνομολόγηση συμφωνίας ασφαλείας, η συνεργασία στον τομέα των ασκήσεων και της ανάπτυξης των στρατιωτικών δυνατοτήτων, καθώς και το πλαίσιο των μονίμων διευθετήσεων για διαβουλεύσεις, τόσο σε περίοδο κρίσης, όσο και σε τακτική βάση. Όλα τα προαναφερόμενα ζητήματα, αποτελούν πτυχές των λεγόμενων "*μονίμων διευθετήσεων*" ΕΕ - ΝΑΤΟ.

Από πλευράς ΝΑΤΟ, έχει υιοθετηθεί η αρχή "*nothing is agreed until everything is agreed*", η οποία σημαίνει ότι θα πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία σε όλα τα επιμέρους ζητήματα, προκειμένου να υπάρξει συνολική διευθέτηση των σχέσεων ΕΕ - ΝΑΤΟ. Αν έστω και ένα εκ των προαναφερόμενων θεμάτων παραμείνει εκκρεμές, τότε δεν εφαρμόζονται οι συμφωνίες που έχουν επιτευχθεί στα υπόλοιπα. Για το λόγο αυτό, οι "*μόνιμες διευθετήσεις*", θα ρυθμιστούν μέσω μιας συμφωνίας - πλαίσιο.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

Η πολιτική συνιστώσα, η οποία αναπτύχθηκε στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Φέιρα (2000) και του Γκαίτεμπορκ (2001), χάρη στη σημαντική συνεισφορά της Επιτροπής,

⁸¹ Declaration on the European Security and Defence Policy

τέθηκε σε εφαρμογή για να βελτιώσει έναν τομέα όπου η διεθνής κοινότητα επέδειξε αδυναμίες. Για να παράσχει προστιθέμενη αξία, η ΕΕ θέσπισε μέχρι το 2003, τέσσερα κύρια αλληλοεξαρτώμενα μέσα⁸²:

— **Την Αποκατάσταση της Δημόσιας Τάξης**

Τη δυνατότητα να διατίθενται έως 5.000 αστυνομικοί, από τους οποίους οι 1.000 εντός προθεσμίας 30 ημερών, για αποστολές που στοχεύουν στην αποκατάσταση της τάξης, σε συνεργασία με στρατιωτική δύναμη, μέχρι την εξάσκηση των τοπικών αστυνομικών.

Έχει δοθεί ιδιαίτερη προτεραιότητα στον τομέα αυτόν, ο οποίος, μέχρι στιγμής, έχει αναπτυχθεί σε μεγαλύτερο βαθμό από τους υπόλοιπους.

Σύμφωνα με τις προθέσεις των κρατών μελών, που ανακοινώθηκαν κατά την πρώτη Αστυνομική Διάσκεψη (10 Μαΐου 2001), και ακολούθως κατά τη Διάσκεψη Δέσμευσης Αστυνομικών Δυνατοτήτων⁸³ (Βρυξέλλες, 19 Νοεμβρίου 2001), συγκεντρώθηκε αριθμός 5.000 περίπου αστυνομικών από τις εθελοντικές συνεισφορές των κρατών μελών. Στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (Βρυξέλλες, 18-19 Φεβρουαρίου 2002), αποφασίσθηκε η πρώτη εκ μέρους της ΕΕ αποστολή αστυνομικής δύναμης EU Police Mission (EUPM), την 1η Ιανουαρίου 2003 στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη. Η EUPM ανέλαβε ήδη καθήκοντα διαδεχόμενη τη διεθνή αστυνομική δύναμη των Ηνωμένων Εθνών (IPTF), και παρέμεινε έως τα τέλη του 2005.

— **Την Ενίσχυση του Κράτους Δικαίου**

Τη δυνατότητα να διατίθενται έως 200 δικαστές, εισαγγελείς, σωφρονιστικοί υπάλληλοι και άλλοι εμπειρογνώμονες του τομέα αυτού.

Στη Διάσκεψη Δέσμευσης Δυνατοτήτων (16 Μαΐου 2003), συγκεντρώθηκε συνολικός αριθμός 282 ατόμων (δικαστικών, εισαγγελέων, σωφρονιστικών υπαλλήλων και άλλων ειδικοτήτων). Η Ελλάδα συνεισέφερε συνολικά 20 άτομα.

— **Τη Δημόσια Διοίκηση**

Τη δυνατότητα να διατίθεται ομάδα για να καθορίζει ή να εγγυάται εκλογές, τη φορολόγηση, την εκπαίδευση, την παροχή ύδατος κλπ. Στον τομέα αυτόν, εκκρεμεί επί του παρόντος η διευθέτηση ύπαρξης συγκεκριμένου στόχου.

— **Την Πολιτική Προστασία**

Τη δυνατότητα να βοηθούνται οι ανθρωπιστικοί παράγοντες με επιχειρήσεις διάσωσης κλπ. Η ΕΕ θα πρέπει να είναι ικανή εντός προθεσμίας 3 έως 7 ωρών, να διαθέτει 2 έως 3 ομάδες αξιολόγησης των 10 εμπειρογνομώνων, καθώς και ομάδες παρέμβασης 2.000 ατόμων.

Επιπλέον, δημιουργήθηκε Επιτροπή που ασχολείται με τις πολιτικές πλευρές της διαχείρισης των κρίσεων, για να βελτιώσει τις σχέσεις μεταξύ της στρατιωτικής και της πολιτικής συνιστώσας. Περιλαμβάνοντας τα μέσα του πρώτου πυλώνα, η εν λόγω Επιτροπή ζητά τη συνεργασία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τονίζοντας ωστόσο ότι η επιτυχία μιας παρέμβασης συνδέεται στενά με τη αμοιβαιότητα μεταξύ των στρατιωτικών και των πολιτικών δραστηριοτήτων.

⁸² <http://europa.eu/scadplus/leg/el>

⁸³ Η Ελλάδα έχει συνεισφέρει 180 αστυνομικούς, εκ των οποίων οι 20 προορίζονται για την αστυνομική δύναμη ταχείας ανάπτυξης

Από ελληνικής πλευράς, υποστηρίζεται η συνολική προσέγγιση (comprehensive approach), σύμφωνα με την οποία οι δύο πτυχές της ΕΠΑΑ, ήτοι η στρατιωτική και η πολιτική, θα πρέπει να αναπτύσσονται παράλληλα και ισόρροπα, δεδομένου ότι εντάσσονται σε ένα ενιαίο πλαίσιο δράσης, και ως εκ τούτου είναι σε μεγάλο βαθμό αλληλένδετες, παρά το γεγονός ότι διαφέρουν ως προς τη φύση τους. Επισημαίνεται συνεπώς, ότι η συνολική προσέγγιση, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί, κατά την άποψη της Ελλάδας, την ειδοποιό διαφορά της διαχείρισης κρίσεων της ΕΕ, από εκείνη του ΝΑΤΟ, και ως εκ τούτου θεμελιώνει την αυτονομία και τον διαφορετικό ρόλο των δύο οργανισμών.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Γενικά

Η ΕΕ παρουσιάσθηκε επανειλημμένως διχασμένη σε θέματα διεθνούς πολιτικής. Ο κύριος λόγος ήταν η έλλειψη μιας κοινής εκτίμησης της απειλής. Μια στρατηγική για την ασφάλεια, αποτελεί εργαλείο πολιτικής, το οποίο ξεκινώντας από τις αξίες και τα συμφέροντα, περιγράφει τους μακροπρόθεσμους αντικειμενικούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν, καθώς και τις βασικές κατηγορίες των οργάνων που θα χρησιμοποιηθούν για το σκοπό αυτό. Η στρατηγική αυτή, λειτουργεί ως πλαίσιο για την πολιτική που θα εφαρμόζεται μέρα με τη μέρα, μέσα σε ένα ταχέως εξελισσόμενο και ιδιαίτερα σύνθετο διεθνές περιβάλλον.

Το διεθνές αυτό περιβάλλον, ήταν το σημείο εκκίνησης του γνωστού ως "**Κείμενου Solana**" (Solana Document), το οποίο παρουσιάσθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης⁸⁴, στις 21 Ιουνίου 2003, με τίτλο "**Μια ασφαλής Ευρώπη σε ένα καλύτερο κόσμο**".

Το κείμενο συνιστά την πρώτη ουσιαστική προσπάθεια της ΕΕ, να οριοθετήσει τη θέση και το ρόλο της στο διεθνές περιβάλλον ασφάλειας, που έχει δημιουργηθεί μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και την Αμερικανική επέμβαση στο Ιράκ. Καθορίζεται το περιεχόμενο των απειλών και προκλήσεων τις οποίες καλείται να αντιμετωπίσει η ΕΕ, οι συνεπαγόμενοι στρατηγικοί στόχοι που θα πρέπει να επιτύχει, και κυρίως, οι πολιτικές δράσεις που θα πρέπει να αναπτύξει η Ένωση, για την επίτευξη των στρατηγικών της στόχων στο άμεσο και απώτερο μέλλον.⁸⁵

Στο εν λόγω κείμενο γίνεται αναφορά στα χαρακτηριστικά του διεθνούς περιβάλλοντος ασφάλειας, και πιο συγκεκριμένα σε προβλήματα όπως η φτώχεια και η υπανάπτυξη στο Νότο του πλανήτη, οι διακρατικές και ενδοκρατικές συγκρούσεις, ο μεγάλος αριθμός προσφύγων, η εκτεταμένη διαφθορά, η έλλειψη χρηστής διακυβέρνησης σε πολλές χώρες, τα περιβαλλοντολογικά προβλήματα και ειδικότερα το "**φαινόμενο του θερμοκηπίου**" και τέλος η ενεργειακή εξάρτηση της Ευρώπης.

Όσον αφορά στις κύριες απειλές, εξέχουσα θέση κατέχει η διεθνής τρομοκρατία, συνδεδεμένη κυρίως με θρησκευτικά κινήματα και ποιοτικά διαφορετική και πιο επικίνδυνη, αφού δεν διστάζει να προκαλέσει μεγάλο αριθμό θυμάτων, και ενδιαφέρεται για την απόκτηση μέσων μαζικής καταστροφής. Η διασπορά των όπλων μαζικής καταστροφής (πυρηνικά, βιολογικά, χημικά και ραδιολογικά), αποτελεί τη

⁸⁴ Ελληνική Προεδρία: Ιανουάριος - Ιούνιος 2003

⁸⁵ Ντόκος Θάνας, "ΝΑΤΟ και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια", Διάλεξη ΣΕΘΑ, Ιαν 2006

δεύτερη κύρια απειλή, καθώς επίσης και ο συνδυασμός "αποτυχημένων" κρατών και "οργανωμένου εγκλήματος" θεωρείται ως ένα τρίτο μεγάλο πρόβλημα.

Στις 12 Δεκεμβρίου 2003, στο Συμβούλιο Κορυφής των Βρυξελλών, οι Ευρωπαίοι Ηγέτες συμφώνησαν στο τελικό κείμενο του Solana, για την **Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας** (ΕΣΑ) (European Security Strategy). Έτσι, η ΕΕ απόκτησε ένα θεσμικό κείμενο που θα αξιολογεί τις απειλές και θα καθορίζει τους στρατηγικούς στόχους και τους τρόπους επίτευξης αυτών.

Χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας

Η εισαγωγή της ΕΣΑ υπογραμμίζει το γεγονός ότι η Ευρώπη, που δεν ήταν ποτέ έως τώρα τόσο ευημερούσα, ασφαλής και ελεύθερη, έχοντας στη διάθεσή της ένα εύρος οργάνων, αποτελεί αναμφίβολα έναν "παγκόσμιο παίκτη". Επισημαίνεται, επίσης, ότι "η Ευρώπη θα πρέπει να είναι έτοιμη να μοιραστεί την ευθύνη της παγκόσμιας ασφάλειας και να κτίσει έναν καλύτερο κόσμο", τη στιγμή μάλιστα που ήδη κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών "ευρωπαϊκές δυνάμεις αναπτύσσονται εκτός Ευρώπης, με συχνότητα μεγαλύτερη από ότι στο παρελθόν"⁸⁶.

Με βάση την εκτίμηση περί απειλής, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας είναι οργανωμένη στη βάση τριών πυλώνων:⁸⁷

— Ο πρώτος, με τίτλο "Νέες απειλές σε νέο περιβάλλον ασφάλειας", αναφέρεται στις απειλές που αντιμετωπίζει η Ευρώπη μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Συγκεκριμένα, εστιάζει σε τρεις κύριες απειλές:

- Διεθνής τρομοκρατία.
- Διασπορά όπλων μαζικής καταστροφής και
- Χώρες που συχνά συνεργάζονται με το οργανωμένο έγκλημα.

— Ο δεύτερος, με τίτλο "Στρατηγικοί αντικειμενικοί σκοποί", περιλαμβάνει τρεις στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς:

- Επέκταση της "ζώνης ασφαλείας" γύρω από την Ευρώπη, προς την ανατολή, το νότο και πέραν αυτών.
- Ενίσχυση της διεθνούς τάξης και
- Ετοιμότητα για αντιμετώπιση νέων δυναμικών απειλών πριν από τη σύρραξη.

— Ο τρίτος, με τίτλο "Επιπτώσεις πολιτικής για την Ευρώπη", αναφέρεται στις επιπτώσεις της πολιτικής για την ΕΕ, από την εφαρμογή μιας στρατηγικής ασφάλειας και στους τρόπους υλοποίησης της στρατηγικής.

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας έχει αρκετά θετικά στοιχεία, παρουσιάζει όμως και σημαντικά κενά. Ενδεικτικά στη συνέχεια παρατίθενται τα θετικά στοιχεία της:

— Η συνολική και σε παγκόσμιο επίπεδο προσέγγιση των συμφερόντων της Ευρώπης, στον τομέα της ασφάλειας.

⁸⁶ Solana Javier, "Μια Ασφαλής Ευρώπη σε ένα Καλύτερο Κόσμο - Στρατηγική Ασφάλειας", Βρυξέλλες, 12 Δεκ 2003, σελ. 2, www.ue.eu.int/solana_security/strategy.

⁸⁷ Παρίσης Ι., "Οι Στρατιωτικές Δυνατότητες της ΕΕ - Παρούσα Κατάσταση - Προοπτικές", Διάλεξη ΣΕΘΑ, Ιαν 2007

- Ο καθορισμός των κύριων απειλών κατά της ευρωπαϊκής ασφάλειας.
- Η σύνδεση της ευρωπαϊκής ασφάλειας με την οικονομική ανάπτυξη των φτωχότερων χωρών.
- Η τριπλή έμφαση στην ανάγκη βελτίωσης των ευρωπαϊκών στρατιωτικών δυνατοτήτων, διασφάλισης του συντονισμού της "σκληρής" (στρατιωτικής) και της "ήπιας" (οικονομικής και διπλωματικής) ισχύος της ΕΕ, και της επέκτασης της συνεργασίας με τις χώρες μη μέλη της ΕΕ.

— Η σαφής αναγνώριση, ότι η ΕΕ έχει ανάγκη να κάνει περισσότερα από τη χρήση οικονομικών και διπλωματικών μέσων για την αντιμετώπιση κρίσεων.

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά στα κενά και στις ελλείψεις, κάποιοι αναλυτές διατυπώνουν την άποψη, ότι η ΕΕ θα πρέπει να κάνει τρία συγκεκριμένα πράγματα:⁸⁸

- Να σχεδιάσει μια συμπληρωματική στρατηγική για την εσωτερική ασφάλεια της Ένωσης.
- Να ελέγξει την επίπτωση των ευρωπαϊκών αναπτυξιακών προγραμμάτων στην ασφάλεια και
- Να αρχίσει να εργάζεται για τη διαμόρφωση ενός στρατιωτικού δόγματος της ΕΕ.

Είναι προφανές, ότι οι "αποστολές Peterberg" που έχουν καθιερωθεί από το 1992, δεν καλύπτουν πλέον τις ανάγκες αντιμετώπισης των νέων απειλών, όπως η τρομοκρατία και η διασπορά όπλων μαζικής καταστροφής. Στο Σύνταγμα της Ευρώπης είχε περιληφθεί μια ευρύτερη διατύπωση των αποστολών, που θα είναι δυνατόν να αναλαμβάνουν οι δυνάμεις της ΕΕ (άρθρο III-309). Οι αλλαγές στο στρατηγικό περιβάλλον της ΕΕ, καθώς και οι αυξημένες απαιτήσεις για συμμετοχή σε επιχειρήσεις σε διεθνές επίπεδο, δημιουργούν την ανάγκη για τη σύνταξη, καταρχήν, μιας Λευκής Βίβλου για την Άμυνα.⁸⁹ Μαζί με την έμφαση που έχει δοθεί στην ανάπτυξη και οργάνωση των Ευρωπαϊκών Ενόπλων Δυνάμεων, η Λευκή Βίβλος θα πρέπει να αντιμετωπίσει τα εξής θέματα:

- Τη στρατιωτική διάσταση της ευρωπαϊκής εσωτερικής ασφάλειας, αντίστοιχης με εκείνη που οι Αμερικανοί αποκαλούν "homeland security".
- Το βαθμό και τα όρια διαχωρισμού του έργου μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΕ και
- Τα στοιχεία ενός στρατιωτικού δόγματος της ΕΕ.

Η σχέση που υφίσταται μεταξύ παραδοσιακών περιφερειακών συγκρούσεων και δραστηριοτήτων μεγάλης κλίμακας του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, καθιστούν τα παραδοσιακά όρια μεταξύ των πολιτικών άμυνας και ασφάλειας, όλο και περισσότερο θολά και τεχνητά. Εδώ τίθενται τα εξής ερωτήματα: Πώς είναι δυνατόν να

⁸⁸ Center for European Reform, "A European Way of War", London, 2004

⁸⁹ Το Μάρτιο του 2002, η Ισπανική Προεδρία ζήτησε από το Ινστιτούτο Μελετών Ασφάλειας (ISS) της ΕΕ να συνεργαστεί με μια ομάδα εμπειρογνομόνων, προκειμένου να εργασθεί προς την κατεύθυνση αυτή. Το Μάιο του 2004, εκδόθηκε από το ISS βιβλίο με τίτλο "European Defence - A Proposal for a White Paper", το οποίο συντάχθηκε από ομάδα ειδικών αναλυτών, με επικεφαλής τη Διευθύντρια του Ινστιτούτου, Nicole Gnesotto. Στο βιβλίο αυτό, παρουσιάζεται το Διεθνές πλαίσιο, η διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας μέχρι σήμερα, τα διάφορα σενάρια που είναι δυνατόν να κληθεί να αντιμετωπίσει η Ευρώπη, καθώς και οι τομείς στους οποίους διαπιστώνονται οι ελλείψεις της ΕΕ, ώστε να μπορέσει να αναλάβει αυτόνομη δράση

πεισθούν οι Ευρωπαίοι πολίτες, ότι με τη σταθεροποίηση των εξωτερικών κρίσεων θα εξασφαλισθεί η προστασία στο εσωτερικό των ευρωπαϊκών συνόρων; Πώς είναι δυνατόν να εξασφαλισθεί το αναγκαίο επίπεδο συντονισμού μεταξύ των δραστηριοτήτων των πολιτικών αρχών και εκείνων για τα οποία είναι υπεύθυνες οι στρατιωτικές αρχές, καθώς και μεταξύ των εθνικών δράσεων σε επίπεδο Ένωσης; Πώς είναι δυνατόν η ΕΠΑΑ να αναπτυχθεί παράλληλα με την ενίσχυση των μέσων υλοποίησης της εσωτερικής αμυντικής πολιτικής σε επίπεδο Ένωσης; Γι' αυτό και υπάρχει η ανάγκη να σκεφθούν οι Ευρωπαίοι πιο δημιουργικά για το ποια αμυντική δυνατότητα θέλουν. Κυρίως να αποφασίσουν για το τι στρατό θέλουν, πως θα επιχειρεί στο μέλλον και τι αποστολές θα αναλαμβάνει, παράλληλα με τις παραδοσιακές αποστολές διατήρησης της ειρήνης.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΑ

Η Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη, αντιπροσωπεύει γενικά ένα σημαντικό βήμα στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Χωρίς να τροποποιούνται σημαντικά οι Συνθήκες της ΕΕ του Άμστερνταμ και της Νίκαιας σε ότι αφορά την ΚΕΠΠΑ, οι αλλαγές αφορούν κυρίως στη θεσμική πλαίσιωσή της, ώστε να καταστεί περισσότερο αποτελεσματική.⁹⁰

Τα θέματα εξωτερικής πολιτικής, ασφάλειας και άμυνας, περιλαμβάνονται⁹¹ σε ειδικά άρθρα του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, κυρίως κάτω από τον Τίτλο V του Πρώτου Μέρους και τον Τίτλο V του Τρίτου Μέρους. Η πρόθεση του νομοθέτη, βρίσκεται προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της εξωτερικής εκπροσώπησης της Ένωσης, της ενδυνάμωσης της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ), η οποία πλέον αναφέρεται ως Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ)⁹², της ενίσχυσης των στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ και της βελτίωσης της δυνατότητας ανάπτυξης στρατιωτικών δράσεων.

Αναλυτικότερα, η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ), συνεχίζει να αποτελεί εγγενές στοιχείο της ΚΕΠΠΑ της Ένωσης. Αυτή η πολιτική, περιλαμβάνει την προοδευτική χάραξη κοινής αμυντικής πολιτικής της Ένωσης. Είναι σημαντικό να τονιστεί, ότι στόχος της είναι να οδηγήσει στην κοινή άμυνα, όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λάβει σχετική απόφαση με ομοφωνία (άρθρο I-41).

Στην ΕΣΣ αναφέρεται ρητά, ότι για θέματα ΚΕΠΠΑ, δεν εκδίδονται ευρωπαϊκοί νόμοι ή νόμοι - πλαίσια (άρθρο I-40). Κάτι τέτοιο, με δεδομένη τη νομική δεσμευτικότητα των πράξεων αυτών, σύμφωνα με το άρθρο I-33, καταδεικνύει την διατήρηση της ισχύουσας τάσης περί χαλαρής δεσμευτικότητας των διατάξεων περί ΕΠΑΑ. Ομοίως, η πρόβλεψη περί δυνατότητας ομόφωνης απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, για επέκταση των περιπτώσεων για τις οποίες το Συμβούλιο λαμβάνει απόφαση με ειδική πλειοψηφία (άρθρο I-40, § 7), ενισχύει την άποψη περί διατήρησης έντονων των διακυβερνητικών στοιχείων στον τομέα της ΚΕΠΠΑ. Επιπρόσθετα εκτιμάται,

⁹⁰ Ιωακεμίδης Π., "Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση - Συμβολή στην Κατανόηση και Ερμηνεία της Συνταγματικής Συνθήκης", Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2005, σελ. 94.

⁹¹ "Το Σύνταγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης", Εκδόσεις ΙΑΑ, Αθήνα 2003, σελ. 90, 268.

⁹² Στο κείμενο της Συνταγματικής Συνθήκης, χρησιμοποιείται ο όρος Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ), αντί του μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενου Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ), που καθιερώθηκε στη Σύνοδο της Κολωνίας το 1999.

ότι ο κανόνας της ομοφωνίας δεν θα επιτρέψει τη διαμόρφωση αποτελεσματικής κοινής εξωτερικής πολιτικής σε ένα υψηλότερο "*κοινό παρανομαστή*"⁹³.

Σε ότι αφορά τις διατάξεις γενικής εφαρμογής, αυτές αφορούν παράλληλα στην ενημέρωση των εργασιών του Petersberg και στην ενσωμάτωση μιας ρήτρας αλληλεγγύης και μιας ρήτρας αμοιβαίας άμυνας, ήτοι:

— Αφενός, το Σύνταγμα προσθέτει και άλλες αποστολές, σε αυτές των "*αποστολών τύπου Petersberg*", που απαριθμούνται στη Συνθήκη της ΕΕ, όπως οι κοινές δράσεις αφοπλισμού, οι αποστολές με στόχο την παροχή συμβούλων και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων, οι αποστολές πρόληψης των συγκρούσεων και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το τέλος των συγκρούσεων. Το Σύνταγμα διευκρινίζει επίσης, ότι όλες αυτές οι αποστολές μπορούν να συμβάλουν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας (άρθρο III-309).

— Αφετέρου, το άρθρο I-43 του Συντάγματος, εισάγει μια "*ρήτρα αλληλεγγύης*", σύμφωνα με την οποία αν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση, ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή, τα υπόλοιπα κράτη μέλη του παρέχουν αρωγή. Σε αυτήν την περίπτωση, η Ένωση κινητοποιεί όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών μέσων που θέτουν στη διάθεσή της τα κράτη μέλη, προκειμένου να παράσχει συνδρομή στο σχετικό κράτος μέλος. Η αποκαλούμενη "*πρόταση αλληλεγγύης*", η οποία αποτελεί ίσως τη μόνη ουσιαστική ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής μεταξύ των κρατών μελών, απαιτεί όμως ιδιαίτερη προσοχή⁹⁴. Αυτή η πρόταση⁹⁵, εστιάζεται στην προστασία των πολιτών και στη διαχείριση συνεπειών.

— Επιπρόσθετα, στο άρθρο I-41, § 7 του Συντάγματος, θεσπίζεται "*ρήτρα αμοιβαίας βοήθειας και συνδρομής*". Πρόκειται για υποχρέωση αμοιβαίας άμυνας που συνδέει όλα τα κράτη μέλη, αντίθετα με την πρόταση της Συνέλευσης να καθιερωθεί στενότερη συνεργασία στον τομέα αυτό. Στο πλαίσιο αυτής της υποχρέωσης, στην περίπτωση που ένα από τα κράτη μέλη δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα άλλα κράτη μέλη του παρέχουν βοήθεια και συνδρομή, με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ⁹⁶. Αυτή η υποχρέωση που δεν επηρεάζει την ουδετερότητα ορισμένων κρατών μελών, θα υλοποιείται σε στενή συνεργασία με το ΝΑΤΟ. Δηλαδή το άρθρο αυτό δεν αντικαθιστά το άρθρο 5 της συνθήκης του ΝΑΤΟ, που δεν προβλέπει εκδήλωση αλληλεγγύης, σε περίπτωση που η επίθεση εκδηλώνεται από άλλο μέλος του ΝΑΤΟ⁹⁷.

Επισημαίνεται, ότι τα δύο προαναφερόμενα άρθρα (I-41, I-43) επιβάλλουν γενικές υποχρεώσεις, αλλά όχι ειδικούς τρόπους εφαρμογής. Δηλαδή δεν είναι σαφές από το κείμενο του άρθρου I-41 § 7, τι συγκεκριμένα αναμένεται από ένα κράτος μέλος σε τέτοιες περιπτώσεις, ενώ δεν διευκρινίζεται ποιος θα ήταν ο ρόλος μιας στρατιωτικής

⁹³ Ιωακεμίδης, ο.π., σελ. 96-97.

⁹⁴ Παρίσης Ι., "*Εξωτερική Πολιτική και Ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης*", ο.π., σελ. 56.

⁹⁵ Σαν αντίδραση στις επιθέσεις στη Μαδρίτη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Μαρτίου, έθεσε σε ισχύ την πρόταση αλληλεγγύης του Συντάγματος, εκ των προτέρων, μέσω μιας πολιτικής δήλωσης

⁹⁶ Η θέσπιση της ρύθμισης αυτής προτάθηκε από την Ελληνική αντιπροσωπεία της Συνέλευσης. Ιωακεμίδης, ο.π., σελ. 99. Επίσης οι προβλέψεις του άρθρου 51 του ΟΗΕ αναφέρονται στο φυσικό δικαίωμα μεμονωμένης ή συλλογικής άμυνας, σε περίπτωση που κάποιο μέλος του ΟΗΕ υποστεί ένοπλη επίθεση, μέχρις ότου το Συμβούλιο Ασφαλείας λάβει τα αναγκαία μέτρα

⁹⁷ Ασγος ε.α. Μουστάκης Χ., Γαλλο-ελληνικό Σεμινάριο, "*Ευρωπαϊκή Άμυνα - Σημασίες και Προοπτικές*", Πολεμικό Μουσείο, 18 Μαΐου 2005

δύναμης της ΕΕ⁹⁸. Επίσης, η διαχωριστική γραμμή μεταξύ αμοιβαίας άμυνας εναντίον εχθρικής προσβολής και αμοιβαίας αλληλεγγύης εναντίον τρομοκρατικής επίθεσης, ίσως αποδειχθεί στην πραγματικότητα πολύ λεπτή⁹⁹. Παράλληλα όμως, η ρύθμιση αυτή εγγράφεται, ως θετική, στη διαδικασία μετεξέλιξης της αμυντικής πολιτικής, σε "σύστημα κοινής άμυνας"¹⁰⁰.

Παρόλα ταύτα, αν και η προαναφερόμενη ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής, δεν αποτελεί πανάκεια, είναι ένα πρώτο βήμα για τον καλύτερο συντονισμό, όχι μόνο των κρατών μελών, αλλά και των θεσμών της ΕΕ για την αντιμετώπιση οποιαδήποτε απειλής, σε συνδυασμό και με τις άλλες προβλέψεις (σταθερός Πρόεδρος στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης, ενιαία νομική προσωπικότητα αυτής, Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης και Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας)¹⁰¹.

Για τις "συνεργασίες" μεταξύ των κρατών μελών, προβλέπεται στο άρθρο III - 310 του Συντάγματος, ότι το Συμβούλιο των Υπουργών μπορεί να αναθέτει την εκτέλεση στρατιωτικής αποστολής, σε ομάδα κρατών μελών που επιθυμούν και διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες για μια τέτοιου είδους αποστολή. Αυτά τα κράτη μέλη, με τη συμμετοχή του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης, συμφωνούν μεταξύ τους ως προς τη διαχείριση της αποστολής¹⁰². Αλλά ο όρος "να πληρούν υψηλά κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων", φαίνεται σχετικά ασαφής και επιτρέπει, κατά συνέπεια, ποικίλες ερμηνείες, ενώ επιβάλλει συνεχή και έντονη προσπάθεια εκσυγχρονισμού των ενόπλων δυνάμεων μιας χώρας, προκειμένου αυτή να δύναται να συμμετέχει στις εξελίξεις.

Παρά το γεγονός ότι η επικύρωση της Συνταγματικής Συνθήκης δεν προχώρησε, κυρίως εξ αιτίας των αρνητικών δημοψηφισμάτων σε Γαλλία και Ολλανδία, τα θέματα που αναφέρονται στην πολιτική ασφάλειας και άμυνας, προχωρούν με βάση νομοθετικού περιεχομένου ρυθμίσεις της ΕΕ, που εκδόθηκαν με βάση την υφιστάμενη Συνθήκη για την ΕΕ. Τέτοιες ρυθμίσεις, κυρίως αποφάσεις του Συμβουλίου, αφορούν στην υλοποίηση του Headline Goal 2010, τη συγκρότηση των Τακτικών Συγκροτημάτων Μάχης (Battle groups), την ίδρυση και λειτουργία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (EDA), την ανάληψη επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων κλπ.

⁹⁸ Παρίσης, ο.π., σελ. 146

⁹⁹ Παρίσης, ο.π., σελ. 55

¹⁰⁰ Ιωακεμίδης, ο.π., σελ. 99

¹⁰¹ Παρίσης, ο.π., σελ. 10

¹⁰² Μανιτάκης Α., Παπαδοπούλου Λ., "Η Προοπτική ενός Συντάγματος για την Ευρώπη", Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 331

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΜΥΝΑΣ (EUROPEAN DEFENCE AGENCY - EDA)¹⁰³

ΠΟΡΕΙΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

Γενικά

Η ανάγκη θεσμοθέτησης ειδικού οργάνου στο πλαίσιο της ΕΕ, που θα αναλάμβανε την παρακολούθηση των θεμάτων εξοπλισμών και αμυντικής βιομηχανίας, είχε διαπιστωθεί από καιρό στους κόλπους της ΕΕ.

Εδώ και χρόνια, η Δυτικο-ευρωπαϊκή Ομάδα Εξοπλισμών (Western European Armament Group - WEAG), εργάστηκε στην κατεύθυνση της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξοπλισμών (European Armament Agency - EAA), φθάνοντας το 2002 σε μια ολοκληρωμένη πρόταση που έλαβε την έγκριση των Υπουργών Άμυνας των κρατών μελών, χωρίς ωστόσο να προχωρήσει στην υλοποίησή του.¹⁰⁴ Προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και ο Κοινός Οργανισμός Συνεργασίας στον Τομέα των Εξοπλισμών (Organism Conjointe de Cooperation en Matiere d' Armament - OCCAR), χωρίς όμως κάποιο αποτέλεσμα.

Με το θέμα ασχολήθηκε και η Ευρωπαϊκή Συνέλευση, η οποία ανέλαβε τη σύνταξη της νέας Συνταγματικής Συνθήκης. Η Ομάδα Εργασίας VIII "Άμυνα" της Συνέλευσης, περιέλαβε στην έκθεσή της σχετικές εισηγήσεις, για τη δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής υπηρεσίας στον τομέα των εξοπλισμών.

Επίσης, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας την οποία ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών (12 Δεκεμβρίου 2003), προσδιορίζει τη δημιουργία Οργανισμού Άμυνας, ως σημαντικό στοιχείο προς την ανάπτυξη πλέον ευέλικτων και αποδοτικότερων ευρωπαϊκών στρατιωτικών πόρων.

Πράξη Σύστασης του Οργανισμού

Σύμφωνα με τα αποφασισθέντα¹⁰⁵, αρχικά, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης (19 - 20 Ιούνιο 2003), το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων ενέκρινε, στις 17 Νοεμβρίου 2003, την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, που είναι περισσότερο γνωστός με το συντομευμένο τίτλο EDA - European Defence Agency.

Οι σχετικές προβλέψεις της Συνταγματικής Συνθήκης περιλήφθηκαν στο τελικό κείμενο, στα άρθρα I-41 και III-311. Με βάση τις προβλέψεις αυτές και την Κοινή

¹⁰³ <http://europa.eu/scadplus/eda>, http://europa.eu/agencies/security_agencies/eda

¹⁰⁴ Παρίσης Ι., "Πορεία Συγκρότησης του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας", Άρθρο, <http://www.iaa.gr/aa/item.asp>

¹⁰⁵ Ανατέθηκε, "στις αρμόδιες ομάδες και επιτροπές του Συμβουλίου να αναλάβουν τις αναγκαίες ενέργειες για τη δημιουργία, κατά τη διάρκεια του 2004, ενός διακυβερνητικού οργανισμού στον τομέα της ανάπτυξης αμυντικών δυνατοτήτων, της έρευνας, των προμηθειών και εξοπλισμών"

Δράση¹⁰⁶ του Συμβουλίου Υπουργών, αποφασίσθηκε στις 12 Ιουλίου 2004 η δημιουργία του Οργανισμού. Στην απόφαση αυτή καθορίζονται όλες οι λεπτομέρειες οργάνωσης, αποστολής, λειτουργίας, προϋπολογισμού κλπ.

Στον Οργανισμό που έχει την έδρα του τις Βρυξέλλες, συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, εκτός από τη Δανία¹⁰⁷.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ - ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

Σκοπός

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας έχει ως σκοπό, την ανάπτυξη των αμυντικών δυνατοτήτων στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων, καθώς και την προώθηση και ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών. Αποβλέπει επίσης, στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης στον τομέα της άμυνας, στη δημιουργία ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού, καθώς και στην προαγωγή της έρευνας.

Αποστολή

Αποστολή του Οργανισμού (άρθρο 2), είναι η υποστήριξη των προσπαθειών του Συμβουλίου και των κρατών μελών για τη βελτίωση των αμυντικών δυνατοτήτων της ΕΕ, στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων, καθώς και η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ).

Η αποστολή του Οργανισμού δεν θίγει τις αρμοδιότητες των κρατών μελών σε θέματα άμυνας.

Πεδία Δράσης

Τα ουσιώδη καθήκοντα του Οργανισμού, είναι:

— **Η ανάπτυξη των αμυντικών δυνατοτήτων της ΕΕ στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων.** Ο Οργανισμός εντοπίζει τις μελλοντικές ανάγκες της ΕΕ σε ότι αφορά στην άμυνα, συντονίζει την εφαρμογή του ευρωπαϊκού σχεδίου δράσης για τις δυνατότητες και την εναρμόνιση των στρατιωτικών αναγκών, προτείνει συνεργατικές δραστηριότητες στο επιχειρησιακό πεδίο και παρέχει εκτιμήσεις χρηματοοικονομικών προτεραιοτήτων.

— **Η προαγωγή και ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών.** Ο Οργανισμός προτείνει νέα πολυμερή συνεργατικά σχέδια, συντονίζει τα υφιστάμενα προγράμματα και διαχειρίζεται συγκεκριμένα προγράμματα.

— **Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης στον τομέα της άμυνας, και τη δημιουργία ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού.** Ο Οργανισμός αναπτύσσει σχετικές πολιτικές και στρατηγικές, κατόπιν διαβούλευσης με την Επιτροπή και τον βιομηχανικό κλάδο, αναπτύσσει και εναρμονίζει τους σχετικούς κανόνες και κανονισμούς.

¹⁰⁶ Η απόφαση δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ στις 17 Ιουλίου 2004 (Council Joint Action 2004/551/CFSP/ 12 July 2004 on the establishment of the European Defence Agency. Official Journal of the European Union, of 17/7/2004)

¹⁰⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 6 του πρωτοκόλλου για τη θέση της Δανίας, το οποίο προσαρτάται στη συνθήκη για την ΕΕ και στη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Δανία δεν συμμετέχει στην εκπόνηση και στην εφαρμογή αποφάσεων και δράσεων της ΕΕ που έχουν συνέπειες στην άμυνα

— **Η προαγωγή της έρευνας και τεχνολογίας, με στόχο την ενίσχυση του ευρωπαϊκού βιομηχανικού και τεχνολογικού δυναμικού στον τομέα της άμυνας.** Ο Οργανισμός προάγει και συντονίζει ερευνητικές δραστηριότητες, που αποβλέπουν στην κάλυψη των μελλοντικών αναγκών σε δυνατότητες άμυνας, σε συνεργασία με την Επιτροπή.

Ως εκ τούτου, τα τρέχοντα καθήκοντα του Οργανισμού περιλαμβάνουν:

— Την ανάπτυξη ολοκληρωμένης και συστηματικής προσέγγισης για τον καθορισμό και την κάλυψη των αναγκών της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Την προώθηση της συνεργασίας, όσον αφορά στον αμυντικό εξοπλισμό μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

— Την ενίσχυση της ανάπτυξης και γενικής αναδιάρθρωσης της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας.

— Την προώθηση της ευρωπαϊκής έρευνας και τεχνολογίας στον τομέα της άμυνας, λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής πολιτικής.

— Τη στενή συνεργασία με την Επιτροπή, για τη δημιουργία διεθνώς ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού.

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Οργανισμός ενεργεί υπό την εποπτεία και τον πολιτικό έλεγχο του Συμβουλίου, προς υποστήριξη της ΚΕΠΠΑ και της ΕΠΑΑ, εντός του ενιαίου θεσμικού πλαισίου της ΕΕ, και δεν θίγει τις ευθύνες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των ομάδων και Επιτροπών του Συμβουλίου. Η αποστολή του Οργανισμού δεν θίγει τις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, σεβόμενη πλήρως το άρθρο 47 της συνθήκης για την ΕΕ.

Ο Οργανισμός έχει τη νομική προσωπικότητα (Κεφάλαιο Ι, άρθρο 6) που είναι αναγκαία για την εκτέλεση των λειτουργιών του και την επίτευξη των στόχων του. Τα κράτη μέλη μερμούν ώστε ο Οργανισμός να διαθέτει την ευρύτερη δυνατή ικανότητα δικαίου που αναγνωρίζει το εθνικό δίκαιο στα νομικά πρόσωπα. Ειδικότερα, ο Οργανισμός μπορεί να αποκτά ή να διαθέτει κινητή και ακίνητη περιουσία και να έχει την ικανότητα να είναι διάδικος και να συνάπτει συμβάσεις με ιδιωτικές ή δημόσιες οντότητες ή οργανισμούς.

Το Συμβούλιο εκδίδει ετησίως κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις δραστηριότητες του Οργανισμού, κυρίως όσον αφορά το πρόγραμμα εργασιών του, και εγκρίνει ανά τριετία το χρηματοδοτικό πλαίσιο για τον Οργανισμό. Ο Οργανισμός υποβάλλει τακτικά έκθεση στο Συμβούλιο σχετικά με τις δραστηριότητές του.

Δημοσιονομικές Κανονιστικές Διατάξεις

Οι δημοσιονομικές διατάξεις που εφαρμόζονται στο γενικό προϋπολογισμό του Οργανισμού, θεσπίζονται από το Συμβούλιο, με ομοφωνία. Τα έσοδα αποτελούνται από διάφορα έσοδα και τις συνεισφορές που καταβάλλουν τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στον Οργανισμό. Οι συνεισφορές¹⁰⁸ υπολογίζονται βάση της κλείδας ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος.

¹⁰⁸ Ορίζεται στο άρθρο 28 παράγραφος 3 της Συνθήκης ΕΕ και σύμφωνα με την απόφαση 2000/597/ΕΚ, Ευρατόμ, του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2000

Προβλέπονται δύο κατηγορίες ειδικών σχεδίων ή προγραμμάτων και συναφών ειδικών προϋπολογισμών:

— Ένα ή περισσότερα συμμετέχοντα κράτη μέλη, ή ο Γενικός Διευθυντής, υποβάλλουν στο Διοικητικό Συμβούλιο ειδικό σχέδιο ή πρόγραμμα της αρμοδιότητας του Οργανισμού. Το Διοικητικό Συμβούλιο ενημερώνεται για το συναφή ειδικό προϋπολογισμό. Όλα τα συμμετέχοντα κράτη μέλη παίρνουν μέρος σε αυτό, και κατ' αρχήν συνεισφέρουν. Το Διοικητικό Συμβούλιο εγκρίνει την κατάρτιση του ειδικού σχεδίου ή προγράμματος.

— Ένα ή περισσότερα συμμετέχοντα κράτη μέλη, ενημερώνουν το Διοικητικό Συμβούλιο, ότι προτίθενται να καταρτίσουν ειδικό σχέδιο ή πρόγραμμα και τον συναφή ειδικό προϋπολογισμό. Για να μεγιστοποιηθούν οι ευκαιρίες συνεργασίας, όλα τα συμμετέχοντα κράτη μέλη ενημερώνονται εγκαίρως για το ειδικό σχέδιο ή πρόγραμμα, ώστε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος που επιθυμεί να το πράξει, να μπορεί να εκδηλώσει ενδιαφέρον για συμμετοχή.

Το Διοικητικό Συμβούλιο δύναται, κατόπιν προτάσεως του Γενικού Διευθυντή ή συμμετέχοντος κράτους μέλους, να αποφασίσει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να αναθέσουν στον Οργανισμό, επί συμβάσει, τη διοικητική και οικονομική διαχείριση ορισμένων δραστηριοτήτων της αρμοδιότητάς του. Το Διοικητικό Συμβούλιο δύναται επίσης να εξουσιοδοτεί τον Οργανισμό, να συνάπτει συμβάσεις εξ ονόματος ορισμένων κρατών μελών.

Για την εκτέλεση της αποστολής του, ο Οργανισμός μπορεί να συνάπτει διοικητικούς διακανονισμούς με τρίτα κράτη, οργανισμούς και οντότητες. Οι εν λόγω διακανονισμοί καλύπτουν κυρίως:

- Την κατ' αρχήν σχέση μεταξύ του Οργανισμού και του τρίτου.
- Τις διατάξεις για τη διαβούλευση επί ζητημάτων σχετικών με τις εργασίες του Οργανισμού.
- Τα ζητήματα ασφάλειας.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ¹⁰⁹

Τα διοικητικά όργανα¹¹⁰ του Οργανισμού, είναι:

— **Αρχηγός του Οργανισμού (Head of the Agency)**

Είναι ο Γενικός Γραμματέας - Ύπατος Εκπρόσωπος για την ΚΕΠΠΑ. Είναι υπεύθυνος για τη γενική οργάνωση και λειτουργία του Οργανισμού. Διασφαλίζει επίσης, ότι οι κατευθυντήριες γραμμές που εκδίδει το Συμβούλιο και οι αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου εφαρμόζονται από το Γενικό Διευθυντή του Οργανισμού.

— **Διοικητικό Συμβούλιο (Steering Board)**

Είναι το όργανο λήψης αποφάσεων του Οργανισμού. Απαρτίζεται από έναν αντιπρόσωπο από κάθε συμμετέχον κράτος μέλος και έναν αντιπρόσωπο της Επιτροπής. Το Διοικητικό Συμβούλιο συνεδριάζει κατ' αρχήν, τουλάχιστον δύο φορές ετησίως σε

¹⁰⁹ <http://www.eda.europa.eu/edaOrgChart.htm>

¹¹⁰ Βλέπε Παράρτημα "B" (Οργανόγραμμα Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας)

επίπεδο Υπουργών Άμυνας ή των αντιπροσώπων τους. Ο Αρχηγός του Οργανισμού συγκαλεί και προεδρεύει των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου.

— **Γενικός Διευθυντής του Οργανισμού (Chief Executive)**

Διορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο, βάσει προτάσεως του Αρχηγού του Οργανισμού, για τρία έτη, με δυνατότητα διετούς παράτασης. Ο Γενικός Διευθυντής προΐσταται του προσωπικού του Οργανισμού και είναι υπεύθυνος για την εποπτεία και το συντονισμό των λειτουργικών ομάδων.

— **Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής του Οργανισμού (Deputy Chief Executive)**

Διορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο βάσει προτάσεως του Αρχηγού του Οργανισμού, για περίοδο τριών ετών. Ενεργεί μαζί με το Γενικό Διευθυντή υπό την εξουσία του Αρχηγού του Οργανισμού, και σύμφωνα με τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου. Επικουρεί το Γενικό Διευθυντή στη λήψη όλων των απαιτούμενων μέτρων, για την εξασφάλιση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των εργασιών του Οργανισμού.

— **Διευθύνσεις του Οργανισμού**

- Διεύθυνση Δυνατοτήτων (Capabilities Directorate)
- Διεύθυνση Έρευνας και Τεχνολογίας (Research & Technology Directorate)
- Διεύθυνση Εξοπλισμών (Armament Directorate) και
- Διεύθυνση Βιομηχανίας και Αγοράς (Industry & Market Directorate)

— **Επιτελείο (Staff)**

Είναι ολιγομελές, αποτελούμενο από:

- Προσωπικό που προσλαμβάνεται απευθείας από τον Οργανισμό βάσει συμβάσεων ορισμένου χρόνου, το οποίο επιλέγεται μεταξύ υπηκόων των συμμετεχόντων κρατών μελών.
- Εθνικούς εμπειρογνώμονες από τα συμμετέχοντα κράτη μέλη, αποσπασμένους σε θέσεις εντός της οργανωτικής δομής του Οργανισμού ή για συγκεκριμένα καθήκοντα και σχέδια.
- Κοινοτικούς υπαλλήλους, αποσπασμένους στον Οργανισμό για ορισμένη περίοδο ή και για συγκεκριμένα καθήκοντα ή σχέδια, ανάλογα με την περίπτωση.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ

Γενικά

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και οι αλλαγές που ακολούθησαν σχετικά με την αντίληψη της απειλής, και η δραματική συρρίκνωση των αμυντικών προϋπολογισμών, επέδρασε άμεσα στα προγράμματα αμυντικών προμηθειών και ευρύτερα στην αμυντική βιομηχανία, με συνεπεία να τις οδηγήσει σε δραστικές αλλαγές. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας εφαρμόστηκαν παράλληλες πολιτικές, αναδιοργάνωσης, αναδόμησης, συγκέντρωσης και διεθνοποίησής της παραγωγής. Μια πολυμορφία επιχειρήσεων ενεργοποιείται, με τεράστιες διαφορές ως

προς το μέγεθος, τη δομή, τα χαρακτηριστικά, τη χρησιμοποιούμενη τεχνολογία κλπ. Η πτωτική τάση των αμυντικών δαπανών διεθνώς, έχει οδηγήσει σε σημαντική μείωση και των απαιτήσεων για προμήθεια αμυντικών συστημάτων και μέσων, με συνέπεια την κάθετη πτώση στην παραγωγή και αγορά αμυντικού υλικού.

Τα τελευταία χρόνια, το παγκόσμιο στερέωμα του τομέα παραγωγής οπλικών συστημάτων, χαρακτηρίζεται από μια σειρά παραγόντων, όπως:

- Η συγκέντρωση και συγχώνευση των δυτικών εταιρειών.
- Η κατάρρευση των χωρών που ήταν προσδεδεδεμένες στην πρώην Σοβιετική Ένωση.
- Η αύξηση της παραγωγής σε μερικές χώρες και τέλος
- Η ανάγκη εφαρμογής κανόνων που αυξάνουν την αποδοτικότητα, προκειμένου να επιτευχθεί η επιβίωση.

Διαπιστώσεις και Προβλήματα

Η αμυντική βιομηχανία σε παγκόσμιο επίπεδο κυριαρχείται από τις ΗΠΑ, χώρα που διαθέτει, παρά την κρίση, μεγάλες επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης (περίπου 36 δις \$, έναντι 14 της ΕΕ)¹¹¹, μια μεγάλη δική της αγορά και εταιρείες μεγάλες και καλά συγκροτημένες. Στην Ευρώπη, η διαδικασία της αναδιοργάνωσης της αμυντικής βιομηχανίας, είναι πολύ περισσότερο βραδεία και δυσκολότερη απ' ό τι στις ΗΠΑ, δεδομένου ότι πρέπει να συνδυαστούν και άλλοι παράγοντες, όπως πολιτιστικοί, εθνικοί, πολιτικοί και οικονομικοί. Ενώ η βιομηχανία των ΗΠΑ αναδιοργανώνονται ταχέως για να αντιμετωπίσει την κρίση, στην Ευρώπη συζητείται ακόμη πώς, πότε, τι και ποιος πρέπει να κάνει αυτή την αναδιοργάνωση, και που είναι απαραίτητη για την ανταπόκριση στα νέα δεδομένα.

Ενώ οι συνενώσεις έχουν καταστεί συνήθεις στις ΗΠΑ, υπάρχουν σχετικά λίγες στην Ευρώπη, όπου οι κοινοπραξίες είναι περισσότερο διαδεδομένες. Φαίνεται πιο πιθανό, ότι η αμυντική βιομηχανία θα έχει μεγαλύτερη εξάρτηση από τέτοιες συνεργασίες σε διατλαντικό πλαίσιο, δεδομένου ότι οι πολιτικοί φραγμοί και οι λοιπές αβεβαιότητες σχετικά με τις συνενώσεις θα συνεχίσουν να υφίστανται.

Το πλέον ενδιαφέρον και άμεσο όφελος από τη συγκέντρωση των αμυντικών εταιρειών στην Ευρώπη, όπου οι επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη αντιπροσωπεύουν το 36% των αμερικανικών, θα ήταν η βελτίωση του κόστους παραγωγής, αφού θα έδινε τη δυνατότητα αύξησης της παραγωγής και μείωσης της επικάλυψης στους τομείς της έρευνας, ανάπτυξης και παραγωγής. Ενώ οι ΗΠΑ και οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι έχουν περίπου το ίδιο ΑΕΠ, οι δαπάνες των δεύτερων για την άμυνα, αποτελεί το ένα τρίτο των αντίστοιχων δαπανών των ΗΠΑ¹¹², οι δε δαπάνες για προμήθεια υλικών, ανέρχεται στα δύο τρίτα των αμερικανικών.

Είναι προφανές ότι, η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία δεν θα μπορούσε να παραμείνει στο περιθώριο αυτών των μετασχηματισμών και αλλαγών. Ωστόσο, οι

¹¹¹ Παρίσης Ι., "Η Αμυντική Αυτονομία της Ενωμένης Ευρώπης - Προοπτικές και Προβληματισμοί", Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2001, σελ. 154

¹¹² Ο Andrew Moravcsik αναφέρει ότι: "Οι ΗΠΑ δαπανούν για τις αμυντικές τους ανάγκες, μεγαλύτερα ποσά από το σύνολο των αντιστοίχων δαπανών της Ρωσίας, Κίνας, Βρετανίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Ιαπωνίας και Ινδίας", "The Quiet Superpower", Newsweek, 17 Ιουν 2002, Κουλουμπής Θεόδωρος, "Η Ελλάδα και ο Κόσμος - Μια Κριτική Αποτίμηση", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 190.

ευρωπαϊκές εταιρείες παραγωγής αμυντικού υλικού έχουν μείνει, σε σημαντικό βαθμό, κάτω από τον προστατευτικό έλεγχο των αντίστοιχων κυβερνήσεων, όπου πρωτάνευε η ψυχολογική σιγουριά του εθνικού επί του ξένου. Λίγο ενδιέφερε ότι στην Ευρώπη παράγονται 11 διαφορετικά τεθωρακισμένα οχήματα ή 4 τύποι μαχητικών αεροσκαφών.

Σε κάθε περίπτωση, κανένας εθνικός αμυντικός προϋπολογισμός στην Ευρώπη, δεν είναι αρκετά μεγάλος για να στηρίξει ένα πλήρες και ευρύ φάσμα αμυντικών τεχνολογικών και βιομηχανικών ικανοτήτων, σε εθνική βάση. Είναι αναπόφευκτη η συγκέντρωση των προσπαθειών στην κοινή διάθεση οικονομικών πόρων για αμυντικούς εξοπλισμούς, καθώς και στην αμοιβαία εξάρτηση, αν η Ευρώπη των 27 επιθυμεί πραγματικά να διατηρήσει τη στρατηγική της θέση στη διεθνή αγορά αμυντικού υλικού. Αυτό απαιτεί τον προσανατολισμό και την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Τεχνολογικής Βάσης (DTIB) προς τη σταθεροποίηση, τη σταδιακή μείωση των επικαλύψεων σε βιομηχανικές δυνατότητες και την περαιτέρω εξειδίκευση, για τη δημιουργία των λεγόμενων "Κέντρων Αριστείας" (Centers of Excellence)¹¹³.

Γίνονται εύκολα αντιληπτά τα προβλήματα ομοιομορφίας και εναρμόνισης, με τους εξοπλισμούς που προκύπτουν. Αυτό όμως δεν μπορεί πλέον, ούτε πρέπει να συνεχιστεί, για τους εξής λόγους:

— Για λόγους στρατηγικής: Οι τεχνολογίες για την άμυνα είναι ήδη πολύ υψηλού επιπέδου, βρίσκονται σε σταθερή εξέλιξη και λίγες χώρες έχουν τη δυνατότητα να τις αναπτύξουν και να τις παραγάγουν αποκλειστικά σε εθνικό επίπεδο.

— Για λόγους οικονομικούς: Τα συστήματα γίνονται όλο και ακριβότερα, στο μέτρο που αυξάνουν το τεχνολογικό τους επίπεδο, σε τέτοιο μάλιστα σημείο, που μόνο η κοινή δράση διαφόρων ενδιαφερόμενων χωρών μπορεί να επιτύχει την τελική παραγωγή του προϊόντος.

— Για λόγους επιχειρηματικούς: Οι στρατοί έχουν μειώσει κατά τα τελευταία χρόνια τις προμήθειές τους, σε σχέση με την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, οι δε αμυντικοί προϋπολογισμοί έχουν μειωθεί. Διάφορες περικοπές και καθυστερήσεις, δεν επιτρέπουν πάντοτε την ελάχιστη αποδοτικότητα που συντηρεί μια επιχείρηση. Από αυτό, προκύπτει και το φαινόμενο της συγκέντρωσης και συγχώνευσης των βιομηχανιών, που δημιουργεί μια αγορά που ξεπερνά τα εθνικά όρια.

Πρωτοβουλίες στον Ευρωπαϊκό Χώρο

Στην Ευρώπη, έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση της συνεργασίας των εταιρειών ή των συγχωνεύσεων. Οι δυνάμεις της αγοράς ενεργούν στην ίδια γραμμή, στοχεύοντας στην εξάπλωση των στενών εθνικών αγορών, που θεωρούνται υπερβολικά μικρές για να συντηρήσουν μια βιομηχανική βάση αποκλειστικά εθνική.

Στο πλαίσιο αυτό, έχουν προχωρήσει σημαντικά οι συνεργασίες στην ανάπτυξη και παραγωγή οπλικών συστημάτων. Αν μάλιστα λάβει κανείς υπόψη του το γεγονός ότι, και οι εταιρείες που συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα, αποτελούν στην ουσία συγκροτήματα περισσότερων εταιρειών, τότε γίνεται αντιληπτό ότι σε κάθε πρόγραμμα συνεργασίας, μετέχουν στην ουσία πολύ περισσότερες εταιρείες από αυτές που

¹¹³ Τεκενούδης Αν., Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής ΓΔΑΕΕ, Συνέντευξη στο Περιοδικό "Αμυντικά Θέματα", Οκτώβριος 2006, Τεύχος 241, σελ. 17

καταρχήν φαίνονται. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η EADS, η Thomson CSF (ήδη Thales International) και η BAE Systems κλπ.

Εδώ και χρόνια, η **Δυτικο-ευρωπαϊκή Ομάδα Εξοπλισμών (Western European Armament Group - WEAG)**¹¹⁴, στην οποία συμμετείχαν 19 χώρες, μεταξύ των οποίων και μη μέλη της ΕΕ¹¹⁵, είχε χαράξει ένα φιλόδοξο σχέδιο, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία της **Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξοπλισμών (European Armament Agency - EAA)**. Η υπηρεσία αυτή, θα συνέβαλε στην επίτευξη σημαντικού βαθμού εναρμόνισης των ευρωπαϊκών πολιτικών έρευνας, ανάπτυξης και παραγωγής αμυντικών υλικών, και θα διευκόλυne την αναδιοργάνωση της βιομηχανίας, αλλά, όπως προαναφέρθηκε, δεν ευοδώθηκε η υλοποίησή του.

Στόχος της WEAG ήταν:

- Η προαγωγή της ευρωπαϊκής βιομηχανικής συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών, ώστε να επιτευχθεί μια περισσότερο αποτελεσματική χρήση των κεφαλαίων για έρευνα, ανάπτυξη και παραγωγή οπλικών συστημάτων.
- Να ανοίξουν οι εθνικές αμυντικές αγορές στο διασυνοριακό ανταγωνισμό.
- Να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή αμυντική τεχνολογία και βιομηχανική βάση, και
- Να βελτιωθεί η συνεργασία στην έρευνα και ανάπτυξη.

Παράλληλα προς τη WEAG, λειτουργούσε και ο **Δυτικο-ευρωπαϊκός Οργανισμός Εξοπλισμών (Western European Armament Organisation - WEAO)**, ο οποίος παρέσχε το νομικό πλαίσιο για τις δραστηριότητες της WEAG, λειτουργώντας ως το εκτελεστικό της όργανο. Η πρόοδος που επιτεύχθηκε τα τελευταία χρόνια στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας, κάτω από την κηδεμονία των WEAG/WEAO, είναι αναγνωρισμένη.¹¹⁶ Στα τέλη του Ιουνίου 2005, ο Δυτικο-ευρωπαϊκός Οργανισμός και η Ομάδα Εξοπλισμών (WEAG/WEAO)¹¹⁷ σταμάτησαν να λειτουργούν, και οι λειτουργίες τους έχουν ενσωματωθεί στις αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (EDA).

Ταυτόχρονα, στην ΕΕ, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συστήθηκε στις 26 Ιουλίου 1995, η **POLARM**, ένα όργανο που είχε σκοπό την παρακολούθηση των θεμάτων εξοπλισμών. Η Επιτροπή και η WEAG διατηρούσαν άτυπες επαφές και είχαν τακτικές ανταλλαγές πληροφοριών.

Στις 12 Νοεμβρίου 1996, στο Στρασβούργο, η Γαλλία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία, συγκρότησαν τον **Κοινό Οργανισμό Συνεργασίας στον Τομέα των Εξοπλισμών (Organism Conjointe de Cooperation en Matiere d' Armament - OCCAR)**, με στόχο να εξελιχθεί σε ένα αποτελεσματικό φορέα συνεργασίας σε θέματα εξοπλισμών

¹¹⁴ Από το 1974, τα ευρωπαϊκά κράτη του NATO (με εξαίρεση την Ισλανδία) έκαναν τα πρώτα βήματα προς την κατεύθυνση της συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών, με τη συγκρότηση της Ανεξάρτητης Ευρωπαϊκής Ομάδας Προγραμμάτων, γνωστής ως IEPG (Independent European Permanent Group), με έδρα τη Λισσαβόνα. Το Δεκέμβριο του 1992, η IEPG τέθηκε κάτω από την ομπρέλα της ΔΕΕ, με την ονομασία WEAG (Western European Armament Group - WEAG)

¹¹⁵ Για τη διετία 1999-2000, η Ελλάδα είχε την προεδρία της Δυτικοευρωπαϊκής Ομάδας Εξοπλισμών (WEAG). Υπό την ελληνική προεδρία είχαν λάβει χώρα σημαντικές εξελίξεις, οι κυριότερες εκ των οποίων είναι ο εναρμονισμός των επιχειρησιακών απαιτήσεων, η διεύρυνση του Οργανισμού με τα τρία νέα μέλη του NATO (Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχία), η ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ των αμυντικών βιομηχανιών, η ανάπτυξη κοινών προγραμμάτων συμπαραγωγής οπλικών συστημάτων και ενιαίας έρευνας και τεχνολογίας, κ.ά. ΥΕΘΑ <http://www.hri.org/mod/fylladia/bible/toc.htm>

¹¹⁶ <http://www.eda.europa.eu/randt/randt.htm>

¹¹⁷ Witney Nick, Διευθύνων Σύμβουλος του EDA, <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/greek>

των μεγαλύτερων βιομηχανικών χωρών, και να καταλήξει σε de facto αναγνωρισμένο ευρωπαϊκό φορέα εξοπλισμών.

Οι χώρες που συμμετέχουν στον OCCAR, τον θεωρούσαν τον προάγγελο για τη μελλοντική Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξοπλισμών, λόγω των δυσκολιών που παρουσίαζε η αντίστοιχη πορεία μέσω της WEAG, εξ αιτίας της συμμετοχής πολλών και μικρών χωρών.

Η έδρα του Οργανισμού βρίσκεται στη Βόννη και η πρόσβαση σε αυτόν είναι ανοικτή σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, εφόσον πληρούν δύο όρους: Την ενδεικτική συμμετοχή σε ένα πρόγραμμα ελεγχόμενο από τον Οργανισμό και την αποδοχή των κανόνων και των αρχών του.

Η επιθυμία των ευρωπαϊκών κρατών να προωθήσουν τη συνεργασία τους στον τομέα των εξοπλισμών, διατυπώθηκε και στη ΣΕΕ του Άμστερνταμ (1997), όπου στο άρθρο 17, § 1 αναφέρεται ότι:

"η προοδευτική διαμόρφωση κοινής αμυντικής πολιτικής θα υποστηρίζεται, όπως τα κράτη μέλη το κρίνουν πρόσφορο, με τη συνεργασία τους στο πεδίο των εξοπλισμών"

Επίσης, κατά τη Σύνοδο της Κολωνίας (1999), οι ηγέτες των ευρωπαϊκών κρατών έκαναν ιδιαίτερη αναφορά στο θέμα της αμυντικής βιομηχανίας:

"Αναγνωρίζουμε ότι απαιτείται να αναληφθεί διαρκής προσπάθεια για την ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής αμυντικής βάσης, η οποία θέλουμε να είναι ανταγωνιστική και δυναμική. Είμαστε αποφασισμένοι να αναπτύξουμε την αναδιάρθρωση των ευρωπαϊκών αμυντικών βιομηχανιών μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών. Με τη βιομηχανία, θα συνεργαστούμε συνεπώς προς στενότερη και αποτελεσματικότερη συνεργασία της βιομηχανίας άμυνας. Θα επιδιώξουμε περαιτέρω πρόοδο στην εναρμόνιση των στρατιωτικών απαιτήσεων και του σχεδιασμού και της προμήθειας όπλων, όποτε τα κράτη μέλη το θεωρούν αναγκαίο"

Μια άλλη σοβαρή εξέλιξη, αποτελεί η συνεργασία των πλέον ανεπτυγμένων στον τομέα αυτό, ευρωπαϊκών χωρών. Στις 6 Ιουλίου 1998, οι Υπουργοί Άμυνας 6 χωρών (Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Ισπανία και Σουηδία), υπέγραψαν το **Έγγραφο Προθέσεων (Letter of Intent - Loi)**, που αναφέρεται στα μέτρα που πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή, προκειμένου να εξαλειφθούν, μέσω κοινών λύσεων, τα εμπόδια που δυσκολεύουν την αναδόμηση της βιομηχανίας. Πρέπει να επισημανθεί ότι, η διαδικασία του Loi, που άρχισε ως μια προσπάθεια να βοηθηθεί η ανασυγκρότηση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, έχει ξεπεραστεί από τις ταχείες αλλαγές στο τοπίο της αμυντικής βιομηχανίας στην Ευρώπη, και θεωρείται τώρα, μέσο υποβοήθησης μιας αμυντικής βιομηχανίας η οποία έχει πλέον ανασυγκροτηθεί σε ευρεία κλίμακα, ώστε να λειτουργεί κατά τρόπο αποτελεσματικότερο και αποδοτικότερο.

Μια άλλη πρωτοβουλία, αποτέλεσε η απόφαση για τη δημιουργία της **Ευρωπαϊκής Αεροδιαστημικής και Αμυντικής Εταιρείας (European Defence and Aerospace Company - EDAC)**. Στις 9 Ιουλίου 1998, οι Υπουργοί Βιομηχανίας έδωσαν το "πράσινο φως" για την EDAC. Ανάμεσα στις άλλες αρμοδιότητες, της ανατέθηκε η παραγωγή αεροσκαφών και ελικοπτέρων, πολιτικών και στρατιωτικών, καθώς και αεροδιαστημικών αμυντικών συστημάτων. Κατά τον ίδιο τρόπο, αποδέχθηκαν ότι οι κυβερνήσεις δεν θα είχαν άμεση επέμβαση στη διαχείρισή της. Η εταιρεία θα πρέπει να είναι ευρωπαϊκή, χωρίς αυτό να

σημαίνει ότι εταιρείες τρίτων χωρών δεν μπορούν να συμμετέχουν σε αυτήν. Ωστόσο η προσπάθεια για την EDAC δεν έχει προχωρήσει μέχρι σήμερα.¹¹⁸

Πορεία προς το Μέλλον

Ως πρόκληση για την αμυντική βιομηχανία παραμένει, η επίτευξη της ενδυνάμωσής της μέσω συνενώσεων. Ωστόσο, τα ερωτήματα που παραμένουν είναι: Πώς; Με ποιον τρόπο; Ποια η σχέση μεταξύ της Ευρώπης και των ΗΠΑ;

Η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία βρέθηκε ίσως, στη μεγαλύτερη οικονομική και στρατηγική ρευστότητα που χρειάστηκε να αντιμετωπίσει ποτέ. Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει, ότι το κενό που δημιουργήθηκε ευνοεί τους γίγαντες της αμερικανικής βιομηχανίας. Ωστόσο, είναι ενθαρρυντικό ότι υπάρχει, σήμερα, μια κινητικότητα, για την κάλυψη του κενού, με εξαγορές, συγχωνεύσεις επιχειρήσεων αμυντικού υλικού, δημιουργία κοινοπραξιών (joint ventures), ή συνεργασίες για συγκεκριμένα προγράμματα, με την οποία επιδιώκεται η σταδιακή ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης. Και όμως, σε πολλούς τομείς, παρατηρείται ακόμα πολυδιάσπαση δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ)¹¹⁹:

"οιαδήποτε αναδιάρθρωση των αμυντικών βιομηχανιών πρέπει καταρχάς να αφορά τις συγκεκριμένες βιομηχανίες και να λαμβάνει υπόψη την πραγματικότητα της αγοράς¹²⁰. Άλλωστε οι περισσότερες από τις σημαντικές επιχειρήσεις είναι διακρατικές, έστω και αν οι πελάτες τους είναι εθνικοί. Επιπλέον, τα κράτη μέλη διαθέτουν διαφορετικές βιομηχανικές στρατηγικές, εκ των οποίων οι αμυντικές βιομηχανίες αποτελούν μόνο ένα τμήμα τους".

Η αποδέσμευση των ευρωπαϊκών αμυντικών βιομηχανιών από τον έλεγχο του κράτους, θα δημιουργήσει τη δυναμική που απαιτείται, για να προχωρήσει η διαρθρωτική και τεχνολογική αναβάθμιση του κλάδου. Η αναδιάρθρωση αυτή, θα ενδυναμώσει την ανταγωνιστική παρουσία της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας στη διεθνή αγορά, εξασφαλίζοντας στις Ευρωπαϊκές Ένοπλες Δυνάμεις, την απαιτούμενη αυτονομία και μειώνοντας το επίπεδο εξάρτησής τους από μη Ευρωπαίους προμηθευτές.

Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, αποτελεί πρόκληση στρατηγικής σημασίας, με σημαντικό αντίκτυπο στην οικοδόμηση της κοινής αμυντικής πολιτικής. Όμως, η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στη διαμόρφωση των εξοπλιστικών προγραμμάτων, περιορίζει τη δυναμική των ευρωπαϊκών βιομηχανιών στην παγκόσμια αγορά.

Υπάρχουν όμως ορισμένες ιδιαιτερότητες που υφίστανται στα ευρωπαϊκά κράτη πάνω στα θέματα της άμυνας, οι οποίες οφείλονται στις διαφορές στις αμυντικές πολιτικές, στις διακρατικές και διεθνείς συνεργασίες, αλλά στις αμυντικές δαπάνες.

¹¹⁸ Παρίσης, ο.π., σελ. 162

¹¹⁹ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ, με θέμα "Πράσινο Βιβλίο - Οι δημόσιες Συμβάσεις στον Τομέα της Άμυνας", Βρυξέλλες, 9 Φεβρουαρίου 2005, <http://eescopinions.eesc.europa.eu/eescopiniondocument.aspx>

¹²⁰ Ωστόσο, λόγω της ειδικής φύσεως των αμυντικών αγορών και λόγω της ανάγκης για τη διαχείριση των πληρωμών ως τμήματος των εθνικών χρηματοδοτικών ρυθμίσεων, τα κράτη μέλη θα διαδραματίσουν αναπόφευκτα ρόλο στην ανάπτυξη των αμυντικών εξοπλισμών

Σε ότι αφορά στη συνεργασία της Ευρώπης - ΗΠΑ, παρά την τάση που παρατηρείται για κάποια αυτονόμηση της ενωμένης Ευρώπης, και τον ανταγωνισμό προς τις ήδη συγχωνευθείσες αμερικανικές εταιρείες, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι υπάρχουν και οφέλη:

— Από οικονομικής πλευράς, οι υπερατλαντικές συγχωνεύσεις συμφέρουν, διότι μειώνουν το μέγεθος και αυξάνουν την αποτελεσματικότητα της αμυντικής βιομηχανίας.

— Από τεχνολογικής πλευράς, τα πλεονεκτήματα μπορούν να εστιαστούν σε τρία κυρίως δεδομένα;

- Στο μέγεθος των αμερικανικών επενδύσεων στην έρευνα.
- Στην αμερικανική υπεροχή στις τεχνολογίες διοίκησης και ελέγχου.
- Στην αμερικανική πρωτοπορία στις εμπορικές εφαρμογές υψηλής τεχνολογίας.

Τα πλεονεκτήματα αυτά δείχνουν ότι, ίσως θα έπρεπε η Ευρώπη να προτιμήσει τη συνεργασία με τις ΗΠΑ, από το να δαπανά χρήματα προσπαθώντας να τις φθάσει. Οι ΗΠΑ, από την πλευρά τους θεωρούν ως κύριο εμπόδιο στην υπερατλαντική συνεργασία, την επιθυμία τους να προστατευτεί το απόρρητο των εξελίξεών τους στην υψηλή τεχνολογία.

Επίσης, η οικοδόμηση μιας ισχυρής ευρωπαϊκής άμυνας, είναι μια στρατηγική πρόκληση που επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τον τομέα της βιομηχανίας. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που θα επηρεάσουν το ρόλο και τις λειτουργίες της σύγχρονης αμυντικής βιομηχανίας είναι:

— Οι νέες επιχειρησιακές ανάγκες που προκύπτουν από τις απαιτήσεις των ειρηνευτικών και ανθρωπιστικών αποστολών.

— Το χαμηλό επίπεδο των αμυντικών δαπανών στην Ευρώπη, που δεν καλύπτουν πλέον τις νέες επιχειρησιακές ανάγκες σε τεχνολογίες αιχμής.

— Η επίτευξη του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου (Headline Goal) στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ, και

— Ο διεθνής ανταγωνισμός που εντείνεται όλο και περισσότερο με τη συνεχή ενδυνάμωση της αμερικανικής αμυντικής βιομηχανίας και τεχνολογίας.

Η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία αντιμετωπίζει αυτές τις πολλαπλές προκλήσεις, μέσα σε ένα όχι ιδιαίτερα ευνοϊκό περιβάλλον. Το μερίδιο¹²¹ των πωλήσεων της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας στη διεθνή αγορά, μειώθηκε από 56% το 1989 σε ποσοστό κάτω του 40% το 1999, και συνεχίζει να μειώνεται ραγδαία.

Τα υφιστάμενα μέχρι πρότινος πλαίσια συνεργασίας, ήτοι, η Δυτικο-ευρωπαϊκή Ομάδα - Οργανισμός Εξοπλισμών (WEAG/WEAO), ο Κοινός Οργανισμός Συνεργασίας στον Τομέα των Εξοπλισμών (OCCAR) και το Έγγραφο Προθέσεων (LoI), έχουν αποδείξει την ανάγκη μιας θεσμοθετημένης προσέγγισης σε θέματα όπως, η εναρμόνιση στρατιωτικών αναγκών, η συμβατότητα των ευρωπαϊκών αμυντικών συστημάτων, η ασφάλεια προμηθειών και πληροφοριών, η έρευνα και τεχνολογία. Εδώ, υπεισέρχεται ο

¹²¹ ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ, ΕΠΥΕΘΑ/2004

νεοϊδρυθείς Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EDA), που η αποτελεσματικότητά της συμβολή του στα ευρωπαϊκά αμυντικά δρώμενα επαυξάνεται, με τη στενή και ενισχυμένη συνεργασία του με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τη συμπληρωματικότητα των δράσεών τους, σε θέματα ανάπτυξης των ερευνητικών προγραμμάτων επί θεμάτων ασφάλειας. Επίσης, δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε εδώ, ότι ο Οργανισμός έχει και ένα ακόμη σημαντικό προορισμό, αφού θα πρέπει να αναπτύξει στενές σχέσεις συνεργασίας με τους ενυπάρχοντες θεσμούς στον τομέα των εξοπλισμών και της αμυντικής βιομηχανίας και έρευνας, (OCCAR και Lol), με στόχο την κατάλληλη αφομοίωση ή ενσωμάτωση των σχετικών αρχών και πρακτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΚΕΠΠΑ/ΕΠΑΑ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΑΜΥΝΑΣ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΚΕΠΠΑ/ ΕΠΑΑ¹²²

Συμμετοχή και Καθεστώς της Ελλάδας

Η ΕΠΑΑ αποτελεί από το 1999 (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κολωνίας) αναπόσπαστο μέρος της ΚΕΠΠΑ και εντάσσεται στο δεύτερο πυλώνα των δράσεων της (Κεφάλαιο V ΣΕΕ). Ως εκ τούτου, η Ελλάδα συμμετέχει πλήρως και ως ισότιμο μέλος στο σύνολο των οργάνων της ΕΠΑΑ, ήτοι Συμβούλιο, Επιτροπή Πολιτικής και Ασφαλείας, Στρατιωτική Επιτροπή, Στρατιωτικό Επιτελείο, Διοικητικά Συμβούλια Ινστιτούτου Μελετών Ασφαλείας - Δορυφορικού Κέντρου και Ευρωπαϊκού Αμυντικού Οργανισμού.

Η συμβολή της στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών στρατιωτικών και μη δυνατοτήτων για τη διαχείριση κρίσεων, είναι ουσιαστική και έχει κατατάξει τη χώρα μεταξύ των κυριότερων υποστηρικτών του εγχειρήματος. Δεδομένου του εθελοντικού χαρακτήρα της συμμετοχής και της μη πρόβλεψης δημιουργίας "ευρωστρατού", που κατ' ανάγκη θα είχε επιπτώσεις στον ελληνικό αμυντικό σχεδιασμό, η μεγάλη συνεισφορά της, ελάχιστα επιβαρύνει τον προϋπολογισμό της χώρας και κατ' ουδένα τρόπο περιορίζει τις αμυντικές της δυνατότητες. Αντίθετα, επαυξάνεται η ετοιμότητά της και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις, μέσω των προγραμμάτων του Ευρωπαϊκού Αμυντικού Οργανισμού (EDA), για αμυντικές συνεργασίες που θα μειώσουν, σε τελική φάση, τις δαπάνες του εξοπλιστικού τομέα και θα δώσουν ευκαιρίες για οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη.

Ένας επιπλέον λόγος της ουσιαστικής συνεισφοράς μας είναι, ότι το "Ευρωπαϊκό Σύνταγμα" ενέχει το στοιχείο ευρωπαϊκής ενοποίησης της ΕΠΑΑ και προβλέπει τη δημιουργία ενός σκληρού πυρήνα κρατών μελών, που είναι σε θέση και επιθυμούν να προχωρήσουν ταχύτερα στην ανάπτυξή της (διαρθρωμένη συνεργασία). Η Ελλάδα πάντα υποστήριξε αυτήν την προσέγγιση και, ήδη, βρίσκεται στην τροχιά επίτευξης του στόχου της.

Οι Θέσεις της Ελλάδας στα Μείζονα Ζητήματα που Απασχολούν την ΕΕ στον Τομέα της ΚΕΠΠΑ

Η ανάδειξη της Ευρωπαϊκής Ταυτότητας Ασφάλειας, η διατύπωση αρχών για τη διαχείριση κρίσεων, οι προτεραιότητες της ΕΠΑΑ, οι σχέσεις με άλλους Οργανισμούς - τρίτα κράτη, η ανάπτυξη των στρατιωτικών και μη δυνατοτήτων διαχείρισης κρίσεων, και κυρίως, η συναντίληψη επί των διεθνών προκλήσεων και απειλών και των μεθόδων αντιμετώπισής τους, απασχόλησαν, και ορισμένα εξ αυτών, συνεχίζουν να απασχολούν την ΕΕ στον τομέα της ασφάλειας και άμυνας.

¹²² <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/el-GR/Policy/Priorities/SecurityDefence/EPAA/>

Ως προς τη συναντίληψη για το περιβάλλον ασφαλείας και τις μεθόδους αντιμετώπισης των απειλών, με πρωτοβουλία της Ελληνικής Προεδρίας (2003), η ΕΕ διαμόρφωσε την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας, η οποία έκτοτε καθοδηγεί τις δράσεις της.

Για την Ελλάδα, η διαχείριση κρίσεων με στρατιωτικά μέσα από την ΕΕ, δεν αποτελεί ούτε αυτοσκοπό, ούτε κυρίαρχο μέσο για τη διατήρηση της ασφάλειας και της ειρήνης. Η στρατιωτικοποίηση της ΕΕ δεν αποτελεί στόχο της Ελλάδας. Για το λόγο αυτό, η χώρα κινείται υπέρ της μη στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων. Επιπλέον, υποστηρίζει τον πρωτεύοντα ρόλο του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, στη διατήρηση της παγκόσμιας ασφάλειας και ειρήνης και τάσσεται υπέρ της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών μέσω των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, υπέρ της συνεργασίας, της οικονομικής ανάπτυξης, της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών.

Στόχος είναι, η ανάδειξη της ΕΕ ως ενός από τους πρωταγωνιστές στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, ικανού να κινητοποιήσει όλες τις δυνατότητές του, οικονομικές, εμπορικές, διπλωματικές, και αν χρειασθεί, στρατιωτικές, έτσι ώστε να δρα με συνοχή και αποτελεσματικότητα. Παράλληλα, ο γνώμονας των δράσεων της Ελλάδας είναι, η προστασία του ευρωπαϊού πολίτη από τις επιπτώσεις διεθνών κρίσεων, τόσο στην ασφάλεια, όσο και στην ευημερία του. Επομένως, βασική προτεραιότητα είναι ο άμεσος γεωγραφικός περίγυρος της ΕΕ.

Η ΕΕ είναι ο μόνος Οργανισμός παγκοσμίως, ο οποίος διαθέτει τόσο εκτεταμένο σύνολο δράσεων για την πρόληψη συγκρούσεων και την "εξαγωγή" σταθερότητας και ασφάλειας. Για την Ελλάδα, η διατήρηση του διακριτού αυτού χαρακτήρα της ΕΕ, αλλά και το στοιχείο της ευρωπαϊκής ενοποίησης που εμπεριέχεται στην ΕΠΑΑ, καθορίζει την πολιτική της έναντι άλλων περιφερειακών Οργανισμών (ΝΑΤΟ, ΟΑΣΕ) και τρίτων χωρών. Ο σεβασμός της θεσμικής ακεραιότητας της ΕΕ, η αυτοτέλεια στο σύστημα λήψης αποφάσεων και στις μεθόδους και τις διαδικασίες διαχείρισης κρίσεων, συμβάλλουν στην ανάδειξη μιας διαφορετικής προσέγγισης στα διεθνή πράγματα, η οποία, όχι μόνον δεν αντιστρατεύεται τις υφιστάμενες δομές ασφάλειας, αλλά, αντίθετα, συνιστά προστιθέμενη αξία στις διεθνείς προσπάθειες για ειρήνη και σταθερότητα. Το γεγονός αυτό έχει γίνει αντιληπτό από τον ΟΗΕ, με τον οποίο έχει αναπτυχθεί στενότερη συνεργασία. Με το ίδιο σκεπτικό έχει αναπτυχθεί στρατηγική συνεργασία με το ΝΑΤΟ και τα μέλη του, και ενισχύονται οι σχέσεις με τον ΟΑΣΕ, την Αφρικανική Ένωση και εταίρους στην Ευρώπη, όπως η Ρωσία και η Ουκρανία.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΜΥΝΑΣ

Στις αρχές του 21ου αιώνα, οι σύγχρονες μέθοδοι διεξαγωγής επιχειρήσεων στο πεδίο της μάχης, καθώς και τα προβλήματα ομοιομορφίας και εναρμόνισης στους εξοπλισμούς, που προκύπτουν στο πλαίσιο των διακρατικών συμμαχιών, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη αναθεώρησης και εναρμονισμού της εθνικής στρατηγικής άμυνας και καθιέρωσης και θεσμοθέτησης μιας κοινής εξοπλιστικής πολιτικής.

Προς αυτή την κατεύθυνση, διευρυμένες επιχειρηματικές συνεργασίες, συγχωνεύσεις και συμπαραγωγές, αποτελούν σήμερα καταλύτες για την οργάνωση της αγοράς αμυντικών προϊόντων, και ταυτόχρονα δημιουργούν σχέσεις αλληλεξάρτησης

μεταξύ των κρατών, σε τομείς όπως η τυποποίηση οπλικών συστημάτων, η στρατιωτική υποδομή και ο επιχειρησιακός σχεδιασμός.

Η αμυντική βιομηχανία αποτελεί ένα δυναμικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας, που δεν υποστηρίζει μόνο την Εθνική Άμυνα, αλλά και την Εθνική οικονομία γενικότερα, με τη διασφάλιση και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την εισροή συναλλάγματος και την ανάπτυξη τεχνολογιών αιχμής. Δεκάδες μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια και λειτουργούν αναλαμβάνοντας υποκατασκευαστικό έργο, από τις μεγάλες υπό κρατικό έλεγχο μονάδες. Στον κλάδο αυτό απασχολούνται άμεσα 15.000 περίπου εργαζόμενοι.

Στο πλαίσιο της υλοποίησης των εξοπλιστικών προγραμμάτων, καταβάλλεται μια συντονισμένη προσπάθεια από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ) για τη στήριξη της εγχώριας βιομηχανίας, ώστε να συμμετέχει ανταγωνιστικά στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων. Οι ελληνικές βιομηχανίες την περίοδο 1996-2001 συμμετείχαν με ένα ποσοστό που υπερβαίνει το 12% στο σύνολο των κυρίων προμηθειών, δηλαδή υλοποίησαν έργο συνολικά πάνω από 2 δις €. Πάνω στη φιλοσοφία αυτή και με βασική προτεραιότητα την κάλυψη των επιχειρησιακών απαιτήσεων και της άμυνας της χώρας, εγκρίθηκε το νέο ΕΜΠΑΕ ¹²³ 2006-15 που προβλέπει δαπάνες 26,7 δις €.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΥ ΥΨΟΥΣ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ¹²⁴
(ετών 1999-2008)

Το ΥΠΕΘΑ, έχοντας αναγνωρίσει τα σημαντικά οικονομικά και στρατηγικά πλεονεκτήματα της ύπαρξης φορέων παραγωγής τεχνολογίας, και με δεδομένη την πρόθεση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΟΑ να γίνει η Ευρωπαϊκή Αμυντική και Τεχνολογική Βάση (Defence Technological and Industrial Base - DTIB)¹²⁵ αποτελεσματικότερη και ανταγωνιστικότερη σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι διατεθειμένο να επωμιστεί το υψηλό κόστος για επενδύσεις σε κεφάλαια και ανθρώπινο δυναμικό, που απαιτείται για τη δημιουργία των αναγκαίων υποδομών.

Παράλληλα, συμβάλλει στον καλύτερο σχεδιασμό της ελληνικής συμμετοχής, δίνοντας έμφαση στο μακροπρόθεσμο προγραμματισμό των εξοπλισμών (15ετές ΕΜΠΑΕ), ώστε να είναι σε θέση οι ελληνικές επιχειρήσεις να προγραμματίσουν σωστά

¹²³ Μιχαλολιάκος Β., ΥΠΕΘΑ, Άρθρο "Η Πρόκληση της Ελληνικής Αμυντικής Βιομηχανίας", ΥΕΘΑ, <http://www.mod.mil.gr//Pages/MainAnalysisPage4.asp>

¹²⁴ ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ, ο.π.

¹²⁵ Περιοδικό "Αμυντικά Θέματα", Οκτώβριος 2006, σελ. 14

την επενδυτική τους δραστηριότητα. Η Γενική Γραμματεία Οικονομικού Σχεδιασμού και Αμυντικών Επενδύσεων του ΥΠΕΘΑ, επεξεργάζεται και μελετά σε βάθος τις ευκαιρίες που αναδεικνύονται για τις ελληνικές βιομηχανίες, από το 15ετές εξοπλιστικό πρόγραμμα.

Στόχος του Υπουργείου είναι, η πλήρης αξιοποίηση από τις Ένοπλες Δυνάμεις, σε μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα, της εγχώριας κρατικής και ιδιωτικής αμυντικής βιομηχανίας. Σημαντικό κεφάλαιο σε όλη αυτή την προσπάθεια είναι, η καλλιέργεια συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού, ώστε να εμπλακούν όλες οι δημιουργικές δυνάμεις που επενδύουν στη γνώση, στην τεχνολογία και στο ανθρώπινο δυναμικό.

Συνεπώς, το μέλλον της ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας περνάει πλέον μέσα από μια διαδικασία συγχωνεύσεων και εκσυγχρονισμού, σε ότι αφορά τη δομή της, και συμμετοχών σε μεγάλα διεθνή αμυντικά προγράμματα, σε ότι αφορά την παραγωγικότητά της.¹²⁶

Ελληνικοποίηση των Προμηθειών

Πάγιο σημείο αναφοράς στην πολιτική εξοπλισμών του ΥΠΕΘΑ, είναι η σταδιακή ελληνικοποίηση των προμηθειών, κατά τρόπο ώστε η εγχώρια αμυντική βιομηχανία να καταστεί βασικός προμηθευτής οπλικών συστημάτων για τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις. Το γεγονός ότι η ελληνική αμυντική βιομηχανία εξακολουθεί να απορροφά μικρό ποσοστό των κονδυλίων που διατίθενται για προμήθεια πολεμικού υλικού από τις Ένοπλες Δυνάμεις, συνεπάγεται τη διατήρηση υψηλού βαθμού εξάρτησης από την αλλοδαπή, και ταυτόχρονα υπέρογκες εκροές συναλλάγματος. Από την άλλη πλευρά, η μετατροπή των παραγωγικών μονάδων του κλάδου σε αξιόπιστους προμηθευτές οπλικών συστημάτων υψηλής τεχνολογίας, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, συνεπάγεται πολλαπλά οφέλη στην αμυντική ικανότητα των Ενόπλων Δυνάμεων και στην ελληνική οικονομία.¹²⁷

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Π/Υ ΥΠΕΘΑ (ετών 1999-2003)¹²⁸

Η επένδυση στην έρευνα και τεχνολογία είναι κρίσιμη, τόσο για τη μελλοντική ανάπτυξη της ελληνικής αμυντικής βιομηχανικής βάσης, όσο και των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των Ενόπλων Δυνάμεων. Η βιομηχανία με την ακαδημαϊκή κοινότητα συντονίζουν τα μέσα, για να μεγιστοποιηθεί η αξιοποίηση της τεχνολογίας και να

¹²⁶ Σπηλιωτόπουλος Σπ., πρώην ΥΕΘΑ, Συνέντευξη Εφημερίδα "ΒΗΜΑ", Αρ. Φύλλου 14280, 3 Οκτ 2004, http://tovima.dolnet.gr/list_by_topic.php?fyllo=14280&tmhma=11

¹²⁷ ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ, ο.π.

¹²⁸ ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ, ο.π.

εστιασθούν οι επενδύσεις σε περιοχές στρατιωτικού ενδιαφέροντος, στις οποίες η ελληνική αμυντική βιομηχανία μπορεί να καταστεί ενεργό μέρος της αντίστοιχης ευρωπαϊκής. Η πολιτική αυτή εστιάζεται, στην επίτευξη του κατάλληλου συντονισμού όλων των εμπλεκόμενων φορέων, για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού της χώρας. Επιπλέον, προγραμματίζεται η ανάθεση ερευνητικών προγραμμάτων σε σχετικά ερευνητικά ιδρύματα, για την παραγωγή ολοκληρωμένων οπλικών συστημάτων, με ταυτόχρονη χρηματοδότηση της εγχώριας εργαστηριακής υποδομής, σε υλικοτεχνικά μέσα και ανθρώπινο δυναμικό. Οι βιομηχανίες που θα επιλέξουν αυτόν τον προσανατολισμό, έχουν την αναγκαία υποστήριξη του ΥΠΕΘΑ, για τη συμμετοχή τους σε διεθνείς κοινοπραξίες που αφορούν σε ερευνητικά προγράμματα, επιδοτούμενα από την ΕΕ. Ταυτόχρονα, καταβάλλεται προσπάθεια να αποφευχθεί η επικάλυψη των προσπαθειών με τους συμμάχους, να βελτιωθεί η πρόσβαση στην βιομηχανία της εισαγόμενης τεχνολογίας και να αυξηθεί το μερίδιο της ερευνητικής συνεργασίας.¹²⁹

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ετών 1999-2003)¹³⁰

Ήδη οι πρώτες προσπάθειες, στο πλαίσιο του συγχρονισμού των ευρωπαϊκών συνεργασιών στην έρευνα και στην τεχνολογία, απέδωσαν και έτσι αποφασίστηκε η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (European Defence Agency - EDA), με στόχο να αναπτύξει τις κεντρικές πολιτικές και στρατηγικές της ΕΕ στο χώρο των αμυντικών εξοπλισμών, σε τέσσερις διακριτούς πυλώνες δράσης: Έρευνας και Τεχνολογίας, Εξοπλισμών, Στρατιωτικών Δυνατοτήτων, Βιομηχανίας και Αγοράς.

Με τον Οργανισμό αυτόν επιδιώκεται, με άλλα λόγια, η διαμόρφωση συντονισμένης πολιτικής στους τομείς ανάπτυξης στρατιωτικών δυνατοτήτων, προμηθειών, έρευνας και τεχνολογίας, εξοπλισμών και προώθησης μιας ενοποιημένης ευρωπαϊκής αμυντικής αγοράς. Μέσω των προγραμμάτων του Οργανισμού, ενισχύεται η ετοιμότητα της χώρας μας και δημιουργούνται πλέον οι προϋποθέσεις για αμυντικές συνεργασίες, που ελπίζεται ότι θα μειώσουν, σε τελική φάση, τις δαπάνες του εξοπλιστικού τομέα και θα δώσουν ευκαιρίες για οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη προς όφελος των ευρωπαίων πολιτών.

¹²⁹ Μπουρλογιάννης - Τσαγγαρίδης Ι., Πρέσβης ε.τ. - Διπλωματικός Σύμβουλος ΥΠΕΘΑ, "Ευρωπαϊκή Άμυνα - Σημασίες και Προοπτικές", Ομιλία Γαλλο-ελληνικό Σεμινάριο στο Πολεμικό Μουσείο 2005, <http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika>

¹³⁰ ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ, ο.π.

Η δράση του Οργανισμού αυτού εκτιμάται ειδικότερα ότι θα επιφέρει μείωση του κόστους παραγωγής των οπλικών και αμυντικών συστημάτων, μια μείωση που θα προέλθει από τέσσερις κυρίως πηγές:

- Από την κατανομή των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης σε κοινά προγράμματα, στα συμμετέχοντα κράτη.
- Από την επίτευξη οικονομιών κλίμακας παραγωγής.
- Από την ανάπτυξη οικονομιών εξειδίκευσης.
- Από την επιλογή ως χώρας παραγωγής, εκείνης που διαθέτει το σχετικό συγκριτικό πλεονέκτημα.

Η Ελλάδα συνέβαλε ενεργά και ουσιαστικά στην δημιουργία του εν λόγω Οργανισμού, τελώντας εν πλήρει γνώσει του γεγονότος, ότι αυτός αποτελεί σημαντικό βήμα για την ενδυνάμωση των στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ, για την δημιουργία μελλοντικά κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής αγοράς και βιομηχανίας, και για την ενδυνάμωση των ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων και επενδύσεων στον τομέα αυτό.

Ελληνική Αμυντική Βιομηχανία στα Πλαίσια της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Σήμερα, η ελληνική αμυντική βιομηχανία έρχεται αντιμέτωπη με βαθιές αλλαγές που απαιτούν προσαρμογή σε απολύτως νέο στρατιωτικό, στρατηγικό και οικονομικό περιβάλλον, το οποίο έχει τα ακόλουθα κύρια χαρακτηριστικά:¹³¹

- Σημαντικός περιορισμός στους αμυντικούς προϋπολογισμούς.
- Συρρίκνωση της παγκόσμιας αγοράς.
- Συνεχώς αυξανόμενος ανταγωνισμός, ειδικά από τις ΗΠΑ.
- Τροποποιήσεις και εναρμόνιση των κρατών μελών του ΕΟΑ, σε αυστηρούς κανόνες όσον αφορά στη διενέργεια προμηθειών¹³² και στην υποβολή προσφορών για αγορά - πώληση αμυντικού εξοπλισμού, προκειμένου να εξασφαλιστεί επί "ίσοις όροις" συμμετοχή εθνικών και ξένων κατασκευαστών.

— Εισαγωγή στο ευρωπαϊκό επίπεδο, ενός εθελοντικού διακυβερνητικού καθεστώτος διοικουμένου από τον ΕΟΑ, που λειτουργεί στη βάση ενός κώδικα δεοντολογίας για τις αμυντικές προμήθειες.

— Μια νέα εθνική νομοθεσία για την προμήθεια αμυντικού υλικού (ν.3433/06), που θα συμβάλει στη διαφάνεια και τον ανοικτό ανταγωνισμό μεταξύ των βιομηχανιών και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Συνεπώς, η ελληνική αμυντική βιομηχανία καλείται:

- Να εκμεταλλευτεί τους διατιθέμενους πόρους από τους αμυντικούς προϋπολογισμούς, προκειμένου να απορροφήσει περισσότερο βιομηχανικό έργο και να

¹³¹ Τενεκούδης Αν., Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής ΓΔΑΕΕ, Συνέντευξη στο Περιοδικό "Αμυντικά Θέματα", Οκτώβριος 2006, Τεύχος 241, σελ. 18

¹³² Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, με θέμα " Πράσινο Βιβλίο - Οι Δημόσιες Συμβάσεις στον Τομέα της Άμυνας", Βρυξέλλες, 9 Φεβρουαρίου 2005 και ΕΕ C 10/1 της 14.1.2004, <http://eescopinions.eesc.europa.eu/eescopiniondocument.aspx>

βρίσκεται σε ετοιμότητα να αναλάβει εργασίες υπεργολαβίας, ανάλογα με τις δυνατότητές της, όποτε τα εθνικά και διεθνή προγράμματα το επιτρέπουν.

— Να συμμετάσχει πιο ενεργά και αποτελεσματικά, και να επενδύσει στις συνεργασίες με το ΝΑΤΟ και την ΕΕ, δεδομένου ότι κατά αυτόν τον τρόπο θα αποκτήσει τεχνογνωσία που θα της επιτρέψει να συμμετάσχει σε δραστηριότητες, πέρα από της περιορισμένης δυναμικής της περιφερειακής και εσωτερικής αγοράς.

— Να υποστηριχθεί από την Πολιτεία, κυρίως σε νομοθετικό επίπεδο, προκειμένου να αποφευχθούν οι χρονοβόρες και γραφειοκρατικές διαδικασίες κατά τη διάρκεια της εισαγωγής - εξαγωγής αμυντικού υλικού.

Για την ενίσχυση της ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας, η πολιτική του ΥΠΕΘΑ στοχεύει στην προώθηση θεσμικών αλλαγών στην αμυντική αγορά, με βασικούς πυλώνες της τη διαφάνεια και τη νομιμότητα. Στο πλαίσιο αυτό και με δεδομένη τη συνεχώς αυξανόμενη απαίτηση για ριζική αναδιάρθρωση των Ενόπλων Δυνάμεων, σε όλα τα επίπεδα, το ΥΠΕΘΑ προωθεί μέτρα, στους εξής κεντρικούς άξονες:¹³³

- Μακροπρόθεσμο σχεδιασμό των παραγγελιών αμυντικού υλικού.
- Εκσυγχρονισμός του Προεδρικού Διατάγματος 284/89 με νέο Νόμο "*Περί Προμηθειών Αμυντικού Υλικού των Ενόπλων μας Δυνάμεων*".
- Τροποποιήσεις, εκσυγχρονισμός και ομογενοποίηση των κανόνων των διαγωνισμών προμηθειών αμυντικού υλικού των κρατών, με στόχο την ουσιαστική δυνατότητα ισότιμης συμμετοχής εγχώριων και ξένων κατασκευαστών με ευρωπαϊκό προσανατολισμό και διαλειτουργικότητα.
- Λειτουργία των κρατικών αμυντικών βιομηχανιών με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια.
- Προτεραιότητα σε αγορές αμυντικών εξοπλισμών, που ευνοούν τη μεταφορά τεχνογνωσίας και υψηλής τεχνολογίας.
- Ενίσχυση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών για συνεργασίες των ελληνικών εταιρειών, με το ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον αμυντικών βιομηχανιών.
- Αύξηση της ελληνικής βιομηχανικής συμμετοχής¹³⁴, της Ελληνικής Προστιθέμενης Αξίας και βελτιστοποίηση των βιομηχανικών επιστροφών προς τις ελληνικές αμυντικές βιομηχανίες, σε προμήθειες αμυντικού υλικού.
- Ενίσχυση της έρευνας και τεχνολογίας.
- Κατάρτιση Μητρώου Κατασκευαστών και Υποκατασκευαστών αμυντικού υλικού.
- Επιδίωξη συνεργασιών με τη μορφή του "*στρατηγικού επενδυτή*" με ξένες εταιρείες, οι οποίες έχουν μεγαλύτερη εμπειρία και διάθεση συνεργασίας με τις

¹³³ Σπύλιωτόπουλος Σπ., πρώην ΥΕΘΑ, Ενημερωτική Ημερίδα Επιχειρηματικής Λέσχης Αθηνών, 2004, "*Γεωπολιτικός Ρόλος της Ελληνικής Αμυντικής Βιομηχανίας*", <http://www.mod.mil.gr/Pages/MainAnalysisPage3.asp?HyperLinkId=3>

¹³⁴ Η κατοχύρωση της ελληνικής συμμετοχής διασφαλίζεται, με τις συμπαραγωγές και την υποχρεωτική προσφορά κατασκευαστικού έργου στο πλαίσιο των αντισταθμιστικών ωφελημάτων. Οι συμπαραγωγές επιτυγχάνονται, είτε με ανάθεση του ρόλου του κύριου κατασκευαστή στις ελληνικές βιομηχανίες, είτε με καθορισμό ποσοστού εγχώριας προστιθέμενης αξίας μέσω των προκηρξσεων. ΥΕΘΑ <http://www.hri.org/mod/fylladia/bible/toc.htm>

αντίστοιχες ελληνικές, διασφαλίζοντας πάντα το δημόσιο συμφέρον και την εργασιακή ασφάλεια των εργαζομένων.

— Απολογισμό κάθε αμυντικής επένδυσης, εντός πενταετίας, από την υλοποίηση της σύμβασης προμήθειας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ΕΠΑΑ ως τμήμα της ΚΕΠΠΑ, παρέχει τη δυνατότητα στην ΕΕ να διαθέτει στρατιωτικές επιλογές, οι οποίες μαζί με τα μη στρατιωτικά μέσα πρόληψης και διαχείρισης κρίσεων, αυξάνουν τις δυνατότητές της. Η προώθηση της δυνατότητας της ΕΕ να διαδραματίζει ένα αποτελεσματικότερο ρόλο, επιτυγχάνεται από τις δυνατότητες που παρέχει η ΕΠΑΑ στην Ένωση, με την ενίσχυση των επιχειρησιακών ικανοτήτων της, με την αύξηση της ισχύος της Ευρωπαϊκής Δύναμης Ταχείας Αντίδρασης και των battle groups, με τη δημιουργία μιας ισχυρής ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας και τέλος με τη κάλυψη των απαιτήσεων που προέκυψαν από τις στρατιωτικές δυνατότητες της ΕΕ.

Η ΕΕ πρέπει να προχωρήσει πλέον με ταχύτατους ρυθμούς προς μια ενιαία πολιτική άμυνας, η οποία θα ενισχύει τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των ενόπλων δυνάμεων των κρατών μελών, και θα προωθεί την αποτελεσματικότητα της δράσης τους. Ο εκσυγχρονισμός των ενόπλων δυνάμεων και η εναρμόνισή τους με τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις, μαζί με την ορθολογικοποίηση των αμυντικών δαπανών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μπορούν να καταστήσουν την ΕΕ μια ισχυρή δύναμη ασφάλειας και σταθερότητας στον ευρύτερο χώρο της Ευρασίας, και ισότιμο στρατηγικό συνομιλητή και εταίρο των ΗΠΑ, ιδίως σε περιόδους διεθνών κρίσεων.

Είναι βέβαιο, ότι μία τέτοια εξέλιξη μπορεί να επιταχύνει τη διαδικασία της πολιτικής ενοποίησης, μια διαδικασία που είναι πλέον μονόδρομος για την ΕΕ, δεδομένου ότι έχει εισέλθει πλέον σε μια φάση της ιστορίας της, όπου πρέπει να προχωρήσει στην κοινωνική πρόοδο και τη διάδοση του πολιτισμού και της γνώσης, και να αποφύγει σε κάθε περίπτωση οποιασδήποτε μορφής παλινδρομήσεις, που εν τέλει θα έχουν επιπτώσεις και στη διεθνή ειρήνη, δικαιοσύνη και αλληλεγγύη.

Επιπρόσθετα, κάποιες από τις προβλέψεις που περιέχονται στην Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη, όπως ο ΕΟΑ, η ιδέα των battle groups και η ρήτρα αλληλεγγύης κατά της τρομοκρατίας, υλοποιούνται ήδη, καταδεικνύοντας την πρόθεση των ευρωπαϊκών κρατών να προχωρήσουν, όσο γίνεται ταχύτερα και βαθύτερα, στον τομέα της πολιτικής τους ενοποίησης και της συναφούς προς αυτήν εξωτερικής τους δράση.

Η Ελλάδα είναι παρούσα δυναμικά και υποστηρίζει έμπρακτα την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων από την ΕΕ, εκδηλώνοντας την πολιτική της βούληση με τη συνεισφορά αξιόλογων στρατιωτικών δυνάμεων. Συμμετέχει ενεργά στην Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης και στα battle groups, καθώς και στην επίτευξη του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου 2010 (HEADLINE GOAL 2010) που έχει θέσει η ΕΕ, με την συνεισφορά δυνάμεων και των τριών κλάδων.

Για να γίνει η ΕΕ μια "ολοκληρωμένη υπερδύναμη", πρέπει να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ, στον οικονομικό τομέα, αλλά όχι στο στρατιωτικό σκέλος. Το κόστος της αύξησης των αμυντικών δαπανών της Ευρώπης, θα αποδειχθεί επαχθές, ανεπαρκές και πολιτικά

απαράδεκτο. Ταυτόχρονα, μια υποθετική "κούρσα εξοπλισμών" μεταξύ των δύο πυλώνων του Ατλαντικού, θα μπορούσε να οδηγήσει σε τριβές και παγκοσμίου εμβέλειας αποσταθεροποιήσεις.

Η σύσταση του ΕΟΑ, και παρά του ότι δεν διαθέτει ακόμα όλους τους πόρους που απαιτούνται για την εκπλήρωση της αποστολής του, ο πρωταρχικός ρόλος που προβλέπεται να διαδραματίσει στον τομέα των αμυντικών εξοπλισμών, είναι εμφανής. Με την περαιτέρω εξέλιξή του, θα βοηθήσει την ανάπτυξη των αμυντικών δυνατοτήτων της ΕΕ, την παρακολούθηση των θεμάτων εξοπλισμών, της έρευνας, των προμηθειών, της αμυντικής βιομηχανίας και τελικά θα αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο του οικοδομήματος της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας.

Οι εξοπλισμοί για την άμυνα, είναι μόνο μία προϋπόθεση για μία βιώσιμη "αμυντική αποδοτικότητα". Προκειμένου η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία να διαδραματίσει πλήρως το ρόλο της, που αποτελεί πλέον μονόδρομο προς την κατεύθυνση της αναβάθμισης των ικανοτήτων της ΕΕ, χρειάζεται σαφή καθοδήγηση, εναρμονισμένες απαιτήσεις, συνέχεια και βέβαια την αναγκαία αναδιάρθρωση και ενίσχυση.

Τα νέα τεχνολογικά δεδομένα, πρέπει να ληφθούν οπωσδήποτε υπόψη στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ, προκειμένου κυρίως να διευρυνθούν οι δυνατότητες της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, όπως και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητά της. Η έρευνα και ανάπτυξη στο πεδίο της αμυντικής βιομηχανικής πολιτικής, έρχονται πλέον στο προσκήνιο ως πρωταρχικές προτεραιότητες της ΕΠΑΑ. Η μέχρι στιγμής διάθεση πόρων για την ευρωπαϊκή έρευνα και ανάπτυξη, είναι όμως περιορισμένη, ιδίως αν πάρουμε ως μέτρο σύγκρισης τις αντίστοιχες δαπάνες των ΗΠΑ. Απαιτούνται, λοιπόν, συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για να αυξηθεί, όχι μόνο το ύψος αλλά και η αποδοτικότητα των δαπανών στον τομέα αυτό. Σε αντίθεση με την κατάσταση στον τομέα παραγωγής οπλικών συστημάτων, η έρευνα και η ανάπτυξη, και ακόμη περισσότερο η έρευνα και η τεχνολογία, δεν παρουσιάζουν σημαντικά βήματα βιομηχανικής απόδοσης, λόγω του υψηλού κόστους αλλά και της έλλειψης συντονισμού.

Η ελληνική αμυντική βιομηχανία, παρά την παρατεταμένη κρίση των τελευταίων ετών, αναπτύσσει σημαντικές δραστηριότητες σε διάφορους τομείς και κατηγορίες αμυντικών υλικών και συστημάτων, αποκτώντας υπολογίσιμη τεχνογνωσία και εκσυγχρονίζοντας εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, ώστε να συνεισφέρει στην απεξάρτηση των ενόπλων δυνάμεων από ξένες πηγές προμήθειας, αλλά και στην ενίσχυση της εθνικής οικονομίας. Το ΥΠΕΘΑ, στα πλαίσια στήριξης και προώθησης της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας, καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα και να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα, ενισχύοντας το μερίδιο των ελληνικών εταιριών στην αγορά, υποστηρίζοντας της εξαγωγικές τους δραστηριότητες, και ενθαρρύνοντας τη στροφή τους προς την παραγωγή μη αμυντικών προϊόντων.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η ΕΕ μπορεί και πρέπει να δημιουργήσει, συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά τον "ευρωστρατό" της, δηλαδή στρατιωτική αυτοδυναμία, μια εύρωστη πολεμική βιομηχανία, και τις πολυεθνικές, ευέλικτες και αποτελεσματικές ειρηνευτικές της δυνάμεις, διότι στην περίπτωση που οι ΗΠΑ αποφασίσουν να αποχωρήσουν από το

"ευρω-μεσογειακό γίνεσθαι", η Ευρώπη δεν πρέπει, αλλά και δεν μπορεί να μείνει αφύλακτη.

Δεδομένου ότι η ΕΠΑΑ θα καταστεί αποτελεσματική, μόνο αν τα κράτη μέλη επιδείξουν την απαιτούμενη ισχυρή πολιτική βούληση για την παροχή και διατήρηση των αναγκαίων δυνατοτήτων για την εκπλήρωση των δραστηριοτήτων της ΕΕ, πρέπει να επιταχυνθούν οι διαδικασίες πλήρους ανάπτυξης των δυνατοτήτων του ΕΟΑ, ο οποίος στα πλαίσια της αποστολής του, θα συμβάλει στη βελτίωση της αμυντικής απόδοσης της Ένωσης. Είναι όμως ανάγκη να διασαφηνιστεί τώρα, ποιο ρόλο καλούνται να διαδραματίσουν οι λοιποί συναφείς εμπλεκόμενοι οργανισμοί εξοπλισμών (OCCAR, Lol).

Ο ΕΟΑ πρέπει να καταλήξει σε συμφωνίες για τις εθνικές βιομηχανικές πολιτικές, όσον αφορά στον τομέα των εξοπλισμών για την άμυνα και για τον ορισμό των στοιχείων που αποτελούν τους "στρατηγικούς εξοπλισμούς", τους οποίους η ΕΕ θα επιθυμούσε να παράγει, προκειμένου να μειωθεί η εξάρτησή της από τρίτες χώρες.

Πρέπει να μειωθεί ο κατακερματισμός της αγοράς αμυντικού εξοπλισμού, και να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η διαφάνειά της, ως προϋποθέσεων για την διατήρηση και ενίσχυση μιας βιώσιμης ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας και για την εξασφάλιση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας ως προς το κόστος, αναφορικά με την προμήθεια και διαχείριση των κατάλληλων αμυντικών δυνατοτήτων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- "Α" Ημερομηνίες - Σταθμοί στην Εξωτερική Πολιτική και στην Αμυντική Συνεργασία στην Ευρώπη
- "Β" Οργανόγραμμα Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας
- "Γ" Διάγραμμα Διαδικασίας Διαχείρισης Κρίσεων
- "Δ" Διεθνή Προγράμματα με Ελληνική Συμμετοχή
- "Ε" Βιβλιογραφία